

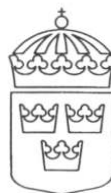
Riksdagens protokoll

1993/94:28

Tisdagen den 23 november

Kl. 14.00 – 16.51
18.00 – 19.32

Protokoll
1993/94:28

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att Lars Bäckström (v) den 22 november återtagit sin plats i riksdagen, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Barbro Glansén.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 16 och 17 november.

3 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1993/94:30

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:30 av Widar Andersson (s) om privatisering av offentlig verksamhet får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är arbetsanhopning.

Jag kommer att besvara interpellationen den 26 november.

Stockholm den 16 november 1993

Carl Bildt

Interpellation 1993/94:53

Till riksdagen

På grund av hög arbetsbelastning har jag ingen möjlighet att inom bestämd tidsram besvara Ingvar Johnssons interpellation om sysselsättningen i Fyrstadsregionen. Interpellationen kommer att besvaras den 13 december kl. 12.00.

Stockholm den 18 november 1993

Börje Hörnlund

Svar på frågor

Till riksdagen

Beträffande interpellationerna 1993/94:54 av Per Stenmarck om erosions-skadade stränder i Skåne och 1993/94:55 av Kaj Larsson om stranderosionen i Skåne får jag meddela att jag inte kan besvara dessa inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är arbetsanhopning och utlandsresa.

Jag kommer att besvara interpellationerna i början av år 1994.

Stockholm den 19 november 1993

Görel Thurdin

Interpellation 1993/94:61

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:61 av Bo Holmberg (s) om dispens från husläkarlagen skulle jag gärna ha besvarat den torsdagen den 2 december. Enligt uppgift är talarlistan då redan fulltecknad.

När jag fått besked om vilka dagar som riksdagen avsätter för interpellationsdebatt under januari månad kommer jag att meddela vilken av dessa jag kan besvara ovan nämnda interpellation.

Stockholm den 19 november 1993

Bo Könberg

4 § Svar på fråga 1993/94:86 om diplomatisk representation i Sarajevo

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lars Leijonborg har frågat mig om jag avser att verka för att Sverige omedelbart upprättar en diplomatisk representation i Sarajevo.

Innan jag svarar på Lars Leijonborgs fråga skulle jag vilja komma med några klarlägganden. Till dags dato har tolv länder ackrediterat ambassadörer hos den bosniska regeringen, vilka av och till besöker Sarajevo. Däremot har inget land upprättat en permanent diplomatisk representation i Sarajevo. Orsaken till detta torde främst vara det svåra säkerhetsläget.

Sverige och Bosnien-Hercegovina ingick den 15 december 1992 avtal om diplomatiska förbindelser. Sverige har dock, i avvaktan på ett fredsavtal, väntat med att utse en ambassadör. Våra kontakter med den bosniska regeringen har främst skötts via den bosniska ambassaden i Stockholm och Jugoslavienkonferensen i Genève samt direkt med den bosniska regeringen; bl.a. har president Izetbegovic besökt Stockholm.

Jag delar emellertid åsikten att Sverige skulle kunna ha nytta av än mer regelmässiga kontakter med den bosniska regeringen – inte minst med tanke på det stora svenska engagemanget i Bosnien och den svåra humanitära situation som kan förväntas under den kommande vintern. Inom Utrikesdepartementet förbereds därför ackreditering av en ambassadör hos Sarajevo-regeringen. Detta kan också, som Lars Leijonborg säger, ha ett politiskt och psykologiskt värde. Ambassadören skall vara stationerad i Stockholm och

kommer att resa regelbundet till Bosnien-Hercegovina. Däremot är det min uppfattning att upprättandet av en fast diplomatisk representation där måste avvaktas tills vidare.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 2 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det var mycket tillfredsställande, eftersom det där aviseras att Sverige kommer att ackreditera en ambassadör i Sarajevo. Jag hoppas att detta kan ske mycket snabbt.

Bakgrunden till min fråga och till olika aktiviteter när det gäller Bosnien är att många människor känner en stark frustration över att omvärlden inte gör tillräckligt för att åstadkomma en stabilisering i regionen. Man önskar att inte minst västvärlden skall använda alla tänkbara metoder för att påverka utvecklingen. Jag tror att en svensk diplomatisk representation på plats kan vara ett litet steg i rätt riktning.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att svensk diplomatpersonal inte skall utsättas för onödiga risker och att det därför kan vara motiverat att i vissa situationer ta hem personalen från en plats som Sarajevo. Men jag tolkar svaret som att det ändå är UD:s bedömning att det skall vara möjligt att periodvis ha svenska diplomater på plats i Sarajevo.

Jag har också förstått att utrikesministern i dag har annonserat att hon avser att resa till Sarajevo. Det tycker jag också är mycket bra. Det kan vara ytterligare ett litet steg för att demonstrera vårt intresse. Även på den punkten kan man i och för sig ha funderingar över varför den här typen av initiativ kommer så pass sent. Sveriges ordförandeskap i ESK löper ut mycket snart. Jag tror att det hade varit bra om t.ex. den diplomatiska representationen hade kommit till stånd tidigare.

Jag undrar om utrikesministern något kan precisera när ackrediteringen kan komma att ske.

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Mitt svar till Lars Leijonborg är att den kommer att ske snarast möjligt. Just nu är det mer en personvalsfråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1993/94:163 om svensk kandidatur till FN:s säkerhetsråd

Anf. 4 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Pierre Schori har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att driva en kandidatur för Sverige till FN:s säkerhetsråd för åren 1995–1996.

Ett aktivt engagemang i Förenta nationerna är ett viktigt inslag i svensk säkerhetspolitik. Det visar inte minst vår medverkan i FN:s fredsbevarande insatser. Svenskar deltar i FN-operationer över hela världen. För närvarande är fler personer, kvinnor och män, engagerade i sådana insatser än någonsin tidigare. I Bosnien ingår mer än 850 svenskar i en nordisk bataljon i en ope-

Svar på frågor

ration som är betydligt mer komplicerad och riskabel än tidigare. Genom vår insats för FN och för den utsatta civilbefolkningen i Bosnien bidrar vi till vår egen och Europas säkerhet.

På flera håll i FN-systemet ger vi prov på vårt engagemang. Vi är djupt involverade i arbetet på att anpassa FN till tidens krav. I reformfrågorna är vi tillsammans med de övriga nordiska länderna ledande både när det gäller området fred och säkerhet och i fråga om den ekonomiska och sociala verksamheten. Vi önskar ett starkt och effektivt FN.

Det finns alltså många sätt att vara aktiv och visa sitt engagemang för FN. Sverige fortsätter att bedriva en bestämd och aktiv politik också i olika FN-organ och kommittéer.

Att vara medlem i FN:s säkerhetsråd är naturligtvis viktigt i detta sammanhang. Vår inriktning är att så snart som möjligt ta en plats i rådet, där vi inte suttit sedan åren 1975–1976.

En kandidatur behöver dock förberedas väl. Det är väsentligt att redan från början skapa ett sådant stöd för kandidaturen att dess framgång inte skall behöva ifrågasättas. Konsultationer pågår med vissa nyckelländer i just detta syfte.

Anf. 5 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Fru utrikesminister! Jag tackar för svaret.

Utrikesministern redovisar dock inte vilka åtgärder som har vidtagits, trots att jag frågade om det. Det har kanske inte vidtagits några åtgärder.

Bakgrunden till min fråga var att Sverige i oktober 1992 så snöpligen misslyckades med att komma med i säkerhetsrådet. Det är en plats som normalt borde vara ganska självklar för ett så aktivt FN-land som Sverige. I mars i år ställde jag en interpellation till utrikesministern om man hade för avsikt att kandidera för 1995–1996.

Då fick jag svaret att man först skulle avvakta ett nordiskt samråd. Då visste vi redan – utrikesministern och jag var överens – att detta nordiska samråd fanns. Nyckellandet Norge som stod närmast i tur att komma in i säkerhetsrådet efter Sverige, hade sagt att man gärna överlåter till Sverige möjligheten att försöka en gång till. Då blev utrikesministerns nästa försvarslinje att man skulle avvakta generalförsamlingens möte i september och hennes eget besök där, för att se om det fanns en möjlighet. Sverige fick stöd av Norden för att kandidera 1995–1996.

Utrikesministern åkte till FN, och jag har inte fått några rapporter om att det fördes samtal om att Sverige ville kandidera. Däremot stod det i tidningsrubriker efter besöket: "Stark svensk kritik mot FN", "Svenskt hot om indraget FN-bistånd", osv. Det är inte precis så man bäddar för en plats i säkerhetsrådet, menar jag. Jag skulle vilja fråga: Vilken typ av åtgärder har regeringen vidtagit för att försöka säkra ett svenskt deltagande i säkerhetsrådet 1995–1996.

Anf. 6 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Att klaga och kritisera är Pierre Schori bra på, men gagnar det själva saken? För det är väl saken som Pierre Schori är intresserad av och inte bara att bedriva inrikes utrikespolitik? Jag menar att jag här i kam-

maren kan och bör redovisa Sveriges principiella inställning. Jag tror att Pierre Schori själv förstår att strategi och framgångsmöjligheter är någonting som vi bör diskutera i andra forum. Pierre Schori är väl medveten om att detta är en av de punkter som finns med på Utrikesnämndens sammanträdeslista för i morgon.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 7 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Utrikesministern väntar med sitt hemliga svar tills i morgon då, förstår jag. Nåväl, låt gå för det.

Jag tycker inte om att klaga och kritisera. Jag skulle vilja slippa detta när det gäller Sveriges utrikes- och FN-politik, därför att vi har mycket att göra och ge på de områdena. Men tyvärr finns det ibland anledning att ställa frågor och få svar – även om jag inte har fått det här i dag – och också att kritisera och klaga, när man finner att de åtgärder som vidtas inte gagnar en plats i säkerhetsrådet 1995–1996 som vi säger att vi gemensamt eftersträvar.

Att starkt kritisera FN, att dra sig ur det svenska FN-uppdraget i södra Libanon, Unifil, trots att FN:s generalsekreterare inte vill det, att nu också dra sig ur Somalia och tydligen inte vilja lämna kvar fältsjukhuset, gör att man nästan får intrycket att Sverige har abdikerat från sin FN-politik.

Anf. 8 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det finns inga hemliga svar, men det finns vissa frågor som bör diskuteras i detalj i andra forum. Det är just därför vi har Utrikesnämnden, Pierre Schori.

När det gäller vår FN-politik har vi, som jag redovisade i svaret, fler svenskar i FN-tjänst än vad vi någonsin har haft tidigare. Den siffran kommer att gå ned när vi drar oss tillbaka från Unifil, vilket helt kommer att ske den 1 april. Vi skapar naturligtvis också beredskap för att åta oss nya insatser. Vi skall inte bli kvar vid gamla insatser hur länge som helst. Vi måste kunna åta oss nya engagemang.

Vi har ett nytt stort engagemang i Bosnien. Vårt engagemang i Unprofor är det största någonsin. Vi arbetar just nu med de andra nordiska länderna med att lägga fram en resolution till generalförsamlingen om FN:s fredsbevarande insatser. Vi arbetar mycket kraftfullt med reformeringen av den ekonomiska och sociala verksamheten i FN. Sverige och Norden är verkligen ledande när det gäller reformverksamheten i FN i dag.

Anf. 9 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det finns egentligen inte något viktigare än att få säte i FN:s säkerhetsråd. Det är liksom styrelsen för världsorganisationen. Där kan man påverka, inte minst i en så dramatisk tid som nu. Vi har ett stort engagemang i FN, men vi sitter inte med i styrelsen. Vi har dock en chans att göra detta.

Övervägandena om huruvida vi skall vara med eller inte borde ha slutförts redan under våren. Italien, som är ett kandidatland till säkerhetsrådet 1995–1996, har redan lanserat sin kandidatur och kanske därmed också gjort det svårt för Sverige att komma med.

Jag vill avsluta med en fråga, så att utrikesministern kanske lugnar mig: Står utrikesministern fast vid vad hon avslutade sitt svar med men kanske

inte har levt upp till, nämligen att vi alla gemensamt måste anstränga oss för att Sverige skall komma med i säkerhetsrådet 1995–1996?

Anf. 10 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tar gärna fasta på betoningen av "gemensamt". Det är ett ord som brukar vara särskilt uppskattat på socialdemokratiskt håll i andra sammanhang. Jag stryker ett stort streck under det ordet. Inrikespolitisk träta gagnar inte denna fråga.

Anf. 11 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Skall jag tolka svaret som ett ja eller ett nej?

Anf. 12 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Självfallet står jag fast vid min uppfattning. Jag framhåller också i detta svar att det är viktigt att vara med.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:166 om asylsökande från Östtimor

Anf. 13 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att medverka till att de sju timoreserna, av vilka tre under drygt en vecka i somras uppehöll sig på den svenska ambassaden i Jakarta, beviljas utresa från Indonesien och får en fristad i Sverige.

Låt mig inleda med att först klara ut en viktig fråga i sammanhanget, nämligen innebörden av begreppen asyl och diplomatisk asyl.

Den svenska definitionen av begreppet asyl bygger helt på den som det ges uttryck för i 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning. Enligt denna konvention kan en person, som uppfyller de kriterier som ställs upp för att han skall kunna betraktas som flykting, beviljas asyl endast om han kommer till landets gräns.

En utlänning som *i annat land än hemlandet* söker upp en svensk utlandsmyndighet och begär asyl i Sverige skall i första hand hänvisas till myndigheterna i vistelselandet eller till UNHCR:s kontor där. UNHCR kan efter en individuell prövning förklara att den sökande är flykting och rikta en framställning till något lämpligt mottagarland.

I klarhetens intresse vill jag tillägga att en person som *i sitt hemland* söker upp en ambassad och begär asyl aldrig kan anses vara flykting enligt 1951 års flyktingkonvention och inte heller enligt svensk lagstiftning.

Med uttrycket diplomatisk asyl avses närmast att en person som är förföljd ges fysiskt skydd på en beskickning i sitt hemland eller i tredje land. Enligt europeisk – och svensk – folkrättsuppfattning har beskickningar inte någon rätt att ge diplomatisk asyl. Det finns goda skäl för denna hållning. När länder gör avsteg från den principen och upplåter en beskickning för tillfälligt skydd så är det av trängande humanitära hänsyn. Ett exempel är att man kanske måste rädda någon som befinner sig i livsfara.

Jag vill fästa Hans Göran Francks uppmärksamhet på att vi på ett tidigt stadium erhöll försäkringar från den indonesiska regeringen för de asylsökandes säkerhet, frihet från arrestering och förföljelse. Det finns precedensfall där sådana lösningar har fungerat utmärkt.

Ambassaden i Jakarta håller sig informerad om timoresernas vidare öden och de ansträngningar som görs genom vissa kanaler för att bereda dem en fristad. För att inte äventyra timoresernas möjligheter kan jag givetvis inte gå in på hur ansträngningarna görs.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 14 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Redan efter mitt besök i Indonesien och Östtimor i september månad lämnade jag en skriftlig men också muntlig rapport till Utrikesdepartementet, där jag tog upp frågan om dessa flyktingar. Jag såg såsom den bästa lösningen då att ansträngningar skulle göras för att de skulle kunna överföras på den svenska flyktingkvoten.

Orsaken till att jag nu har ställt frågan till utrikesministern är den att vi i utrikesutskottet fick besök av den indonesiska aktivisten för mänskliga rättigheter, Haji Princen. Han lämnade så oroväckande uppgifter att jag ansåg att frågan borde diskuteras här i kammaren.

Utöver flyktingkvoten finns det ju andra möjligheter. Visering och även uppehållstillstånd får numera meddelas både av Statens invandrarverk och av Utrikesdepartementet. Viseringsrätten kan delegeras till en beskickning. Även ambassaden i Jakarta har givetvis rätt enligt gällande förordning att utfärda visering.

Utrikesministern säger också att det skall föreligga livsfara för att diplomatisk asyl skall ges. Den situation som ungdomarna befinner sig i är ytterligt allvarlig. Jag tycker inte att man kan ta försäkringar som kommer från den indonesiska regeringen för gott. Sådana uppgifter fick vi också av Haji Princen.

Det kanske inte räcker att bara samtala med de indonesiska myndigheterna. Nu måste någonting extra göras. Är det inte också utrikesministerns uppfattning?

Anf. 15 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar följer ambassaden i Jakarta läget för ungdomarna. Enligt de uppgifter vi har fått – de är mycket färska – verkar det som om den indonesiska regeringen håller sin del av avtalet.

Det pågår dessutom vissa ansträngningar för att man skall kunna lösa situationen också på annat sätt, dvs. att frågan om utresa skall kunna lösas.

Jag får be om Hans Göran Francks förståelse för att jag inte kan gå in i detaljer vad gäller dessa ansträngningar.

Anf. 16 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag har förståelse för att utrikesministern inte kan gå in på olika detaljer, framför allt om dessa detaljer rör frågor som skulle motverka flyktingarnas intressen.

Å andra sidan skulle jag vilja ha ett klart besked från utrikesministern om man verkligen gör tillräckliga påtryckningar hos det indonesiska utrikesde-

partementet och hos andra behöriga myndigheter i Indonesien för att flyktingarna skall få resa ut. Den första frågan gäller det faktum att de vägras utresa. Det är ytterligt allvarligt, oberoende av om vi skall ge dem en fristad eller inte.

På den punkten tycker jag att utrikesministern utan att gå in på detaljer som skulle kunna skada flyktingarna kunde lämna ett ytterligare besked.

Anf. 17 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det pågår såvitt jag förstår diskussioner med lämpliga lokala kanaler om hur frågan om utresa bäst skall kunna lösas. Jag kan även här väga en bedömning och säga att dessa samtal rör sig i konstruktiv riktning.

Anf. 18 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Är utrikesministern beredd att nu själv ta initiativ och inte bara lita till vad som kan göras via ambassaden? Jag tror att en påtryckning från utrikesministern själv skulle vara av stort värde.

Den andra frågan gäller de asylmöjligheter som finns i Sverige. Jag tycker inte att utrikesministern har lämnat mig klart besked om huruvida man kan tänka sig visering eller om huruvida man kan tänka sig att tillämpa flyktingkvoten.

Jag vill erinra om hur en liknande historia handlades. Det gällde de chilenska flyktingar som sökte sig till den svenska ambassaden i Santiago, Chile.

Anf. 19 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! När det gäller våra asylregler, det faktum att vi följer de internationella konventionerna på detta sätt och situationen vad gäller att ge diplomatisk asyl måste jag hänvisa till mitt svar. Jag tror att det är mycket väsentligt att dessa internationella regler följs. Om man inte följer dem kan man tänka sig att det uppstår många oönskade konsekvenser.

Det är viktigt att konventionerna vad gäller diplomatisk asyl följs såväl av Sverige som av andra länder. Det är någonting man strävar efter. Det tror jag är mycket väsentligt – det måste jag stryka under.

Anf. 20 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Nu går utrikesministern in på frågan om diplomatisk asyl. Jag är införstådd med att diplomatisk asyl kan ges när det föreligger starka eller trängande humanitära skäl. Det kan man argumentera för, men nu är jag inne på de två andra frågorna: möjligheten att bevilja visering och möjligheten att ta flyktingkvoten i anspråk.

Vilken är utrikesministerns uppfattning om dessa frågor?

Anf. 21 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag måste hänvisa till de två konstateranden jag har gjort. Det ena gäller att studenterna såvitt vi kan bedöma enligt de informationer vi har fått i stort sett mår väl där de nu bor i Jakarta. Dessa informationer är färska.

Samtidigt pågår alltså, vilket jag också stryker under, genom lämpliga lo-

kala kanaler ansträngningar för att göra det möjligt för de sju studenterna att resa ut om de skulle fortsätta att önska detta.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

7 § Svar på fråga 1993/94:175 om tillfälliga uppehållstillstånd för kosovoalbanska flyktingar

Anf. 22 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Fru talman! Märtha Gärdestig har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd med anledning av att ordföranden Rugova i det kosovoalbanska partiet Democratic League väddat om att kosovoalbaner skall ges tillfälligt skydd i Sverige.

Jag vill börja med att påpeka att Sverige i praktiken beviljade kosovoalbanska asylsökande tillfälligt skydd mellan oktober 1991 och juli 1992. Under den perioden rådde s.k. verkställighetsstopp beroende på det oklara och osäkra läget i Kosovo. Det var bl.a. mot bakgrund av UNHCR:s bedömning att personer som saknade behov av skydd kunde sändas tillbaka som Invandrarverket hävde detta verkställighetsstopp och återupptog beslutsfattandet.

Beslut tas individuellt och myndigheterna har i flertalet fall gjort bedömningen att de skäl som åberopas inte är tillräckliga för att uppehållstillstånd skall ges.

Regeringen och de beslutande myndigheterna följer utvecklingen i f.d. Jugoslavien mycket noga. Utlänningsnämnden och Statens invandrarverk har gjort två resor till Kosovo för att hålla sig underrättade om situationen och utvecklingen i Kosovo. Deras erfarenheter från resan kommer att ingå i det samlade underlaget när myndigheterna fattar beslut i asylärenden.

Regeringen har tidigare tagit del av dr Rugovas synpunkter om att kosovoalbaner endast skall ges ett tillfälligt skydd, bl.a. vid hans besök i Sverige i april 1993. Framhållas bör att han, även om han gärna ser att personer får stanna här tillfälligt, inte motsätter sig att Sverige skickar tillbaka personer som inte har behov av skydd. Inte heller har myndigheterna försökt förtiga dr Rugovas önskemål, vilket Märtha Gärdestig skriver i sin fråga. Det är dock utlänningslagens bestämmelser som myndigheterna är skyldiga att tillämpa.

Eftersom varje ärende prövas individuellt utgör självfallet de skäl som den enskilde åberopar en viktig del i det underlag som ligger till grund för myndigheternas beslut. Dessa skäl måste dock ställas i relation till kunskapen om de faktiska förhållandena i hemlandet och huruvida den rädsla den enskilde känner för att återvända är välgrundad eller inte.

Den svenska ordningen när det gäller asylansökningar bjuder att ansökningar prövas av Invandrarverket i första instans. Invandrarverkets beslut om avvisning kan överklagas till Utlänningsnämnden. Negativa beslut kan, sedan Utlänningsnämnden inrättades den 1 januari 1992, inte längre överklagas till regeringen. Regeringen har endast att pröva de ärenden, främst av praxiskaraktär, som överlämnas av någon av dessa båda myndigheter. Något

sådant praxisärende rörande kosovoalbanska asylsökande har inte överlämnats till regeringen.

Regeringen ser ingen anledning att ta något initiativ i frågan.

Anf. 23 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Fru talman! Jag tackar invandrarministern för svaret, men jag måste beklaga att ministern inte ser någon anledning att ta något initiativ i frågan. Många andra hyser stor oro över situationen.

Min fråga ställdes med anledning av att den kosovoalbanska presidenten dr Ibrahim Rugova vid sammanträffande med svenskt ambassadråd och svenska konsuln vid ambassaden i Belgrad väddat till svenska regeringen om temporärt skydd för kosovoalbanska asylsökande. Det var den 12 november.

Doktor Rugova sade sig inte kunna ge några garantier för vad som kunde hända dem som återsändes. Som orsak angavs den totalt högsända situationen i Kosovo. Det är inte ännu öppet krig, men det är en allvarlig front av våld, där ingen längre är säker. Det finns alltså andra faror att frukta från serbiska myndigheter än att bli sänd till armén och för att tjäna serbiska militära mål.

Presidenten hade också gett uttryck för sin fruktan för massfördrivning av albanerna. En form av dold etnisk rensning av Kosovo ser, enligt presidenten, ut att ha blivit officiell serbisk politik. Myndigheterna gör sitt yttersta för att hindra varje form av internationell närvaro i Kosovo.

I Utlänningsnämndens rapport i medierna sades ingenting om presidentens väddan om tillfälligt skydd, efter vad jag har kunnat se. I juni varnade FN:s flyktingkommissarie i Genève för att upprätthålla mängden avvisingar från Sverige, eftersom det skapade ännu fler allvarliga incidenter för de återvändande. Man väddade om att Sverige skulle tillämpa de humanitära skälen fullt ut.

Anf. 24 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Märtha Gårdestig och jag kan säkert dela den oro som finns i hela f.d. Jugoslavien inklusive Kosovo. Det var en av bakgrunderna till att kosovoalbanerna från hösten 1991 fram till sommaren 1992 faktiskt fick ett temporärt skydd här utan att det formaliserades. Vid den tidpunkten varnade jag och även andra representanter för regeringen för att situationen var osäker. Då var det väldigt få människor som stödde mig och andra i den oron. Tvärtom blev det en diskussion om att det kom alltför många och att det bara var charterresor, osv.

FN:s flyktingkommissarie sade i juli 1992 att man för sin del inte motsatte sig att personer sändes tillbaka till Kosovo, under förutsättning att en ordentlig rättslig process hade skett och saken hade blivit prövad. Det är precis vad som sker nu. Det betyder att en del personer får stanna här i Sverige av politiska men också humanitära skäl. Samtidigt får merparten avslag på sina ansökningar.

Av de 60 000 asylsökande som vi maximalt har haft från Kosovo har ungefär hälften gett sig av från Sverige efter att ha fått avslag på sina asylansökningar men också frivilligt, dvs. att de har tagit tillbaka sina asylansökningar och bett att få återvända hem. Men oron finns där, vilket betyder att man

måste vara mycket vaksam över situationen. Jag vet att våra myndigheter från dag till dag håller sig underrättade om situationen nere i Kosovo, liksom jag själv gör.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 25 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Fru talman! Det allvarliga är att många källor säger att situationen där är mycket värre nu än när människor flydde från förtryck och desperat ekonomisk situation. De har ingenstans att ta vägen.

Det illavarslande är att serbiska myndigheter efter en larmrapport om tortyr utförd av serbisk polis – även dödsfall har rapporterats – har förbjudit Amnesty att övervaka händelserna i Kosovo. De poliser som utför tortyren åtnjuter enligt Amnesty immunitet mot rättsliga påföljder.

Tidigare har serberna tvingat Europeiska säkerhetskonferensen att utrymma sina kontor i Kosovo, Sandzak och Vojvodina. Åtminstone har det rapporterats att serbisk polis i Kosovo och Vojvodina har inlett etnisk rensning mot albansk befolkning. Även FN:s speciella rapportör har förvägrats att vara kvar i Restjugoslavien. Offren för tortyren utses på måfå i jakt på illegala vapen bl.a.

Anf. 26 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBØ (fp):

Fru talman! Märtha Gårdestig har inte ställt någon ytterligare fråga till mig men beskriver situationer när det gäller internationella organisationer av olika slag. Det är viktigt att notera att ESK-missionen som sådan inte är välkommen i Kosovo. Däremot gör de länder som tidigare har deltagit i olika ESK-missioner besök. Ett utslag av detta är precis det besök som Märtha Gårdestig beskriver i sin fråga. Dessutom finns UNHCR på plats, och våra egna myndigheter åker ner och informerar sig, så att information kommer ut. Dessutom finns ju de albanska organisationerna som också sprider information på olika sätt.

Jag kan hålla med om att det finns vissa tecken på en hårdnande attityd. Därför är det oerhört viktigt att man vid myndigheterna är vaksam när beslut fattas i individuella ärenden, framför allt när det gäller personer som kan ha haft egen politisk verksamhet tidigare nere i Kosovo. Så sker också.

Anf. 27 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Fru talman! Det är ytterst viktigt med vaksamhet från myndigheters och olika organisationers sida. Det som är så djupt oroande är att bedömningen av läget i vissa avseenden är diametralt motsatt mot de myndigheter som handlägger asylsökandes ärenden och andra observatörers bedömning.

Jag vill allvarligt vädja till invandrarministern, och därmed till regeringen, att ta alla illavarslande signaler på allvar och att stoppa utvisningar tills en noggrann analys av läget har gjorts, där många observatörer medverkar så att man kommer fram till en samsyn. Andra länders bedömningar av koso-voalbanernas skyddsbehov är ju annorlunda. Danmark intar en avvaktande ställning. Frankrike ger inte generellt asyl men verkställer inte avverkningsslut, vilket inte heller Tyskland har gjort på senare tid. Domstolen i Niedersachsen beslöt den 4 oktober att betrakta albanerna som en förföljd grupp.

Anf. 28 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Märtha Gårdestig säger att det finns en diametralt motsatt uppfattning om situationen i Kosovo. Jag tror inte att det är på det sättet.

Invandrarverket hade från hösten 1991 fram till sommaren 1992 verkställighetsstopp just på grund av den osäkra situationen och därför att man inte ville ta risken med att sända tillbaka personer. Invandrarverket följer upp behovet av den information som finns när det blir aktuellt att ta ställning i de olika asylärendena.

Andra länder gör annorlunda. Vi har ett grannland väster om oss som sänder tillbaka personer till Kosovo. Det finns också ett utslag från den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna, där de efter att ha prövat ett antal fall säger att den allmänna situationen i Kosovo inte är sådan att en avvisning till denna del av det forna Jugoslavien innebär en kränkning av konventionen och dess tilläggsprotokoll.

Jag vill, fru talman, försäkra att de myndigheter som har att handlägga dessa frågor är ytterst vaksamma när det gäller alla typer av information som kan erhållas nerifrån Kosovo.

Anf. 29 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Fru talman! Regeringsförklaringen talar om att flyktingpolitiken skall präglas av humanitet och öppenhet. Men många organisationer som arbetar med asylsökande menar att de humanitära skälen knappast längre finns. Eftersom det tidigare var läge för utvisningsstopp kan man fråga sig om det inte är det också nu när situationen där nere sägs vara ännu svårare än när vederbörande flydde.

Anf. 30 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Enligt de uppgifter jag har fått har ungefär 2 000 personer från Kosovo beviljats uppehållstillstånd i Sverige på humanitär grund. Information att de humanitära skälen skulle vara avskaffade är alltså felaktig.

Dessutom är det så som Märtha Gårdestig sade; under senare tid har det på olika håll befarats att asylpraxis skulle ha hårdnat, dvs. att samma hänsyn inte tas till humanitära skäl som tidigare.

Det är bakgrunden till den utvärdering som regeringen har beslutat göra av asylpraxis. Både jag och den övriga regeringen tycker att det är viktigt att veta vad som händer. Det finns inte heller – vilket Märtha Gårdestig väl vet – några signaler från regeringen om att asylpraxis eller hänsynen till de humanitära skälen skall skärpas.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:177 om återvinning av freon från kyl- och frysskåp

Anf. 31 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Inga-Britt Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av export av gamla kyl- och frysskåp till öststaterna.

Årligen skrotas i Sverige ca 440 000 kylmöbler. Under första halvåret 1993 exporterades ungefär 10 000 begagnade kylmöbler, i första hand till det forna östblocket. Ytterligare ett litet antal beräknas ha ingått i hjälpsändningar till olika länder. Innehållet i hjälpsändningar registreras dock inte separat. Totalt beräknas exporten av begagnade kylmöbler för närvarande uppgå till 5-6 % av antalet utbytta kylmöbler.

Naturvårdsverket utreder inom ramen för ett tidigare regeringsuppdrag behövliga åtgärder för att avveckla användningen av ozonnedbrytande ämnen. Verket skall föreslå olika slag av styrmedel för att nå detta syfte och väntas då också behandla frågan om ytterligare åtgärder när det gäller omhändertagandet av CFC i befintlig kyl- och frysutrustning. Att direkt införa ett exportförbud för begagnad utrustning är inte möjligt med hänsyn till de regler som gäller för det internationella handelsutbytet.

Vi kommer då verket redovisar sitt uppdrag att ha ett större underlag för att bedöma hur det problem som Inga-Britt Johansson pekar på bör angripas. Det är enligt min mening mycket angeläget att få ned utsläppen av ozonnedbrytande ämnen både i Sverige och i andra länder.

Anf. 32 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka ministern för svaret.

Jag började intressera mig för ozonfrågor när jag var på en utskottsresa i Australien för ett och ett halvt år sedan. Efter det var jag och Lena Klevenäs och tittade på forskningen uppe i Esrange, och jag började komma underfund med vad det egentligen handlar om.

Efter det att jag skrev den här frågan har jag hittat uppgifter om detta i tidningarna. I Canada uppskattar forskarna nedbrytningen av ozonskiktet till 5 % per år. I dag, eller möjligtvis i går, stod det att man i Kina har noterat en förtunning av ozonlagret med 20 %. Människor i Finland, Danmark och Tyskland har varnats och uppmanats att passa sig ordentligt när solen skiner. Djur och växter kan inte skydda sig. Detta är alltså ett problem som alltmer kommer in i folks medvetande.

För närvarande är inte exporten till öststaterna så stor, men flera bostadsföretag har tydligen bestämt sig för att "hjälpa" öststaterna med gamla frys-
möbler när man bygger om. Jag är helt införstådd med att det skulle vara svårt att införa ett exportförbud. Men kan ministern tänka sig att någon del av den hjälp som vi ger dessa länder skulle kunna bestå av anläggningar för att tillvarata exempelvis freon, innan mängden blir så stor att den blir svår att handskas med? Det vore ju en möjlighet att komma till rätta med det här.

Anf. 33 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med situationen på hemmaplan. Vi är fast beslutna att förebygga denna utveckling. Den är marginell så här långt, men den är ändå allvarlig.

Bland de styrmedel som vi kommer att diskutera finns att lägga pant på gamla kylskåp. Det är ett sätt att förändra åtminstone de ekonomiska incitamenten när man samlar in gamla kylskåp. Det borde egentligen ha gjorts tidigare, men vi har lagt ut uppdraget därför att det i samband med att restriktionerna och förbudsgränserna sattes in inte bildades något ekonomiskt

stimulanssystem eller styrmedelssystem, som kunde hantera det som redan finns ute på marknaden.

Det finns ett system till som fungerar i dag, och det är avgifter på bilar och återlämningspremie när de skrotas. Det är ett system som naturligtvis också går att använda på det här området. Ett pantsystem eller detta kan vara ett sätt att hantera problemen på hemmaplan.

När det gäller frågan om bistånd i detta sammanhang, håller vi själva naturligtvis på att utveckla tekniken – den finns i Sverige. Om tekniken finns i viss utsträckning i de baltiska staterna men inte tillräckligt mycket, är det klart att vi har möjlighet att ställa den till deras förfogande.

Anf. 34 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Problemet med panter och avgifter på hemmaplan är ju att de här frysmöblerna förmodligen kommer att bli åtråvärda i pris för de berörda länderna, även om de som lämnar ifrån sig frysmöblerna får ersättning för panten. Jag tror inte att man löser problemet med ett sådant system. Vi löser det inom landet, men risken är att det blir ännu mer åtråvärt att exportera dessa varor.

Jag ser med tillförsikt fram mot det arbete som Naturvårdsverket kommer att lämna ifrån sig, och jag hoppas att det sedan sker en behandling så snabbt som möjligt i regering och riksdag. Vi vet ju hur lång tid det tar innan effekterna av de här utsläppen är avhjälpna, så det är viktigt med alla åtgärder, även de små.

Anf. 35 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det finns över huvud taget ingen strävan att försena det här. Snabbast möjliga handläggning från regeringskansliets sida är anbefalld, och det kommer att ske.

Anf. 36 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Till ministerns stora överraskning skall jag då tacka för svaret och säga att jag är helt nöjd med detsamma.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:185 om markavsättningar och fusionen av ASSI och Domän

Anf. 37 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Sinikka Bohlin har frågat mig om jag är beredd att medverka till att tillräckliga markavsättningar för t.ex. naturreservat garanteras innan fusionen mellan ASSI och Domän äger rum.

I samband med att Domänverket bolagiserades undantogs bl.a. markområden som var av stort naturvårdsintresse från bolagiseringen. Det var dels drygt 270 av de redan skyddade domänreservaten med ca 30 000 ha produktiv skogsmark, dels 25 stora fjällnära domänreservat med viss andel produktiv skog. Dessutom undantogs 45 områden med värdefull oskyddad mark för

att avsättas som nationalpark eller naturreservat. Ca 3 000 ha av dessa marker utgörs av produktiv skog nedanför fjällregionen, och arealen ovanför fjällskogsgränsen utgör ca 7 000 ha. Alla dessa områden skall även i fortsättningen vara kvar i rent statlig ägo. Arbetet med att genomföra reservatsbildning på dessa marker pågår.

I samband med att riksdagen fattade beslut om en ny skogspolitik (bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:352) utökades resurserna för inköp av mark för naturvårdsändamål med 55 miljoner kronor till totalt 190 miljoner kronor. Resurserna för detta ändamål har således utökats väsentligt av den nuvarande regeringen.

För Sinikka Bohlin vill jag också framhålla att sammanslagningen av de två bolagen ASSI och Domän inte påverkar möjligheterna att avsätta mark för naturvårdsändamål.

Anf.38 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret.

Tyvärr kan jag inte hålla med miljöministern, speciellt inte i den avslutande delen av svaret, dvs. att sammanslagningen inte skulle påverka möjligheterna att avsätta mark för naturvårdsändamål.

Sverige har internationellt förbundit sig att uppfylla de mål som ställts upp för att bevara den biologiska mångfalden. För vår del här i Sverige betyder det att andelen skyddad skog nedanför odlingsgränsen måste öka kraftigt, från i dag ca 0,5 % till 5 %. I dag har vi ca 2,7 % produktiv skogsmark skyddad i olika typer av naturreservat, och det är inklusive domänreservat.

Om nu regeringen avser att försöka att förverkliga en omfattande markavsättning, vore det naturligt att i första hand utnyttja tillgänglig statlig mark. Men så fort staten sålt den första aktien i det framtida bolaget till privata intressen har också statsmakten frånhänt sig denna möjlighet.

Domänreservaten har haft en väldigt stor och viktig betydelse just för naturreservaten i Sverige. Fastän man i samband med bolagiseringen har undantagit ca 300 domänreservat av sammanlagt 700, saknar dessa fortfarande ett lagfäst skydd. Jag vill därför fråga miljöministern: Är miljöministern beredd att lagfästa detta skydd innan sammanslagningen realiserats?

Anf. 39 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det senare är av rent fysiska skäl inte möjligt. Jag vill också undanröja tveksamheten när det gäller det avslutande stycket i svaret.

Sammanslagningen av de två bolagen ASSI och Domän innebär inte att staten förlorar sitt ägarinflytande, eftersom staten tills vidare ämnar behålla 85 % av aktierna. Förhållandet för naturvården kan därmed i princip jämföras med det inlytande som staten i dag har i Domän AB. Detta har alltså inte med fusionen att göra. Frågan om ytterligare reservatsavsättningar från ASSI-Domäns markinnehav kan självfallet tas upp om staten i framtiden ämnar minska sitt ägarinflytande i bolaget. Vid denna senare tidpunkt bör man även bättre kunna bedöma effekterna av den nya skogspolitiken.

Vi arbetar självfallet med dessa frågor. Senast i propositionen om strategi för biologisk mångfald påpekade vi klart att behovet av att avsätta ytterligare mark fortfarande är stort i Sverige, och då speciellt i skogslandskapet, där

för närvarande bara ca 0,5 % av den produktiva skogsmarken nedanför det fjällnära området är skyddad.

I sin anmälan till propositionen om ny skogspolitik framhöll även jordbruksministern att omfattningen av skyddsbehovet i skogslandskapet kan komma att uppgå till så mycket som 5 % nedanför skogsodlingsgränsen, men att det är svårt att fastställa ett exakt tal innan bättre kunskap finns om hur långt en naturvårdsanpassning av skogsbruket kan räcka för att bevara den biologiska mångfalden. Arbetet är alltså inriktat på att åstadkomma detta.

Angående de aktuella fall som har diskuterats under de senaste veckorna – t.ex. Blaikfjället och Njakafjäll – har jag konstaterat att det behövs bytemark för att man skall kunna hantera den konflikt som uppstår i områden, där människor för sin försörjning är mycket beroende av skogen. Man måste kunna ge dem någon annan mark i stället för den som reserveras.

Anf. 40 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Miljöministern sade att det av fysiska skäl inte var möjligt att garantera skydden för naturreservaten före sammanslagningen. Hur blir det då efter sammanslagningen?

Om den planerade sammanslagningen med NCB och den därpå följande privatiseringen som näringsministern har aviserat blir av, kommer 40 % av den svenska skogsmarken att ägas av aktiebolag, vilket är någonting unikt i världen. Ett så stort bolagsinflytande över det inhemska skogsbruket finns inte någon annanstans i världen. USA är det land efter Sverige som har den högsta andelen bolagsskogsbruk. Där är andelen dock endast 12 %.

Detta är också en kostnadsfråga. Regeringen har inte heller någon långsiktig finansiering, vare sig i propositionen om biologisk mångfald eller i skogspropositionen. Hur skall då målet ca 5 % kunna uppnås, om vi inte klarar att avsätta statlig mark?

Anf. 41 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag hänvisar till att vi under den här regeringens tid har ökat det statliga anslaget för att anskaffa mark med i storleksordningen 30 %, dvs. med 55 miljoner. Försummelserna i det förflutna gör att detta inte räcker. Det är därför som vi arbetar med förhandlingar kring frågan om markbyten och kring möjligheterna att gå in och genom förhandlingslösningar hantera de stora markområden, där den slutgiltiga sorteringen fortfarande inte har genomförts. Det gäller alltså de förhandlingar som sattes i gång i samband med att Domänverket blev bolag. Det var ju den stora förhandlingen med bl.a. Naturvårdsverket som part. Det var på det sättet som vi drev dessa frågor. Sedan kommer man aldrig fram till en perfekt lösning, eftersom det finns motstående intressen, men så kommer det alltid att vara.

Anf. 42 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Vi är nog alla medvetna om att det behövs ökade resurser. Om man tänker tillbaka i tiden när det gäller reservaten ovanför skogsodlingsgränsen, är dessa ofta icke produktiv skogsmark på samma sätt som de nya reservaten som kommer att behövas i Mellan- och Sydsverige.

När man inte kan hantera den här frågan på ett tidigt stadium, kommer

detta att skada Sverige. Vi kommer först och främst att inte klara målet biologisk mångfald, vilket också kommer att skada vårt anseende internationellt. Njakafjäll är ett exempel på detta. Också i Finland har man avverkat urskog och fått mycket dåliga rubriker för detta i tysk press – Tyskland är ju vårt största exportland. Det kommer också att skada näringen, att man utomlands säger att Sverige inte sköter sina plikter, i synnerhet som Sverige har varit det land som har varit drivande när det gäller frågor om biologisk mångfald, t.ex. vid Riokonferensen.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 43 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det råder ingen motsättning i sak. Det skall göras väldigt mycket under kort tid. Det säger sig självt när andelen avsatta arealer i dag uppgår till 0,5 % och målet är 5 %. Målet är alltså en tio gånger så stor avsättning. Jag kan då naturligtvis rikta strålkastarljuset bakåt och säga att det är förfärligt att det inte har gjorts någonting tidigare. Men det vinner man ju ingenting på.

Vi har försökt att från miljösynpunkt få in en fot i processen så fort det har varit fråga om sådana förändringar som t.ex. omvandling av Domänverket till bolag, där förhandlingarna har skötts av Naturvårdsverket. Denna förhandling är viktig för att man skall kunna avsätta mark. Jag har i frågesvaret redogjort för de arealer som det handlar om. Därutöver har vi ökat anslagen för inköp av ny mark. Jag är beredd att gå in och genom markbyte försöka klara de motsättningar som har uppstått kring t.ex. Njakafjäll. Och vi kommer att fortsätta att arbeta i den riktningen.

Anf. 44 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag framhåller fortfarande att det vore olyckligt om regeringen tillät den planerade sammanslagningen utan att dessförinnan ha undantagit betydande arealer för naturvård genom att ge dessa områden lagstadgat skydd.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1993/94:188 om miljöproblem vid färgmärkning av oljor

Anf. 45 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Tage Pålsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att kartlägga riskerna hos de färgämnen som används vid märkning av oljor.

Sedan den 1 oktober tas i stället för kilometerskatt, dieseloljeskatt ut för oljeprodukter som används för drift av personbilar, lastbilar och bussar. För att undvika fusk måste därför lågbeskattad olja som används för uppvärmning eller drift av traktorer och motorredskap märkas. För detta ändamål valdes de färg- och märkämnerna som bedömdes som mest lämpliga från hälso- och miljösynpunkt. Märkämnet används i flera andra länder, däribland Tyskland och Irland.

Enligt vad jag har erfarit finns inga belägg för att den märkta oljan skulle medföra några hälsoproblem. Jag har dock tagit fasta på den diskussion som pågår. Inom regeringskansliet tas därför nu fram direktiv till en utredning om erfarenheter av märksystemet samt en kartläggning av den utveckling som sker inom området.

Anf. 46 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Jag skrev frågan natten mot fredag, och jag fick ett snabbt svar. Det tackar jag för.

Detta är en fråga som plötsligt har blivit akut. I svaret säger statsrådet att det inte finns några belägg för att oljan medför hälsoproblem. Det är riktigt i och för sig. Jag har i min fråga markerat vilka problemen är. Det har visat sig framför allt genom tidningsartiklar och annat att problemen var värre än vad jag trodde när jag skrev min fråga.

Det är möjligt att det inte är oljan som det är fel på. Det kan vara någonting i förbränningsprocessen. Jag är litet fundersam över det som sägs i svaret, att märkämnet används i flera andra länder, däribland Tyskland och Irland. Används det verkligen på samma sätt? Vad har man då för erfarenheter? Det är konstigt om problemen bara skulle uppstå i Sverige.

Det är bra att man inom regeringskansliet nu håller på att ta fram direktiv för en utredning. Jag hoppas att man arbetar snabbt och visar att man tar problemen på allvar.

Sedan jag skrev min fråga har det också varit en lång artikel i Sundsvalls Tidning där man beskriver saken. Man säger bl.a. att det skall bli ett möte mellan Kemikalieinspektionen och Arbetskyddsstyrelsen om frågan den 25 eller den 26 november. Det skulle vara intressant att veta om statsrådet har något att säga om det mötet.

Anf. 47 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är helt naturligt att – sedan vi blev medvetna om diskussionerna – de myndigheter som har att å Miljö- och naturresursdepartementets vägnar bevaka dessa frågor, i första hand Kemikalieinspektionen, ingriper för att så snabbt som möjligt ta itu med de problem som kan uppstå. Jag står inte här som någon försvarare av det här färgämnet. Jag kan inte garantera att färgen i alla lägen tål den användning som förekommer. Det är ju detta som de berörda myndigheterna – Arbetskyddsstyrelsen och Kemikalieinspektionen – har att bevaka.

Jag kan gärna medge att andra intressenter ibland dragit slutsatser litet för snabbt. Man uppfattar att ämnet används på andra håll, och man tar de erfarenheterna som grund för sitt ställningstagande i stället för att göra en omfattande utredning i förväg.

Låt oss nu avvakta kartläggningen. Vi har satt upp högsta möjliga tempo för att så långt det är möjligt reda ut dessa frågor. Det Tage Pålsson efterfrågar blir därmed tillgodosett genom den kartläggning av utvecklingen som vi redan satt i gång och den aktivitet som myndigheterna utvecklat.

Anf. 48 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Det låter bra. Jag skall bara kort citera ur en artikel där man bl.a. säger:

”Också beslutsfattarna på regeringsnivå, de som bestämt att dieseln måste färgsättas, har aktiverats av oron hos parterna.

Det finns dock en inbyggd tröghet i reaktionerna från myndighetshåll och det gör att de beslut, som kan förväntas från dem inte motsvaras av några större förväntningar hos de drabbade maskinskötarna.”

Jag tolkar miljöministerns svar som så att de berörda, maskinskötare och andra, inte behöver vänta så länge. Jag uppfattar det som att man tagit frågan på allvar. Stämmer det?

Anf. 49 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det finns ingen anledning att dröja med de undersökningar som kan behöva göras, framför allt en kartläggning, för att se vad det egentligen är som påverkar miljön, vare sig det gäller arbetsmiljön eller något annat, vid förbränning – alltså kanske t.o.m. hemmiljön.

Det är bakgrunden till att vi har agerat snabbt och även ställt mycket kritiska frågor under processens gång innan färgämnet accepterades den 1 oktober. Vi har hela tiden haft ögonen på problemet, men vi har inte på miljösidan kunnat bevisa att ämnet är farligt. Det var vårt problem. I annat fall hade vi självklart motsatt oss varje inblandning. Nu kanske problemen uppstår i efterhand, och vi får ta itu med dem då i stället. Det är precis så vi gör.

Anf. 50 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka för det förtydligandet. Jag förstår att det blir litet grand av renhållningsinsatser från Miljödepartementets sida, men ju förr, desto bättre.

Det finns misstankar från vederhäftigt håll att färgtillsatsen, i varje fall processprodukten, kan vara cancerogen. Det låter väldigt otäckt. Vad man inte vet är vilken inverkan den kan ha på naturen.

Jag tycker att jag har fått ett tillfredsställande svar, som jag ber, fru talman, att få tacka för.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1993/94:155 om s.k. inkråmsförsäljningar

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lars-Olof Karlsson har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder mot s.k. inkråmsförsäljningar. Från arbetsrättsliga utgångspunkter gäller följande.

Sådana företagsaffärer innebär normalt att arbetsgivaren är skyldig att förhandla med den kollektivavtalsbärande fackföreningen innan han fattar beslutet. Tanken är att arbetsgivaren skall nå enighet med arbetstagsidan. Beslutanderätten ligger emellertid hos arbetsgivaren.

Om affären innebär att någon arbetstagare sägs upp på grund av arbetsbrist, har han enligt en regel i anställningsskyddslagen under ett år rätt till återanställning i verksamheten.

Anf. 52 LARS-OLOF KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Inkråmsaffärer innebär att företag köper fastigheter, maskiner, kundregistrar, patent och liknande för att sedan sälja företaget. Man tvingas att sätta det företag som sålt inkrådet i konkurs. Det innebär att människor kommer att stå utan arbete.

Min fråga är om arbetsmarknadsministern har för avsikt att göra någonting åt dessa affärer. Till min förvåning hör jag att arbetsmarknadsministern inte är ett dugg orolig. Jag tycker att svaret är mycket formellt. Arbetsmarknadsministern säger att beslutanderätten ligger hos arbetsgivaren. Frågan gällde ju hur regeringen ser på just det problem som påpekas i svaret. Vad vill regeringen åstadkomma? Ser regeringen något problem här? Tycker verkligen Börje Hörnlund att det inte finns några skäl att i alla fall titta på frågan? Man kanske kan skönja något mönster.

Jag inser att frågan inte är enkel, utan ganska komplex. Men det faktum att det inte är lätt får inte vara ett skäl för att inte ta itu med problemet, eller hur?

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag har valt att svara på det som ligger under mitt ansvarsområde, nämligen det arbetsrättsliga. Jag är också medveten om att det händer saker som är av den karaktären att man är i lagens utkanter och kanske t.o.m. en bit utanför. Det är frågor som ligger hos rättsvårdande myndigheter.

Det har nyligen gjorts en stor översyn om bl.a. konkurser och rättigheter. Det materialet ligger nu på Justitiedepartementet för beredning. Det är därför som jag har valt att enbart svara på det som rör det rent arbetsrättsliga.

Anf. 54 LARS-OLOF KARLSSON (s):

Fru talman! Det är bra att jag får det erkännandet av arbetsmarknadsministern. Men jag blir väldigt ledsen när jag hör svaret. Jag blir egentligen inte ett dugg klokare.

Det är faktiskt precis på det sätt som arbetsmarknadsministern säger, att man befinner sig i lagens utkanter. Därför är det viktigt att ta itu med frågan. Som jag sade tidigare är detta bekymmersamt.

Det är också viktigt att koppla in EG-anpassningarna i samhället, där arbetstagarna många gånger får stå tillbaka för EG-anpassningen. I stället för att säga att det är arbetstagarnas fel är det viktigt att i denna fråga inte låta löntagarna bli drabbade. För anpassningens skull kanske vi skulle låta den vanlige löntagaren för en gångs skull få fördel av EG-anpassningen.

Anf. 55 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Flertalet sådana här försäljningar håller sig inom lagen, men det finns exempel där man har en mycket stark känsla av osv. De rättsliga aspekterna när sådana här affärer leder till konkurser bereds för närvarande i Justitiedepartementet. Då skall jag som arbetsmarknadsminister inte gå in.

EG-anpassning sker nu i många frågor. De anpassningar som görs föreläggs riksdagen för beslut.

Anf. 56 LARS-OLOF KARLSSON (s):

Fru talman! Det är enkelt att konstatera att det råder handlingsförlamning. Man talar om lagens utkanter och skyller på att EG-anpassningen sker vid andra bord. Det här problemet ser vi dagligdags. Det är ett växande problem, som försätter människor i en svår situation. Jag anser att regeringen lider av handlingsförlamning. Jag tror att den beror på en stor portion ointresse. Det skulle vara på sin plats att regeringen såg till att vanliga människor, vanliga löntagare, får möjlighet till ett drägligt stöd för rätten till sitt arbete.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! På detta område råder till fullo de lagar som föregående regering administrerade.

Anf. 58 LARS-OLOF KARLSSON (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det finns ett enormt ointresse från regeringens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:161 om åtgärder mot arbetslösheten

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Birthe Sörestedt har tagit en mening ur ett tal som jag höll vid Nordiska rådets möte i Mariehamn. Citatet lyder: Om vi alla bryr oss om varandra tillräckligt mycket, klarar vi arbetslösheten. Det finns angelägna, viktiga uppgifter i omsorgen människor emellan, i omsorgen om våra barn och barnbarns livsmiljö. Birthe Sörestedt har frågat mig vad vi konkret skall göra just nu i den frågan.

Först vill jag säga att regeringen fram till nu har arbetat hårt för att reparera skadorna från 80-talets inflations- och spekulationsekonomi. Vårt arbete har bl.a. bestått i att få ner det höga kostnadsläget, stävja ökningen av budgetunderskottet, få i gång näringslivet och satsa stort på infrastrukturen. Det är viktigt att skapa utrymme för tillväxt i ekonomin. Utan tillväxt hotas själva grunden för vår välfärd.

Möjligheterna för näringslivet har nu förbättrats genom en rad åtgärder som sänkta arbetsgivaravgifter, produktivitetsförbättringar, kronans värde, räntesänkningar m.m. Detta måste kombineras med en stram, långsiktig ekonomisk politik. Vårt land har härigenom skaffat oss ett förnämligt ekonomiskt läge för att hävda oss internationellt när konjunkturen vänder på allvar.

Det förs en debatt i vårt land och i vår omvärld om ifall ökad tillväxt verkligen kommer att skapa en fullgod arbetsmarknad. Den snabba produktivitet utvecklingen har medfört att man med hjälp av ny teknik och utvecklad arbetsorganisation kan producera mer och mer per arbetstimme. Arbetstillfällena försvinner inom produktion, banker och försäkringsbolag. Framför allt storföretagen klarar av att starkt öka produktionen med en minskad ar-

betsstyrka. Regeringens satsning på ny- och småföretagandet är därför av avgörande betydelse för att vi skall komma tillbaka till en fullgod arbetsmarknad. Det gäller också de stora satsningarna på utbildning och forskning.

I omsorgen med människor emellan finns alltid möjligheter att göra mer, och förutsättningarna att ersätta mänskliga insatser med tekniska är begränsade. Det finns en gräns för hur mycket omsorgen av barn, gamla och handikappade kan rationaliseras. Det gäller att värna omsorgen människor emellan för att förstärka livskvaliteten i samhället. Här gäller det dessutom att värna om de ungdomar som bär en mycket stor del av arbetslöshetsbördan.

Regeringens ambition är att minska miljöskulden för kommande generationer. I det arbetet är det viktigt att satsa resurser på natur- och miljövård i vid bemärkelse. Det gäller dessutom att inte föra över orimliga ekonomiska skuldbördor till nästa generation. Utgifterna kan inte under en längre tid finansieras med lån. Därför är det viktigt att vi behåller ett fördelaktigt kostnadsläge under många år framöver.

Anf. 60 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret, som innehöll en rad kända ståndpunkter och vidtagna åtgärder. Jag är litet besviken över att det inte innehöll något konkret med utgångspunkt i det jag hänvisade till i arbetsmarknadsministerns tal, att vi skall bry oss om varandra. Det sista är vi helt överens om. Längre än så sträcker sig inte samstämmigheten när det gäller hur vi skall klara arbetslösheten.

Vi måste bygga ett samhälle på solidaritet och rättvisa. Regeringens förslag till försämringar av arbetsrätten och förändringar av arbetslöshetskassan präglas varken av solidaritet eller rättvisa. Dessa förslag visar att regeringen inte bryr sig särskilt mycket om dem som är på väg ut från arbetsmarknaden eller står utanför den.

Alla skall ha rätt till ett arbete – kvinnor och män, unga och äldre. De åtgärder som arbetsmarknadsministern presenterade anser jag inte tillräckliga.

Just nu behövs stimulanser i form av räntesänkningar för att underlätta investeringar. Det behövs också en förbättring av köpkraften, så att vi kan få en efterfrågan i landet. De förslag regeringen lagt fram när det gäller försämringar av grundavdraget, indragning av pengar från bostadssektorn, punktskatter på bensin m.m. motverkar människors möjligheter. Det gäller att ge människor en framtidstro, en tro på att man skall ha möjlighet att få ett riktigt arbete, och inte praktikplatser och ALU-arbeten, som det kanske blivit mest nu.

Arbetsmarknadsministern lyfter fram omsorgen om människor, omsorgen om våra barn. Men just denna omsorg hotas av nedskärningar i kommuner och landsting. Den offentliga sektorn svarar inte upp mot de behov som finns. Många drabbas. Många avskedas. Vad menar arbetsmarknadsministern att dessa människor skall göra?

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det finns många länder där man låter människor gå arbetslösa nästan hur långa perioder som helst. Flera procent av arbetskraften faller då helt utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Så skall vi inte göra i vårt land.

Birthe Sörestedt tar upp LAS och trygghet. Det är med nu gällande LAS som det sedan 1989 har försvunnit 600 000 arbeten. Tryggheten ligger alltså inte i den lagstiftningen. Tryggheten ligger i att inte prissätta sig ur världsmarknaden, att vara duktig och jobba med produktiviteten osv. Det handlar om att ha en viss lönsamhet i företagen och inte, som vi nu har haft det sedan ett par tre år tillbaka, ca 100 konkurser per vardag.

De små förändringar som nu föreslås är till för att hjälpa de arbetslösa in på arbetsmarknaden. Vi föreslår längre provanställning, så att de tas emot och kan anställas vid arbetstoppar.

Låt mig också säga att ett budgetunderskott på 270 miljarder, tillsammans med det som finns i mina fonder, på ett enda år motsvarar 70 000 kr per arbetande svensk. Bara räntan är ca 25 miljarder kronor. Om man fortsätter på det sättet tränger räntorna ut. Jag är inte imponerad av socialdemokraternas förslag att ytterligare öka lånebehovet och budgetunderskottet. Jag tror att det leder till högre räntor och färre ordinarie jobb.

Anf. 62 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Det behövs långsiktiga insatser nu. Vi är överens om att vi måste ha en väl fungerande ordinarie arbetsmarknad. Men vi måste också vara överens om att de människor som är utförsäkrade skall kunna komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Regeringens förslag angående arbetslöshetskassan ger inte möjligheter till ersättning vid utbildning och beredskapsarbete, tills det finns bra ordinarie arbeten. Därmed slås människor ut. Det bli kommunerna som får stå för kostnaden för dessa människors löner, via socialbidrag.

Inte tycker jag att det blir fler praktikplatser när man förlänger tiden för provanställning. Det kan väl inte vara riktigt att jobben blir fler om vi förlänger tiden för provanställning från sex till tolv månader.

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ungdomspraktiken var socialdemokraterna först helt emot. Sedan visade de sig väldigt positiva till den. Den lilla förändring som nu föreslås är att man skall kunna förlänga tiden med sex månader i samma företag, under förutsättning att man gjort upp med företagaren att förlängningen leder till ett ordinarie jobb.

Det här är att hjälpa unga människor till ordinarie jobb. Själv tycker jag att åtgärden är bra. Om andra människor har andra uppfattningar är det tillåtet. Men det är med ungdomarnas bästa för ögonen som förslaget är framlagt.

Anf. 64 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Det är viktigt att ungdomarna får möjlighet till ordinarie arbete och att de inte bara går i praktikarbete. Man kan ha en konstruktion med ett rekryteringsstöd i den form som bl.a. Metall tillsammans med Verk-

Svar på frågor

stadsföreningen har kommit överens om. Det kanske ger ungdomarna riktiga jobb efter praktiken. Så har det nämligen inte varit nu, utan ungdomarna har därefter gått ut i arbetslöshet.

Jag vill återgå till frågan om omsorgssektorn. Eftersom den här biten lyfts fram, undrar jag om arbetsmarknadsministern menar att en del av omsorgsbehoven skall tillgodoses utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Ett förslag om vårdnadsbidrag diskuteras ju. Det är ett led i en sådan riktning, och jag befärar att det menas att kvinnorna skall avstå från förvärvsarbete för att ideellt sköta omsorgen av barn och äldre.

Med den storlek som bidraget har kan man ju inte leva på det. Skall vårdnadsbidraget leda till att främst kvinnor avstår från att kräva arbete?

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Låt mig svara på det sist nämnda först. Det finns i dag en del människor som föredrar en längre tid tillsammans med egna barn, helt utan ersättning. För dem kan det kanske kännas som en liten uppmuntran med ett bidrag. Resten kommer säkerligen att bestämma sig av egna skäl. Jag är också övertygad om att det stora flertalet människor väljer yrkeslivet.

Jag har ingenting emot Metalls avtal, och jag har ingenting emot att fler parter på arbetsmarknaden sluter motsvarande avtal. Men i de fall den här typen av avtal ej slutits, är detta en bra metod att komma in i ordinarie näringsliv på.

Med så mycket folk utanför ordinarie arbetsmarknad måste man jobba med ett flertal åtgärder. När jag tillträdde som arbetsmarknadsminister sade man på Arbetsmarknadsverket att man absolut inte orkade med mer än tre procentenheter. Med de här nya åtgärderna räknar jag med att man denna vinter skulle kunna nå siffror i storleksordningen 7–8 %. Men jag vet inte, eftersom det verkligen kräver att arbetsgivarsidan ställer upp.

Anf. 66 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Det är viktigt med goda arbetsmarknadsinsatser av olika slag. Men främst måste man kanske satsa på att ge näringslivet möjligheter till investering och avskrivning, för att få i gång riktiga jobb. Från Socialdemokraternas sida har det lagts fram förslag om bl.a. ROT-projekt, som kan stimulera till riktiga arbeten.

Jag uppfattar arbetsmarknadsministern så, att det inte är någon som skall avstå från att kräva rätt till ett riktigt arbete. Jag hoppas att vårdnadsbidraget i det här fallet inte innebär att kvinnor blir en reservarbetskraft utan att både män och kvinnor har rätt till arbete.

Anf. 67 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Just nu är antalet män och kvinnor på svensk arbetsmarknad ungefär lika stort. Det har skett genom att männen så kraftigt på grund av industrikonjunkturen har tvingats minska sin sysselsättning. Jag ser mycket gärna att både män och kvinnor återgår till att arbeta i normal omfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Sten-Ove Sundström har frågat om regeringen planerar att dra in transportstödet för företagen i Norrland.

I regeringskansliet pågår för närvarande ett beredningsarbete för en regionalpolitisk proposition. Denna skall föreläggas riksdagen under våren. Detta arbete sker i fortsatt kontakt med det regionalpolitiska rådet och med en regionalpolitisk referensgrupp. En utgångspunkt för arbetet är att skapa likvärdiga villkor i landets olika delar.

Det hör till god sed att under pågående beredningsarbete med en proposition inte kommentera dess sakfrågor. Jag kan därför i dag inte kommentera Sten-Ove Sundströms fråga närmare.

Anf. 69 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret, även om jag hade önskat ett litet tydligare sådant.

Såsom Börje Hörnlund mycket väl känner till, har mycket förändrats på regionalpolitikens område genom åren. Vad gäller transportstödet har det visserligen skett vissa justeringar, men vi har alla i denna kammare varit överens om att det är viktigt för företagen att få behålla denna form av stöd.

Liksom Börje Hörnlund redovisar i sitt svar, förstår jag att Börje Hörnlund under pågående arbete inte kan redovisa detaljer i en proposition som kanske kommer inom ett halvår. Men på just denna punkt borde Börje Hörnlund åtminstone ha kunnat lugna de oroliga företagen.

Vill denna regering, med Börje Hörnlund i spetsen, värna om de små företagen? Ge dem ett lugnande besked att stödet skall bestå! Låt vara att justeringar kan göras, men eftersom denna fråga är så viktig för många företagare, tycker jag att Börje Hörnlund nu skall ta chansen att deklarerera regeringens inställning.

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag säger i mitt svar: "...skapa likvärdiga villkor i landets olika delar." Dagens transportstöd räcker för att på lika villkor transportera varorna ungefär ned till området i Mälardalen.

Konkurrensneutralitet är en viktig fråga i Europasamarbetet, EES-avtalet, m.m. Man har alltså transportstöd en god bit ned till centrum av Europa. För min del menar jag att transportstöd icke snedvrider konkurrens utan är till för att skapa likvärdiga villkor. Det svaret tror jag att Sten-Ove Sundström kan översätta, om viljan är god.

Anf. 71 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tar då chansen och översätter svaret så, att Börje Hörnlund menar att transportstödet skall vara kvar. Låt vara, att det kanske förändras så att fördelen uppnås att man också når Europamarknaden, inte bara den marknad som finns i Mälardalen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

14 § Svar på fråga 1993/94:172 om lönegarantin

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Hans Stenberg har frågat justitieministern om hon avser att lägga fram ett förslag till ändring av reglerna om statlig lönegaranti vid konkurs, som skulle innebära, att man måste vara anställd i sex månader före en konkurs för att komma i åtnjutande av lönegarantin.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan. Svaret på frågan är nej!

1993 års lönegarantiutredning hade till uppgift bl.a. att – mot bakgrund av de kraftigt stigande kostnaderna för lönegarantin – undersöka om garantins omfattning kan begränsas utan att arbetstagarnas löneskydd urholkas på ett oacceptabelt sätt. I uppdraget ingick vidare att föreslå regeländringar, som effektiviserar granskningen av att garantin används på det sätt den är avsedd för.

Utredningen avlämnade sitt betänkande Förändringar i lönegarantisystemet den 2 november. Betänkandet har nu sänts ut på remiss. Remisstiden utgår den 3 januari 1994.

I betänkandet lämnas flera förslag till ändring av de nuvarande reglerna. Bland annat föreslås att den tid för vilken lönefordringar omfattas av förmånsrätt i konkurs, och därmed av lönegarantin, begränsas till de senaste sex anställningsmånaderna. I dag omfattar förmånsrätten – och lönegarantin – lönefordringar för ett år före konkursansökningen och för sex månaders uppsägningstid.

Det lämnas också förslag på nya regler som enligt utredningens mening skall möjliggöra en skärpt kontroll av att lönegarantin inte missbrukas.

Däremot förekommer i betänkandet inte något förslag av det innehåll som åsyftas i Hans Stenbergs fråga. Tvärtom har utredningen avvisat tanken att det borde införas villkor på viss anställningstid för att komma ifråga för ersättning enligt garantin.

Regeringen tar ställning till utredningens förslag efter att ha tagit del av remissinstansernas synpunkter.

Anf. 73 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för det oväntat positiva svaret på frågan.

Lönegarantin har under de senaste åren diskuterats mycket livligt. Denna debatt har huvudsakligen förts utifrån näringspolitiska synpunkter. Debatten har också huvudsakligen handlat om de fall av missbruk av lönegarantin som förekommit.

Att det har funnits fall av missbruk när det gäller lönegarantin är helt uppenbart. Jag påstår ändå att missbruket har varit relativt begränsat. Men trots att jag anser att detta missbruk inte varit särskilt stort, vill jag, för att undvika missförstånd, understryka att det är viktigt att vi kommer till rätta med det.

Det får inte vara så att en förändring av lönegarantin leder till att garantin försämrats ytterligare och att de människor som garantin en gång har inrättats för därmed drabbas. Det finns faktiskt andra aspekter än näringspolitiska

sådana. Det här handlar i grund och botten om människor som drabbas väldigt hårt när de företag som de jobbar i går i konkurs. Därför är det positivt att de uppgifter som jag har fått har visat sig vara grundlösa och att några förändringar av i varje fall detta slag inte är på gång.

Förra året genomdrev de borgerliga partierna en kraftig försämring av lönegarantin. Maximibeloppet sänktes till 100 000 kr. I samband med beslutet framförde vi socialdemokrater i en reservation uppfattningen att även en förändring skulle göras i förmånsrättslagen så att löntagarnas fordringar skulle få en högre prioritering. Jag förutsätter och hoppas att regeringen verkligen tar till sig av dessa synpunkter och ser till att det sker ändringar i förmånsrättslagen i samband med förändringarna i lönegarantin.

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lönegarantin sänktes från det mycket höga beloppet 404 000 kr per anställd. Vi såg bl.a. på våra nordiska grannar som alla låg på nivån 100 000 kr eller lägre. Vid en så hög lönegaranti som 404 000 kr finns det många tillfällen till att den missbrukas. Det var en serie sådana exempel som gjorde att regeringen förelade riksdagen detta förslag till beslut. Om jag har förstått rätt har också socialdemokratin numera accepterat nivån 100 000 kr.

Anf. 75 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Det är inte riktigt sant att alla de nordiska länderna ligger på nivån 100 000 kr. I Finland finns det en speciallagstiftning för de yrkesgrupper som drabbas särskilt hårt vid konkurser på grund av att de har sådana lönesystem som gör att de har stora belopp inestående. Det handlar inte bara om uppsägningslön, utan det handlar om att en del grupper har stora belopp inestående när konkursen kommer.

Tidigare hade lönefordringar en bättre förmånsrätt. Jag fick inget svar på den indirekta fråga som jag ställde. Är regeringen beredd att återinföra de gamla reglerna för förmånsrätt som fanns innan lönegarantin infördes, så att löntagarnas fordringar får en bättre ställning?

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det här handlar om den del av lagstiftningen som ligger på Justitiedepartementets område. Den delen har nu utretts och har varit ute på remiss, och ärendet bereds nu inom Justitiedepartementet. Det vore helt fel av mig att ha en uppfattning. Jag vet inte exakt vart beredningsarbetet är på väg.

Anf. 77 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Denna fråga är inte lätt. Halva frågan hamnar på Arbetsmarknadsdepartementets område och halva på Justitiedepartementets område.

Jag vill än en gång understryka att de förändringar som hittills har gjorts i lönegarantin för att komma till rätta med fusket har oförskyllt drabbat grupper som faktiskt lider stor skada. Det gäller grupper som sjömän, byggnadsarbetare och andra grupper med ackordssystem. Det innebär att de har stora belopp inestående. De drabbas oförskyllt av denna lagstiftning. Där-

för anser jag att regeringen i samband med förändringar i lönegarantilagen åtminstone borde rätta till situationen för dessa grupper.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1993/94:182 om arbetsmarknadsstöd efter utlandsstudier

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Kent Olsson har frågat mig vilka åtgärder som jag tänkt vidta för att de som valt att studera utomlands vid fullföljda studier inte skall vara utestängda från kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) och arbetslivsutveckling (ALU).

En arbetslös kan få rätt till KAS efter att ha fullföljt en högskoleutbildning utomlands om utbildningen berättigar till svenskt studiemedel. Centrala studiestödsnämnden (CSN) avgör vilka utländska utbildningar som är berättigade. CSN ställer främst som villkor att utbildningen skall ha en god kvalitet. Samma typ av kvalitetsbedömningar görs av regeringen av svenska icke-statliga högskolemässiga utbildningar. Har de för låg kvalitet berättigar de inte till studiemedel. Om utbildningen inte uppfyller kvalitetsvillkoret är den inte kvalificerande för KAS.

Den som genomgått en högskoleutbildning som inte kvalificerar för KAS, och därigenom inte heller för ALU, har naturligtvis möjlighet att få del av arbetsförmedlingens övriga åtgärder. Denne kan i stället erbjudas t.ex. anställning med rekryteringsstöd, ungdoms- eller akademikerpraktik och beredskapsarbete. Genom dessa åtgärder kan den arbetssökande kvalificera sig för såväl KAS som ALU.

Anf. 79 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Den fråga man ställer sig är på vilka grunder som CSN avgör att en utbildning är av icke-god kvalitet. I det här fallet är det fråga om en pilotutbildning i USA. Den pilotutbildningen är numera berättigad till studiemedel, vilket den inte var för ett par år sedan. Jag vet att jag nu tangerar utbildningsområdet, men av vilken anledning kan en person som har genomgått denna utbildning inte erhålla KAS, och därmed inte ALU, när utbildningen ett par år senare är studiemedelsberättigad?

För mig framstår pilotutbildningen som kvalificerad. När en person satsar stora pengar på en utbildning och sedan när han kommer hem inte får arbete, borde han inte behöva stå utanför dessa möjligheter. Det är tragiskt när en person som har satsat stora pengar inte kan använda sin utbildning, och sedan kan han inte få möjlighet till kontant arbetsmarknadsstöd och därmed inte ALU.

Anser arbetsmarknadsministern att kvalitetsbedömningen skall vara hårdare för utbildning utomlands än för bedömningen i Sverige?

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Om jag har förstått detta enskilda fall rätt, är den utbildning som nu åberopas okänd för statligt stöd. Det skulle innebära att denna pilot – om vi kallar honom så – har kommit mitt emellan två bedömningar, ett icke-godkännande till ett godkännande. Det är klart att det då och då händer att den enskilde inte riktigt passar in, trots att han borde passa in.

Det skall vara samma typ av kvalitetsbedömningar. Det är den unges utbildning – det är ofta fråga om unga – som skall bedömas kvalitetsmässigt. Jag hoppas verkligen, för allas säkerhet, att flygutbildningarna är av god kvalitet. Nu finns det ett antal reservåtgärder, t.ex. akademikerpraktik och ungdomspraktik som kanske är nog så bra som KAS.

Anf. 81 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag är medveten om att dessa andra åtgärder finns. Det är bra att de finns. Men min fråga var om det finns annorlunda krav. Det har nu visat sig att enskilda kan drabbas när de hamnar emellan. Kan jag förstå arbetsmarknadsministern så att han anser att kraven på utbildningarna skall vara desamma i Sverige och utomlands? Man skall alltså inte drabbas av att det ställs hårdare kvalitetskrav för en utbildning utomlands än för motsvarande utbildning i Sverige.

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag anser att utbildningarna skall bedömas lika. Är utbildningen bra utomlands och bra hemma skall de bedömas lika. Detta är ytterst ett arbete som sker via organ som ligger under Utbildningsdepartementet. Men jag förutsätter att de har samma åsikt som jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:70 om åtgärder mot olaga fiske

Anf. 83 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Kenneth Lantz har frågat vilka åtgärder jag kommer att vidta för att hindra tjuvfisket i Öresund och Skälderviken.

Jag upprepar vad jag sade här för drygt en månad sedan, att det olagliga fisket från i första hand danska fiskebåtar i Öresund och i Skälderviken är ett problem. Jag påpekade även att det i första hand är Kustbevakningens uppgift att bekämpa denna typ av brott.

Enligt gällande regler skall Kustbevakningens fartyg göra anmälan i princip 24 timmar i förväg för att få operera på danskt territorialhav. Detta omöjliggör för Kustbevakningen att förfölja danska trålare när dessa lyckas ta sig in på danskt vatten.

Utrikesdepartementet har under hand inlett informella diskussioner med det danska utrikesministeriet med syftet att utverka generellt tillstånd för respektive länders kustbevakningar att tillträda det andra landets territorialhav i området utan krav på 24 timmars förhandsanmälan.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Svar på frågor

Jag har nu av utrikesministern fått veta att det danska utrikesministeriet är berett att inleda formella överläggningar med Sverige i frågan.

Anf. 84 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Jag är tacksam för det svar som jag har fått i dag av jordbruksministern. Jag kan upplysa om att frågan lämnades in för drygt en månad sedan och att dess besvarande av olika anledningar har blivit förhålat. Jag är också medveten om det svar som Bengt Silfverstrand har fått i frågan och som det hänvisats till här. Vi förväntar oss naturligtvis åtgärder utmed de danska kusterna, och vi delar de redovisade uppfattningarna.

Vi kan dock fortfarande i våra skånska tidningar se uppgifter om att man överträder överenskommelserna. Jag har i min hand en notis om några fiskare som har blivit av med ganska stora nät och förlorat pengar som investerats i fisket.

Jag undrar när man skulle kunna förvänta sig att utrikesministerns förhandlingar ger resultat, så att danska båtar kan förföljas över till den danska sidan.

Anf. 85 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Det har, som jag nämnde, tagits kontakter mera informellt med det danska utrikesministeriet. När man nu har uttalat sig vara beredd att föra mera formella samtal om frågan utgår jag från att det inte kommer att ta särskilt lång tid förrän denna fråga kan klaras av.

Anf. 86 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Låt mig bara tillägga en liten enkel fråga: Har jordbruksministern haft egna kontakter med sin kollega i vårt systerland på andra sidan av Öresund?

Anf. 87 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag har inte haft några kontakter på den senaste tiden. Där emot skall jag på fredag resa till Köpenhamn och skall då ha en sådan kontakt med jordbruks- och fiskeriministern.

Anf. 88 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Då får jag önska jordbruksministern lycka till och hoppas att vi kan få ett positivt besked till de skånska tidningarna, så att våra fiskare där nere kan känna sig trygga.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1993/94:109 om Roma sockerbruk

Anf. 89 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Ulla Pettersson har frågat mig om vilka utfästelser det danska företaget Danisco A/S har gjort om fortsatt drift vid bruket i Roma.

Jag har i ett tidigare svar till Ulla Pettersson redovisat innehållet i den

brevväxling som jag har haft med Danisco angående förutsättningarna för svensk betodling och sockerproduktion. Danisco gav uttryck för uppfattningen att förutsättningar bör kunna skapas för att upprätthålla sockerproduktionen på Gotland ett par år utöver 1995, om Sverige vid EG-inträdet tilldelas en tillräckligt stor sockerkvot.

De svenska förhandlingspositionerna när det gäller socker omfattar bl.a. krav på en kvot som är väl i överensstämmelse med de svenska produktionsförhållandena. Mot denna bakgrund gör jag bedömningen att förutsättningar bör finnas för en fortsatt drift vid Roma sockerbruk efter år 1995.

Danisco undersöker också möjligheterna till en fortsatt betproduktion på Gotland om fabriken i Roma läggs ned.

Anf. 90 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Också jag anser att förutsättningarna för att driva bruket i Roma vidare finns, men frågan är om det blir några möjligheter till detta.

Senast i dag har det offentliggjorts i medierna att det är problem med sockerkvoten. Det pågår här naturligtvis ett förhandlingsspel, som varken jordbruksministern eller jag kan ha någon bestämd uppfattning om i dag, men anledningen till min fråga är att jordbruksministern alldeles klart har uttryckt i riksdagens kammare att Danisco har sagt ja till en fortsatt drift av bruket.

Min fråga gällde vad som konkret låg bakom detta och vad som skulle ha hänt efter det att vi fört diskussioner här i kammaren i denna fråga.

Anf. 91 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Vad gäller EG-förhandlingarna är läget att vi fortfarande väntar på kommissionens bedömning av våra positioner. Vi har ett tag varit utlovade sådana besked men ännu inte fått dem på det här området.

Vi vet att man när det gäller kvotfrågor uttrycker sig försiktigt i sina svar, men efter det att vi har fått de här synpunkterna från kommissionen kommer det att föras mera politiska förhandlingar. Jag bedömer situationen på samma sätt som tidigare: Vi har goda förutsättningar att få en bra sockerkvot.

Vad beträffar den andra frågan, om det som har sagts och om huruvida det har skett någonting nytt, kan jag säga att jag i mitt svar refererade det som Danisco anförde i sitt svar. Det var att om den totala möjligheten till sockerproduktion i Sverige blir tillräckligt stor, bör det finnas förutsättningar för sockerproduktion på Gotland ett par år utöver 1995. Det var den formulering som jag använde, och det är också den som Daniscos VD har använt i ett brev till mig.

Därutöver har vi fört ett samtal om möjligheterna att, för den händelse att man vid någon tidpunkt skulle tvingas lägga ned sockerbruket, ändå eventuellt ha kvar sockerbetsproduktionen. Danskarna har erfarenhet av detta, eftersom de har kustlokaliserade bruk och vet hur det går till att flytta betor över vatten.

Jag vill tillägga att det såvitt jag kan erinra mig inte har skett några förändringar i situationen sedan vi förra gången talades vid om den här frågan.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 92 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det beklagar jag i så fall djupt. Det tändes naturligtvis en hoppets låga i många gottlänningars ögon efter frågesvaret under den muntliga frågestunden den 21 oktober. Man har i snabbprotokollet för övrigt stavat fel på namnet Roma, vilket jag hoppas blir rättat till det slutliga protokollet. Jag citerar vad som sades:

"Vi har ganska goda kontakter med Danisco, dvs. ägaren till Svenska sockerbolaget som äger Roma sockerbruk. Ett första önskemål är att detta sockerbruk skall kunna drivas ytterligare något år efter 1995. Detta har man från ägarens sida sagt ja till."

Var det en felaktig uppgift?

Anf. 93 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Det är såvitt jag förstår precis det som jag skulle vilja säga också i dag. Det enda villkoret för detta är att vi får en rimlig sockerkvot. Utan en sådan skulle Sockerbolaget i Sverige, ägt av Danisco, tvingas att reducera produktionen, men det finns inga indikationer på att detta blir fallet.

Anf. 94 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det var beklagligt att jordbruksministern inte gjorde den inskränkningen den 21 oktober. Det står, som jag nämnt, klart och tydligt i protokollet att man har sagt ja till en fortsatt drift. På det sättet är det alltså inte.

Anf. 95 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Vad man har sagt och vad jag den gången hänvisade till var samma brevväxling som jag har hänvisat till i dag. Man har där från ägarens sida sagt att man bedömer förutsättningarna ganska goda för att fortsätta driften vid sockerbruket i Roma, under förutsättning att vi får en hygglig sockerkvot.

Anf. 96 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Enligt mitt sätt att se är ett besked om att man skall försöka, om förutsättningarna finns, inte riktigt samma sak som att man har sagt ja till fortsatt drift ytterligare något år efter 1995. Det är väl bara att beklaga att jordbruksministern och jag uppenbarligen inte har riktigt samma bedömning av svenska språket i det avseendet.

Anf. 97 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag tror nog att vi har rätt likartade bedömningar. Det som är viktigt här är ju att man från Sockerbolaget i Sverige och dess danska ägare har en positiv inställning till att driva sockerbruket vidare på Gotland efter 1995. Dock kan varken Sockerbolaget eller regeringen till alla delar garantera hur framtiden kommer att se ut, och det har jag heller aldrig gjort några utfästelser om här i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 98 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Bo Arvidson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att medverka till för att den föreslagna högskoleutbildningen inom hästområdet kan komma till stånd.

Bo Arvidson avser ett förslag som på mitt initiativ har utarbetats av en särskild arbetsgrupp inom Jordbruksdepartementet. Förslaget innebär bl.a. att det inrättas en ny utbildning på högskolenivå för hästsektorn. Utbildningen bör enligt förslaget vara tvåårig med ett grundläggande år och ett inriktningsår. Sveriges lantbruksuniversitet föreslås bli huvudman och utbildningen lokaliserad till Flyinge och Strömsholm. Utbildningen beräknas starta höstterminen 1994 och fullt utbyggd omfatta ca 130 elever med ett årligt intag på 65 elever.

För att genomföra de föreslagna åtgärderna krävs att både staten och branschen ställer resurser till förfogande. Frågor om statens medverkan behandlas inom ramen för höstens budgetarbete.

Anf. 99 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

I en frågedebatt den 5 maj föregående år diskuterade jag bl.a. utbildningsfrågor på hästområdet med jordbruksministern med anledning av Hästutredningens förslag i april 1991.

Utredningen konstaterade då att yrkesutbildningen inom hästhållningen led av tre allvarliga problem, nämligen otillräcklig kvalitet, otillräcklig volym och finansieringssvårigheter.

Jordbruksministern ställde sig positiv till min fråga om att se över utbildningen på hästområdet och sade att det borde ske i samverkan mellan jordbruks- och utbildningsdepartementen. Jag ser därför mycket positivt på att jordbruksministern i maj i år tillkallade en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till en högskoleutbildning inom hästområdet. Arbetsgruppens förslag bedömer jag för min del som realistiska och genomförbara. Därmed skulle ett av de tre problem som Hästutredningen pekat på kunna åtgärdas, nämligen att utbildningen fick en högre kvalitet.

En viktig part i arbetet med en ny utbildning är de olika organisationerna på hästområdet. Deras uppvaktning hos jordbruksministern våren 1993 har understrukt det intresse som finns inom de berörda organisationerna.

I svaret nämner jordbruksministern att arbetsgruppen säger att utbildningen skulle kunna starta höstterminen 1994. Jag tolkar detta som mycket positivt. Men jag skulle vilja fråga jordbruksministern om han tror att det är möjligt att man kan fatta ett beslut i så god tid att utbildningen verkligen kan starta vid den tidpunkt som anges av arbetsgruppen.

Anf. 100 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag tror att vi har samma uppfattning i huvudfrågan, att det är värdefullt om vi kan få till stånd en utbildning av hög kvalitet på hästområ-

det. Vi gör den bedömningen bl.a. mot bakgrund av att hästen har en stor och betydelsefull roll i samhället, både socialt och ekonomiskt. Den har också betydelse från jordbrukets utgångspunkt. När jag besökte Flyinge för några veckor sedan nämnde jag där att vi räknar med att hästarna i Sverige för närvarande förbrukar foder från ungefär 180 000 hektar. Det är alltså även som jordbruksproduktion betraktat en betydande näring.

Vi har gått snabbt fram. För närvarande diskuteras ett förslag till högskoleutbildning med representanter för de inblandade instanserna och Lantbruksuniversitetet. Vi är inriktade på att det skall kunna bli möjligt att starta utbildningen till hösten, under förutsättning att ekonomin kan klaras av. Den delen kan jag naturligtvis inte vara alldeles säker på förrän budgetbehandlingen är avslutad.

Anf. 101 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Vi är naturligtvis helt överens om betydelsen av utbildningen och även om hästsportens betydelse.

När det gäller finansieringen, som jordbruksministern nämnde, säger arbetsgruppen att den bör ske med de medel som står till förfogande under statsbudgetens nionde huvudtitel, alltså Jordbruksdepartementet. Jag tolkar det så att Sveriges lantbruksuniversitet skulle tillföras medel för att svara för den nya utbildningen på högskolenivån.

I dag finns en del av kostnaderna för befintliga utbildningar hos Utbildningsdepartementet. Dessutom betalar vissa kommuner för elever, t.ex. vid Flyinge. Inte minst har finansieringen på kommunsidan varit ett problem. Vissa kommuner har betalat för sina elever, andra har inte gjort detta. Med arbetsgruppens förslag löser man finansieringsproblematiken mera rättvist enligt min uppfattning. Hästsporten satsar också medel på utbildningsverksamheten, och det tycker jag är mycket positivt. Det framgår även av svaret att jordbruksministern ser det som en förutsättning att man medverkar från branschens sida.

Jag förstår att jordbruksministern inte kan ge sig in i budgetdiskussionen. Men jag skulle ändå vilja fråga hur jordbruksministern bedömer möjligheterna att reda ut finansieringsfrågorna?

Anf. 102 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! När det gäller finansieringen är det rätt som Bo Arvidson sade att man i utredningen utgick från att detta skulle belasta nionde huvudtiteln, alltså Jordbruksdepartementet. Vi utgår också ifrån att detta inte skall ske genom en omfördelning på SLU, utan att det i det här sammanhanget krävs nya pengar.

Det har förts samtal med sporten, som jag tror är beredd att tillskjuta medel. Att vi hela tiden har sagt att detta skall ligga under jordbrukets huvudtitel innebär att vi själva på Jordbruksdepartementet har ett betydande inflytande över om de här pengarna kommer fram. Jag är hoppfull i det här sammanhanget.

Det är kanske värt att tillägga att det därmed inte är självklart att man löser finansieringsproblemen för övriga utbildningar. Detta är en tillkommande utbildning på högskolenivå. Det är säkert en injektion på de platser

där vi räknar med att den skall finnas, alltså på Flyinge och Strömsholm. Men de andra utbildningarna, på lägre nivå, får finansieras som tidigare.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Anf. 103 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag får tacka för det svar jag fick. Jag tänkte precis ta upp det jordbruksministern avslutade med, nämligen att vi har kvar en del utbildningar vars problem inte är lösta. Det gäller t.ex. Wången.

Låt mig sluta med den förhoppningen att vi tillsammans skall kunna finna möjliga lösningar även för den delen av utbildningarna, till gagn för utbildningen på hela hästområdet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

19 § Svar på fråga 1993/94:169 om småföretagandet

Anf. 104 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Pehr Löfgren har, med hänvisning till att småföretagarnas tillgång till krediter är knapp och att krediterna är kostsamma, frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra situationen för alla småföretag, så att dessa åter kan börja investera och därigenom skapa riktiga arbeten i Sverige.

Vårt land är inne i en period av stora ekonomiska påfrestningar. Den ekonomiska krisen har drabbat alla; enskilda medborgare, företag, stat och kommuner. Denna situation förbättras nu gradvis. Genom bl.a. sjunkande räntor har villkoren för företagens investeringar i ny produktion och därmed nya arbeten i Sverige delvis förbättrats. Men krisen är inte över, och en fortsatt viktig uppgift för regeringen är därför att underlätta investeringarna i det privata näringslivet. Detta gäller framför allt för de små och medelstora företagen.

Under de senaste åren har bankernas förluster varit stora, och flera banker har beviljats statligt stöd. Svårigheterna har bl.a. lett till att bankerna skärpt villkoren för utlåning. En sådan utveckling är i och för sig sund, men det finns en risk för att bankerna går för långt i åtstramningen av kreditgivningen. Jag har också i olika sammanhang påpekat vikten av att bankerna inte är alltför försiktiga vid bedömningen av om kredit skall lämnas. Ansvaret för kreditgivningen måste dock i första hand ligga hos de enskilda kreditinstituten.

Den allmänna räntenivån har sjunkit. Återhämtningen i det finansiella systemet kommer också att öka förutsättningarna för banker och andra kreditinstitut att åter fungera normalt och medverka till att hålla ränteläget på en rimlig nivå.

I detta sammanhang vill jag även nämna att regeringen tidigare överfört medel från de förutvarande löntagarfonderna till vissa riskkapitalbolag. Dessa bolag har till uppgift att erbjuda små och medelstora företag olika former av riskvilligt kapital. Regeringens åtgärd har därför ökat utbudet av riskkapital för dessa företag.

På skatteområdet har regeringen lagt fram ett antal förslag till reformering av företagsbeskattningen i syfte att stimulera inte minst småföretagen. För

enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag slopas den tidigare överbeskattningen av avkastningen på investerat kapital. Vidare skall underskott i nystartad näringsverksamhet få kvittas mot tjänsteinkomster de fem första åren. Dubbelbeskattningen av utdelning på eget kapital i aktiebolag slopas. Skattesatsen i bolagssektorn sänks. Dessa och andra åtgärder bör stimulera nyföretagandet och förbättra förutsättningarna för ökad produktion och investeringar.

Anf. 105 PEHR LÖFGREEN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för ett mycket utförligt svar. Jag är i stort sett mycket belåten med det.

I min fråga har jag framfört det nödvändiga i att räntesänkningar sker mycket snabbt för att små och medelstora företag skall överleva i Sverige. Det går inte att bara predika om marknadskrafternas välsignelse. Det är nödvändigt med bidrag och subventioner till nystartade företag i en större omfattning än vad som nu sker om småföretagsamheten över huvud taget skall kunna överleva i detta land.

Fru talman! Många länder tar med stor glädje hand om små svenska teknik- och innovationsföretag, särskilt Tyskland. En hel rad företag är på väg att lämna landet eller funderar fortfarande på att göra det. Det får under inga omständigheter ske. Bl.a. är Bonn och Tyskland ett mycket intressant arbetsfält.

Regeringen måste arbeta på ett ännu effektivare sätt för att få ner räntorna. Det finns ett stort räntegap mellan låneräntor och insättningsräntor. Det rör sig i många fall om 10 %. Räntegapet mellan inlåning och utlåning är ytterst otillfredsställande. Jag hoppas att statsrådet vidtar alla tänkbara åtgärder.

Anf. 106 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! När det gäller den generella räntenivån kan vi ju också i fortsättningen förtjäna räntesänkningar under förutsättning att riksdagen kommer att fullfölja den strama finanspolitik som det fattades beslut om i juni i år. Då finns det möjligheter att gå vidare, även om detta inte är en sak för regering och riksdag. Det är en sak för centralbanken i ett land som Sverige.

När det gäller frågan om räntemarginalerna är det en ofrånkomlig följd av den finansiella kris som grundades på 1980-talets spekulationsekonomi att en tendens till vidgade marginaler uppträder. Sedan ett antal månader tillbaka ser vi nu hur räntemarginalerna mellan inoch utlåningsräntor har minskat. I dag ligger de någon procentenhet över det som var normalt innan den finansiella krisens effekter visade sig.

Det finns all anledning att fortsätta att sträva efter minskade räntemarginaler. De kan dock inte kommanderas fram. De måste uppträda genom ett sanerat banksystem och ett förtroende för svensk ekonomi som gör att aktörerna är beredda att hantera sin egen ekonomi så att räntemarginalerna sjunker. Det är min och regeringens uppfattning att vi måste skapa förutsättningar för instituten att kunna dra ner på marginalerna.

När det slutligen gäller bidrag och subventioner till nystartade företag gäller det ju i grunden att skapa sådana förutsättningar att bidrag och subventio-

ner inte behövs över huvud taget. I vissa situationer kan det dock vara aktuellt och nödvändigt med dessa. En sak som är viktig och som finns i regeringens proposition om småföretagsutveckling är att man utvecklar systemet med regionala utvecklingsfonder så att de blir ett stöd för existerande småföretag att utvecklas och för nya företag att etableras. Detta är en del av de åtgärder som behövs. Men det behövs framför allt generella åtgärder, skatte-reglerna för att ta ett exempel.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 107 PEHR LÖFGREEN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet även för detta. Jag vill ånyo framhålla att det är ett för stort gap mellan inlånings- och utlåningsräntor. Det är egentligen inte så konstigt om bankerna börjar gå bra nu när de tar ut dessa skyhöga checkräkningskrediter på upp till 18 %. För många småföretagare finns det inga möjligheter att över huvud taget överleva under dessa omständigheter. Samtidigt måste vi jämföra med att räntorna på bostadslån och liknande ligger på ca 10 %. Det finns alltså ingen riktig rättvisa här.

Om vi skall kunna behålla många nya företagare – som har många uppfinningar och många saker på gång – i det här landet måste vi vara rädda om dem. Det finns en tendens till en liten utflyttning nu igen. Det får inte bli så att flyttlassen börjar gå till London och Bryssel igen. De skall enligt min mening gå tillbaka till Sverige. Låt mig säga till skatteministern att det som har skett de senaste åren under den nya regeringen har trots allt varit mycket positivt för företagen. Jag hoppas att den utvecklingen kommer att fortsätta.

Anf. 108 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Flyttlassen har vänt. De är på väg tillbaka till Sverige, både när det gäller företagare, entreprenörer och andra. Det tycker vi naturligtvis är positivt. Det kommer med all säkerhet att kunna fortsätta.

Vi kan inte kommendera fram minskande och krympande marginaler för att förbättra förutsättningarna för att dra ner marginalerna, som jag sade. De kommer att krympa av sig själv. Förutsättningen för det är en fortsatt förbättring i det finansiella systemet, där de åtgärder vi har vidtagit har lett till ett önskat resultat – mindre stödåtgärder har varit nödvändiga. Vi har gjort allt för att förbättra konkurrensen inom den finansiella sektorn. Det är också något som är väsentligt och som kan bidra till sjunkande räntor.

Sedan kommer det ju alltid att bli så att t.ex. en checkkredit utan säkerhet kommer att vara betydligt dyrare än en kredit med säkerhet. Det kommer vi aldrig att kunna göra något åt. Jag kan bara upprepa att vi skall skapa förutsättningarna för att ekonomin utvecklas på ett sådant sätt att också räntemarginalerna inom den finansiella sektorn kan sjunka.

Anf. 109 PEHR LÖFGREEN (m):

Fru talman! Skatteministern har fullständigt rätt i att flyttlassen har vänt. Det vet man om inte annat inom åkeribranschen. De går tillbaka till gamla Sverige. Det är mycket positivt, men det finns mindre flyttlass som går ut.

Det är dem vi skall försöka behålla. Alla småföretag i det här landet är den ryggrad som svensk ekonomi behöver. Det är dem vi skall leva på.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1993/94:170 om byggmarknaden

Anf. 110 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Bengt-Ola Rytting har frågat mig om jag är beredd att vidta någon åtgärd för att hejda byggraset.

Bengt-Ola Rytting ställer frågan mot bakgrund av den nedgång i framför allt bostadsbyggandet som man från branschens sida räknar med.

Den ekonomiska politik som bedrevs under 1980-talet innebar till stor del ett undanröjande av normala ekonomiska förutsättningar för bl.a. bostadsbyggandet. Genom att tillåta en spekulatsekonomi med högt inflationsläge i förening med allt generösare subventioner blåstes fastighets- och produktionspriserna – och kreditgivningen till dem – upp till orimliga nivåer. 1980-talets politik har nu bl.a. resulterat i stora skillnader mellan produktionskostnaden för bostäder och vad hushållen är beredda att betala, trots omfattande räntesubventioner. Det har lett till värdefall på bostadsfastigheter och en hög byggarbetslöshet, som självfallet är beklaglig i sig. Vi har fått betydande kreditförluster i både banksystemet och hos bottenlåneinstituten. Förutsättningarna för kreditinstituten att finansiera bostadsbyggande har av dessa skäl försämrats påtagligt.

Som jag tidigare framhållit i olika sammanhang måste dessa och andra problem i första hand lösas genom en ekonomisk politik som leder till lägre ränta och låg inflation. Vidare måste byggare och även kommuner ta ett ansvar för att de totala produktionskostnaderna pressas ned till sådana nivåer att hushållen kan efterfråga ny- eller ombyggda bostäder.

Samtidigt vill jag understryka att förutsättningarna för bostadsbyggandet har förbättrats –förutom av det sänkta ränteläget – genom det nya systemet för räntesubventioner till ny- och ombyggnad av bostäder som blir fördelaktigare vid lägre ränta och genom möjligheten till skattereduktion för bl.a. ombyggnadsarbeten. Skattereduktionen kan dessutom erhållas tillsammans med det statliga räntestödet för underhålls-, reparations- och energisparåtgärder, det s.k. RBF-stödet. Statligt stöd utgår således till i stort sett alla åtgärder som utförs på en bostadsbyggnad. Någon motsvarighet till omfattningen av statliga stödsatser till byggbranschen går inte att finna för någon annan del av näringslivet.

Jag vill också erinra om att regeringen nyligen lagt fram förslag till åtgärder för att stabilisera bostadskreditmarknaden. Från flera håll, inte minst från Byggentreprenörerna, har anförts att de föreslagna åtgärderna kommer att verksamt bidra till problemens lösning. Vidare har regeringen lagt fram förslag om fastighetsskattesänkningar. Bl.a. föreslås att bestämmelserna för reduktion av fastighetsskatten efter ombyggnad ändras så att de blir likvärdiga med vad som gäller efter nybyggnad.

Regeringen har således redan vidtagit en lång rad åtgärder för att ge rim-

liga förutsättningar för bostadsmarknaden och ett bostadsbyggande på sunda villkor. Ingen kan rimligen på saklig grund kritisera omfattningen och inriktningen av dessa åtgärder som syftar till att komma till rätta med konsekvenserna av 1980-talets ekonomiska misstag, som nu fått så olyckliga effekter, inte minst för byggbranschen.

Anf. 111 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Jag tackar skatteministern för svaret.

Den 14 januari 1992 fick jag svar på en liknande fråga som jag hade ställt. I det svar som jag då fick betonade skatteministern att den förda politiken gentemot byggmarknaden, och speciellt mot bostadsmarknaden, skulle leda till full sysselsättning och tillväxt.

I det svar som jag här har fått finns inte den faktorn med. Det är ganska naturligt. Nu har vi ju facit i hand. Nu ser vi att byggbranschen går mot en kollaps. Det blir 46 000 arbetslösa i vinter. Vi har den värsta situationen på 60 år för byggbranschen. I Dalarna kommer mer än hälften av byggnadsarbetarna att vara arbetslösa.

Förra veckan fick vi en skrift, "Byggkonjunkturen", från Byggentreprenörerna. Det är i sanning en förskräcklig läsning.

Från en redan låg nivå kommer bygginvesteringarna att falla med 17 % i år och med ytterligare 22 % nästa år. Bostadsmarknaden är naturligtvis värst drabbad. Där sjunker investeringarna med 40 % i år och med ytterligare 55 % nästa år. Det handlar alltså om en minskning med 75 % på två år. Detta motsvarar faktiskt 1,5 % sänkning av BNP innevarande år och 2 % sänkning nästa år.

Jag förstår att skatteministern inte längre har med argumentet om tillväxt när det gäller bygg- och bostadspolitiken. Men det är inte fråga om en ekonomiskt bra väg att gå, därför att det man sparar i ena änden förlorar man många gånger om i kostnader för arbetslösheten och för de kreditförluster som kommer att uppstå, trots de förslag som regeringen nu lägger fram.

Anf. 112 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Bengt-Ola Rytter lever, liksom många andra i hans parti, i det förgångna. Jag har svårt att inse att Bengt-Ola Rytter egentligen själv skulle tro att det som orsakade dagens problem också kan lösa dem. Det var ju regleringarna och start- och stoppolitiken som skapade den stora bygguppgången, som inte var grundad på en egentlig efterfrågan. Det var detta som skapade problemen och det kraftiga fallet i sysselsättningen.

Om ni inte hade drivit upp byggkostnaderna så kraftigt och genom våld samma subventioner drivit fram en så stor produktion som ni gjorde, skulle situationen i dag naturligtvis inte ha varit så besvärlig som den är.

Vi vidtar åtgärder för att lindra utvecklingen. Jag vet inte om Bengt-Ola Rytter menar att vi skall bygga bostäder som ingen i dag efterfrågar och om vi skall gå tillbaka till den planekonomi som har förstört så mycket för Sverige – inte minst för de byggnadsarbetare som man ibland träffar här utanför riksdagshuset och som, när man resonerar med dem, inser att det är den stora spekulationsdrivna bygguppgången som skapat många av dagens problem.

Regeringens politik syftar till full sysselsättning och till att tillväxt åstadkoms i ekonomin. Det gäller då hela ekonomin. Ingen av oss kan garantera att den som har varit verksam inom en viss bransch, t.ex. inom byggbranschen, skall kunna få jobb just inom den branschen. Man får i stället vara beredd på att ändra arbetsinriktning.

Det viktiga för oss är att rätta till 80-talets alla misstag. Värst av dem är den spekulationsekonomi som förra regeringen drev fram under den senare hälften av 80-talet.

Anf. 113 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Jag tycker att det med förlov sagt nu är dags att skatteministern slutar krypa bakom den politik som bedrevs på 80-talet. Skulle den politiken ha varit moderatledd, skulle det nämligen ha varit etter värre. När riksdagen genomförde avregleringar i ekonomin stod alltid Moderaternas förslag för ännu mer av avregleringar. Det var naturligtvis ingen lösning.

Jag lever icke i det förgångna. I stället tror jag att jag i allra högsta grad lever i nuet. Jag ser ju vad det här åstadkommer. Det råder inget tvivel om att också Byggentreprenörerna i dag inser att det icke går att fortsätta på det här viset, för detta kommer att kosta samhället oerhörda summor den dagen byggandet måste öka igen. Det finns faktiskt ett behov av bostäder. Många kommuner i Sverige befinner sig i dag väldigt nära en situation med bostadsbrist.

Anf. 114 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det senaste som Bengt-Ola Rytter sade är just exempel på ett återfall i det gamla. Bengt-Ola Rytter vet att det finns behov. Men ingen efterfrågar lägenheter.

Felet är de produktionskostnader som ni har åstadkommit men som ni håller på att gå ner och som kan skapa en efterfrågan som motsvarar ett behov som i så fall kommer av efterfrågan. Det är de här kostnaderna som skapade problem. Ni resonerade om detta och bestämde hur många bostäder som skulle byggas. Ni subventionerade och försökte bromsa på fel sätt. Det är den politiken som inte längre kan upprepas. Jag måste stå här och upprepa detta så länge jag någonsin kan, i förebyggande syfte och i strävan att i någon mån försöka se till att Bengt-Ola Rytter och andra socialdemokrater inser vad som behövs.

Vad som behövs är alltså att vi driver en sund ekonomisk politik, där vi exempelvis avreglerar. Däremot skall vi se till att detta inte ger inflation och höga marginalskatter, som ju var grunden för spekulationsekonomin.

Anf. 115 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Skatteministern och jag har väldigt olika uppfattning om vad som är en sund ekonomi.

Det är inte många svenskar som efterfrågar diamanter. Men det beror inte på att man inte tycker att diamanter är vackra, utan det beror på att diamanter kostar för mycket.

Den bostadspolitik som nu bedrivs innebär att bostaden kostar för mycket. Detta skall ses i kombination med människors brist på framtidstro.

En oerhört stor del av befolkningen saknar arbete. Dessutom känner många att deras jobb är hotade. Det är klart att man i en sådan situation inte väljer ett nytt boende.

Den förra s-regeringen bedrev start- och stopppolitik när det gäller bostäderna, enligt Bo Lundgren. Jag har tidigare sagt att jag instämmer i den kritiken. Men den stora kritiken mot den borgerliga regeringen gäller att det bara finns stopp i dess vapenarsenal.

Anf. 116 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag förstår Bengt-Ola Rytta så, att när han bedömer att det antagligen finns behov av lägenheter – men att de inte får kosta lika mycket som det kostar att producera dem – måste man gripa in och minska kostnaderna, dvs. subventionera. Bengt-Ola Rytta vill alltså ha ytterligare subventioner. På samma sätt skulle han alltså anse att det vore bra om fler fick tillgång till de diamanter som människor egentligen har behov av men som de inte har råd att efterfråga, dvs. att det vore bra med diamantsubventioner här i Sverige.

Det senare visar hur galet det förra är. Denna subventionspolitik har nått vägs ände i och med det våldsamma fallet i fråga om bostadsinvesteringarna. Min uppgift är att se till att vi får ner produktionskostnaderna och räntorna, så att vanliga människor kan efterfråga de lägenheter som de har behov av. Det skall då vara rimliga kostnader, inte de kostnader som Bengt-Ola Rytta och hans parti var med om att driva fram.

Anf. 117 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Det var faktiskt inte bostadsbyggandet som var kostnadsledande på 80-talet. Det var i stället de kommersiella lokalerna som drev upp priserna. Det finns klara indexserier som belägger detta. Det är bara att kontrollera, och det tror jag att man på Finansdepartementet borde göra.

Det finns en stor skillnad mellan diamanter och bostäder. Diamanter är nämligen en lyx som man kan vilja ha men som alls inte är nödvändig. Bostäder däremot är nödvändiga för att man över huvud taget skall ha goda förutsättningar att fungera som en bra människa. Naturligtvis är det oerhört viktigt för kommande generationer att deras familjer kan ha ett bra boende. Jag anser att detta är oerhört grundläggande.

Anf. 118 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Även om det är kommersiella byggnationer som driver upp kostnadsläget påverkas också byggandet av bostadsfastigheter.

Grunden för spekulationsekonomin var naturligtvis att avregleringen genomfördes för sent och i fel miljö med, som jag sagt, hög inflation och höga marginalskatter.

Det var inte jag som tog exemplet om diamanterna. Jag är långt ifrån av den uppfattningen att staten skall subventionera diamanter. Jag tror inte att vi har skilda uppfattningar i det avseendet. Men till skillnad från Bengt-Ola Rytta menar jag att en bra bostad inte skall vara så lyxig som det var fråga om under den socialdemokratiska regeringen. Man tillät ju kostnaderna att

stiga så kraftigt att det egentligen blev en lyx att få en modern bostad, t.o.m. med de kraftiga subventioner som fortsatte att driva upp kostnaderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1993/94:176 om skatteväxling för miljön

Anf. 119 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Stefan Attefall har frågat mig om jag är beredd att medverka till en skatteväxling som innebär att skattekilen inom tjänstesektorn minskar samtidigt som miljö- och energiskatterna höjs.

Jag delar Stefan Attefalls uppfattning att skattekilen utgör ett hinder för framväxten av nya jobb framför allt inom den privata tjänstesektorn. Mot den bakgrunden har regeringen tillsatt en utredare som skall se över möjligheterna att skapa förutsättningar för expansion av tjänstesektorn. En central uppgift för utredaren är att belysa den totala skattekilens effekter på den privata tjänstesektorns utveckling och värdera betydelsen av de skatter som ingår i skattekilen. Utredningen berör således såväl inkomstskatt som arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt.

Utredaren skall lämna sitt betänkande senast den 31 januari 1994. Regeringen kommer därefter att ta ställning till vilka åtgärder som kan bli aktuella och hur de skall finansieras.

Anf. 120 STEFAN ATTEFALL (kds):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

Vitsen med den skatteväxling som jag pratar om i min fråga är ju att vi skall kunna angripa två stora problem, dels de växande miljöproblemen, dels den höga arbetslösheten. Vi är överens om att vi behöver minska skattekilarna för att främja framtidens många nya jobb inom tjänstesektorn. Just de stora skattekilarna är en stor bromskloss när det gäller framväxten av nya jobb. Arbetsgivaravgifter, moms och skatter hämmar tillsammans just detta.

Vi är nog överens om att skattekilarna bör minskas, och vi är kanske också överens om att skattetrycket bör minskas, även om jag tror att Bo Lundgren efter helgens moderatstämma är något mer het på gröten än vad en kristdemokrat kanske är.

Det intressanta är just skatteväxlingsidén, som ju innebär att man angriper båda de här problemen och som skapar en möjlighet för oss att komma framåt – vi kan minska skattekilarna samtidigt som vi för in mer av ekonomiska styrmedel för att skapa ett mer resursbevarande samhälle, ett samhälle där marknadskrafterna, marknadsmekanismerna, utnyttjas för att minska energiförbrukningen och utsläppen av miljöfarliga ting.

Vi vet också att dagens och framtidens miljöproblem i allt högre grad orsakas av just de många, små utsläppen. Det är helt enkelt vår livsstil, vårt sätt att konsumera, vårt sätt att leva som skapar miljöproblem – det gäller ozonskiktets förtunning, avfallsproblemet, etc., etc.

Att flytta över en del av beskattningen på miljöfarliga utsläpp, energiförbrukning och förbrukning av ändliga naturresurser kan då vara ett sätt att

komma åt dessa miljöproblem och samtidigt skapa många nya jobb. I det avseendet tycker jag faktiskt att svaret är något tunt. Jag skulle därför gärna vilja att statsrådet utvecklade sina synpunkter.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 121 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag tycker alltid om att utveckla synpunkter.

Låt mig först säga att jag nu är lika het på gröten men realistisk när det gäller skattetrycket som jag var före moderatstämman.

Det är bra att vi är överens om skattekiln och tjänstesektorn. Vi kommer tillbaka till det.

Vad gäller miljöskatter och miljöavgifter är det alldeles uppenbart att såväl jag som mitt parti menar att den typen av ekonomiska styrmedel bör användas. Vi har varit pådrivande i riksdagen för att exempelvis etablera den koldioxidskatt som svarar för en betydande del av energibeskattningen, att få en relatering av energiskatten till miljösituationen.

Det som är väsentligt och som gör att det är svårt att svara konkret och rakt på den här frågan är ju att vi i Sverige inte lever isolerat, utan att Sverige är ett land med en omvärld, ett land som lever i en öppen ekonomi.

Ett exempel på de här avvägningarna är den industrienergiskattereform som genomfördes förra året och som har trätt i kraft under innevarande år.

En del förespråkar i dag att man skall höja koldioxidskatten för svensk industri. Man hävdar nämligen att det skulle ge vissa positiva effekter för miljön i Sverige. Det som skulle inträffa då vore att svensk industris konkurrenskraft urholkades. Vi skulle tappa arbetstillfällen i Sverige – på marginalen möjligen, men de skulle ändå tappas. Vi skulle sannolikt få se att investeringar i tung industri gick från Sverige till andra länder med mindre stränga miljökrav. Eftersom detta är ett globalt problem, skulle en sådan isolerad svensk politik bara leda till att vi flyttade problemen från Sverige till ett annat land, dessutom möjligen till ett land med betydligt mindre stränga miljökrav än de i den svenska lagstiftningen. Därmed skulle vi försämra effekten.

Jag tror att vi kan göra mycket på det här området, men det viktiga är att jobba internationellt, att se till att vi får internationella överenskommelser med de större industriländerna, där man är beredd att gå i den riktning Stefan Attefall antyder. Det ser jag som en väldigt viktig uppgift.

Anf. 122 STEFAN ATTEFALL (kds):

Fru talman! Det är intressant att Bo Lundgren säger att vi bör använda oss av ekonomiska styrmedel i högre grad och att han också nämner koldioxid som ett viktigt område att använda som skatteunderlag även i en sådan här skatteväxling.

Det finns emellertid en risk att vi bara står och väntar på vad som skall hända i omvärlden. Jag menar att vi måste jobba parallellt med två områden. Vi måste jobba vidare inom EG och inom de olika GATT- och OECD-sammanhang som vi finns med i för att få in mer ekonomiska styrmedel. Men det fina med skatteväxlingen är att den gör det möjligt också för Sverige som land att ta steg på vägen. Skatteväxlingen bygger nämligen på att vi höjer vissa beskattningar av miljöfarliga utsläpp och sänker andra skatter för före-

tag, exempelvis arbetsgivaravgifterna. Därmed är skattetrycket på företagen generellt sett oförändrat.

Självfallet finns det vissa risker för exempelvis vissa branscher, och därför har vi kristdemokrater också föreslagit att man skall göra en parlamentarisk utredning för att granska de här frågorna och lägga fast en långsiktig plan för hur vi skall komma framåt och jobba parallellt med svenska åtgärder och internationella åtgärder.

Min fråga till Bo Lundgren är: Är inte en utredning ett lämpligt forum för att diskutera sig samman om den omställning som vi måste göra åtminstone för att klara vår framtida miljö?

Anf. 123 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Samtidigt som jag är överens med Stefan Attefall om att vi bör diskutera de här frågorna rejält, både på bredden och på djupet, är jag inte helt övertygad om att man i en parlamentarisk utredning hittar det bästa forumet för en sådan diskussion – om det är så kan alltid diskuteras.

De restriktioner som måste gälla är ändå de som jag sade. Vi skall kunna driva frågorna i omvärlden, men vi måste, som Stefan Attefall själv sade, vara medvetna om att det som Stefan Attefall förespråkar, en skatteväxling rakt upp och ner enbart i Sverige, mycket väl kan leda till att vi globalt sett får en mycket sämre miljösituation, bl.a. till följd av att industrier i ett sådant läge skulle omlokaliseras från Sverige till andra länder. Både sett ur konkurrenskraftssynpunkt och med hänsyn till miljöeffekterna måste man vara ytterligt försiktig med att i Sverige vidta förändringar som inte har paralleller i andra länder.

Som väl är förs en debatt om detta, inte bara i Sverige utan även i många andra länder, och vi kan hjälpa till att driva på i olika sammanhang och också föra idéerna vidare till Asien och Amerika.

Anf. 124 STEFAN ATTEFALL (kds):

Fru talman! Medan Bo Lundgren ser problemen och restriktionerna ser jag möjligheterna att Sverige successivt och noga genomtänkt kan börja ställa om sig i en mer miljövänlig riktning än hittills. Jag tror att det blir nödvändigt för framtiden. Vi kan göra detta inom ramen för ett totalt oförändrat skattetryck. Kanske blir det på sikt också fråga om ett sänkt skattetryck. Vi kan genom att minska de här skattekilarna också främja skapandet av nya jobb snabbare än vad som annars vore möjligt, och vi kan också stimulera fram miljöteknologisk industri med nya jobb.

Självfallet måste det här genomföras med förnuft och med noga genomtänkta system, och speciella hänsyn måste tas till viss typ av tung och energikrävande industri. Jag tror att just detta kan lösas, speciellt med tanke på att utvecklingen är på gång i den här riktningen också i EG-länderna. Jag menar att detta kan ske just i en utredning. Jämför med den stora skattereform som genomfördes för några år sedan. Då lyckades man samla ihop sig över partigränserna och faktiskt få till stånd viktiga förändringar i skattesystemet. Även om inte Bo Lundgren och inte heller kds var med på noterna på alla punkter, var många delar i skattereformen viktiga och bestående och något som vi fortfarande har nytta av. På samma sätt menar jag att en utred-

ning om en skatteväxling kan föra frågan framåt. Vi behöver samla oss över partigränserna.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 125 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag vill påminna Stefan Attefall om att den stora skattereformen med sänkningar av marginalskatten och en justering av företagsbeskattningen var ett sätt att anpassa Sverige till vad som gällde i flertalet andra industriländer, att gå från en extrem situation till en internationellt anpassad situation. Det är en annan sak att i Sverige införa skatter som skulle leda till att konkurrenskraften urholkades, arbetslöshetsproblemen förvärrades och att vi också skulle kunna motverka det egentliga syftet på miljösidan. Självfallet skall det här diskuteras vidare.

Låt mig också påminna om att en skatteväxling alltid lider av problem. Man kan i vissa fall komplettera en nödvändig skattesänkning med att också förbättra strukturer. En skatteväxling innebär att någon skattekil minskar och en annan skattekil ökar, möjligen inte i samma omfattning, men en växling innebär ändå negativa effekter på något annat område än där man får positiva effekter. Det är också någonting som man måste vara varsam med när man diskuterar hur man skall gå vidare i tekniken.

Anf. 126 STEFAN ATTEFALL (kds):

Fru talman! Jag är litet ledsen över att behöva konstatera att Bo Lundgren i dag framstår som pessimisten som inte ser möjligheterna. Det brukar normalt sett inte vara Bo Lundgrens hållning.

Bo Lundgren talar här om att vi i den förra skatteutredningen anpassade oss. Låt oss nu se om det är möjligt att gå före. Jag är helt övertygad om att vi annars tvingas att anpassa oss, om inte annat på grund av de hot som miljöproblemen skapar.

Detta är ett sätt att i mycket större utsträckning än hittills få marknadsekonomin att arbeta i miljöns tjänst. Den möjligheten måste vi ta. Det måste vi göra på ett långsiktigt förutsägbart sätt och inte med kniven på strupen.

Många företagare som jag har talat med säger att detta inte är helt omöjligt om de bara får klara spelregler, långsiktighet i besluten, och får veta vad som gäller. Det är det vi skall åstadkomma genom att samarbeta mellan partierna och inte bara gräva ner oss i problemen och svårigheterna.

Det finns möjligheter att diskutera oss samman och utreda frågan ordentligt. Då kan vi också lösa de problem som alltid uppkommer i övergångsfaserna. Frågan är bara: Är Bo Lundgren beredd att medverka till detta?

Anf. 127 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Som Stefan Attefall misstänkte är jag alltid optimistisk. Jag ser alltid möjligheter i stället för problem. Men samtidigt tillhör det mitt jobb att vara realistisk. Det är kanske också det som är skillnaden mellan mig och en del på moderatstämman.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 128 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om jag är beredd att ta några initiativ till förbättring av lagstiftningen för dels förtroendevalda i kommuner, dels nämndemän i domstolar.

När det gäller de kommunalt förtroendevalda finns redan i dag en bestämmelse i kommunallagen om rätt till den ledighet som behövs för uppdragen. Dessa regler gäller dock inte för nämndemän, eftersom dessa inte räknas som förtroendevalda i kommunallagens mening.

De frågor som Bengt Hurtig tar upp utreds för närvarande av två olika utredningar. För det första gör Utredningen om ledighetslagstiftningen en översyn av lagstiftningen på detta område i syfte att göra lagstiftningen lättare att förstå, överblicka och tillämpa för dem som berörs av den. Regeln i kommunallagen om rätt till den ledighet som behövs för de kommunala uppdragen är en av de bestämmelser som uttryckligen omfattas av översynen. Utredningen skall vara klar till årsskiftet.

Vidare skall Utredningen om domstolarnas och domarnas ställning inför 2000-talet bl.a. se på möjligheten att utse nämndemän på annat sätt än genom direkta val av fullmäktige. Denna utredning skall vara klar före den 1 juli 1994.

Jag vill också peka på den allmänna genomgång av de förtroendevaldas arbetsvillkor som Lokaldemokratikommittén har gjort i sitt slutbetänkande. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Jag skall alltså konstatera att regeringen redan på en rad olika sätt har uppmärksammat de förtroendevaldas situation.

När det gäller nämndemännens arbetsvillkor anser jag att pågående utredningsarbeten bör avvaktas innan regeringen tar eventuellt nya initiativ.

Jag kan ge Bengt Hurtig rätt i att problemet med rätt till ledighet för förtroendevalda med skiftarbete kvarstår olöst. Det framgår inte av förarbetena till vare sig 1977 års kommunallag eller 1991 års kommunallag hur detta problem skall lösas. Jag är därför beredd att ta initiativ till en översyn av reglerna i kommunallagen om rätt till ledighet för kommunala förtroendeuppdrag.

Anf. 129 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Den sista delen av svaret är glädjande. Civilministern säger där att hon är beredd att ta initiativ. Det är ett fall framåt efter de minst 15 år som vi har diskuterat dessa frågor.

Jag tror att en ökande andel av dem som har lång arbetstid har problem med detta. Samhället ställer krav på att människor skall kunna vara flexibla i sin arbetstid och jobba skift. Det gäller inom såväl offentlig som privat sektor.

Därutöver har kraven på närvaro inom arbetslivet haft en tendens att öka. Det gäller inte bara skiftarbetare, utan även andra med oregelbunden arbetstid. Det gäller också nämndemännen, för vilka det inte, som det sades i svaret, finns en reglering.

Detta är naturligtvis ett problem för enbart en del av arbetskraften. De flesta får nog ledigt för att ta dessa uppdrag. Men man kan också uppleva det som ett hinder att ta ett förtroendeuppdrag. Det hindret bör undanröjas.

Jag vill tacka för svaret. Kan vi förvänta oss att det kommer en proposition under våren om de förtroendevaldas villkor?

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 130 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag har förståelse för de problem som skiftarbetare har. Tidigare har man gjort bedömningen att de skulle kunna lösas och att det kanske inte är så många som omfattas av problemen. Det är orsaken till att diskussionen pågått under så många år.

Jag anser att man bör se över detta och se till att personer även från denna kategori i samhället har möjlighet att ställa upp som förtroendevalda. Där emot kan jag i dag givetvis inte svara på om regeringen hinner lägga fram något förslag. Det vågar jag inte lova. Men vi har satt i gång arbetet med att se över reglerna.

Anf. 131 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka så mycket. Jag hoppas att dessa problem kommer att lösas så fort som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1993/94:187 om arbetsskadeförsäkringen

Anf. 132 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Hans Andersson har frågat mig om jag avser att snarast ta initiativ till att avskaffa karensdagen.

Hans Andersson har ställt frågan med anledning av att Internationella arbetsorganisationen (ILO) bedömt att införandet av en karensdag även för den som drabbats av arbetsskada inte är förenlig med ILO:s konvention nr 121 om förmåner vid yrkesskada. Hans Andersson har påpekat att anmälan till ILO också avsåg förändringar av arbetsskadebegreppet respektive av bevisbördan i arbetsskadeärenden.

För att undvika eventuella missförstånd vill jag framhålla att ILO inte tagit ställning i fråga om arbetsskadebegreppet och bevisregeln. ILO har i den delen begärt att Sverige senast den 15 oktober 1994 skall lämna kompletterande information om de nya reglernas tillämpning. Vad beträffar frågan om karensdag har ILO rekommenderat Sverige att modifiera eller avskaffa den aktuella bestämmelsen och senast nyssnämnda datum, dvs. 15 oktober 1994, till ILO redovisa vidtagna eller planerade åtgärder.

Som regeringen förklarat såväl i sitt yttrande till ILO i våras som i samband med ILO-styrelsens behandling av frågan förra veckan fanns det tungt vägande skäl att införa en karensdag i sjukersättningssystemen, nämligen dels en önskan från regeringens sida att införa självrisker i systemen, dels den svåra ekonomiska krisen, som krävde stora besparingar.

Den arbetsgrupp inom Socialdepartementet som utredde frågan om inför-

ande av två karensdagar – vilket var aktuellt som ett förslag under våren och sommaren 1992 – lämnade förslag som skulle tillgodose önskemålet att de arbetsskadade skulle ha rätt till ersättning även för den första dagen i sjukperioden.

Arbetsgruppens förslag skulle emellertid – om det hade införts – ha inneburit en skyldighet för försäkringskassorna att som arbetsskada pröva även mycket korta sjukfall, dvs. att avgöra ibland mycket komplicerade frågor om orsakssamband mellan en påstådd skadlig faktor i arbetet och ett sjukfall på kanske endast ett par dagar. Vid så korta sjukfall finns i allmänhet inte något säkert underlag för ett ställningstagande.

Förklaringen till att arbetsgruppen valde en sådan lösning hänger samman med arbetsskadeförsäkringens konstruktion. Före den 1 juli 1993 gällde att under de första 180 dagarna från det att en arbetsskada inträffat, den s.k. samordningstiden, utgavs ersättning för inkomstbortfall enbart från den allmänna sjukförsäkringen. Den 1 juli 1993 slopades rätten till sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen för den som är försäkrad enligt den allmänna sjukförsäkringen, vilket innebär att den som är sjukskriven på grund av en arbetsskada numera endast har rätt till sjukpenning från den allmänna försäkringen.

Samordningen mellan arbetsskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen medför att förändringar i sjukförsäkringen omedelbart får genomslag för rätten till ersättning vid arbetsskada.

Under beredningen av arbetsgruppens förslag inträffade så den akuta krisen i den svenska ekonomin. Till följd härav träffades en uppgörelse mellan regeringspartierna och Socialdemokraterna. Regeringens utgångspunkt var att två karensdagar skulle införas. Uppgörelsen resulterade dock i en karensdag i kombination med sänkta ersättningsnivåer, bl.a. 70 % efter ett års sjukskrivning.

Riksdagen beslöt därefter bl.a. att en karensdag skulle införas i sjukersättningssystemet. Något undantag för de arbetsskadade gjordes inte. Dels kunde ett undantag beräknas medföra ökade administrationskostnader med ett par hundra miljoner kronor, dels skulle man som nämnts hamna i den situationen att försäkringskassan i vissa fall skulle få avgöra frågor om orsakssamband utan egentligt beslutsunderlag.

Det är inte svårt att inse att följderna av en sådan ordning skulle kunna bli att försäkringskassan skulle tvingas att godkänna en skada som arbetsskada endast på grundval av ett påstående från den försäkrade att ett sjukfall uppkommit på grund av arbetet. Bortsett från det förhållandet att en sådan ordning på sikt skulle kunna bli mycket kostsam är den givetvis ohållbar i praktiken.

Jag vill i övrigt passa på att nämna att om det svenska systemet vid tidpunkten för ratificerandet av ILO:s konvention nr 121 fortfarande hade innehållit karensdagsregler hade det inte varit något problem från ILO:s synpunkt att behålla dessa regler.

Vidare kan det noteras att sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna för närvarande är föremål för en omfattande översyn inom ramen för en beredning som har till uppgift att lämna förslag till en ny ordning för lagfästa ersätt-

Anf. 133 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret från statsrådet Bo Könberg, även om det inte var något svar på min fråga. Det var en utläggning om varför frågan har varit problematisk för regeringen. Jag måste därför upprepa min fråga: Avser Bo Könberg, såsom ansvarig minister, att ta initiativ till att regeringen avskaffar karensdagen och därmed uppfyller vad ILO kräver av oss?

Bo Könbergs svar tar upp en serie tekniska svårigheter med att klara av det här. Det är administrativa svårigheter som innebär kostnader. Det finns t.o.m. ett argument av hypotetisk art – om det hade varit på ett annat sätt skulle inte ILO ha gett detta utslag. Så kan man inte resonera. Det är faktiskt fråga om internationella förpliktelser.

Sverige har ratificerat dessa avtal. Det är ett mycket stort problem att länder som vi inte skulle drömma om att jämföra oss med faktiskt negligerar sådana här konventioner till stor skada för arbetstagare och fackföreningar ute i världen. Sverige har föregått med gott exempel. Det är mycket viktigt att Sverige bibehåller detta goda exempel. Nu inträffar det gång på gång att Sveriges goda rykte ifrågasätts.

Det visar också att man inte på grundval av akuta ekonomiska kriser, valutakriser, skall riva upp försäkringssystemen. Det har blivit en effekt när det gäller TFA, som utgör ytterligare ett problem för regeringen.

Vänsterpartiet yrkade avslag på förslaget till den här reformen, som faktiskt drabbar de som har råkat ut för skada medan de har utfört ett arbete och varit produktiva. Vår utgångspunkt är att man inte skall riva sönder ett försäkringsskydd på det här sättet. Man får hitta besparingsalternativ på andra områden. Jag efterlyser, som sagt, ett litet mera sakligt innehållsrikt svar.

Anf. 134 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Får jag först kommentera Vänsterpartiets förslag till besparingar. Problemet är att det är svårt att få dem att räkna till i det ekonomiska läget. Vänsterpartiet har i en mängd fall motsatt sig varje form av besparingar i systemet – under den mest akuta ekonomiska kris som vi har haft på mycket länge i vårt land.

I mitt svar har jag försökt redovisa hur läget ser ut och vilka skäl som har legat bakom vad vi har anfört till ILO. Mot denna bakgrund är det min bedömning att vi – regeringen och jag – för närvarande inte har några planer på att föreslå riksdagen någon förändring i de bestämmelser som en mycket bred majoritet av riksdagen fattade beslut om i december i fjol.

Jag blev litet förvånad när Hans Andersson hävdade att Sverige gång på gång skulle ifrågasättas i internationella sammanhang. Det har jag dock inte stött på. Däremot har jag stött på att man från svensk fackföreningsrörelses sida har velat angripa såväl den föregående regeringen, den socialdemokratiska, som den nuvarande genom att gå vägen via Genève. Man har i samtliga fall, utom i det fall med karensdagar som vi nu diskuterar, inte fått gehör för sina synpunkter. Det är synd om Hans Andersson skulle bidra till att

spåda på en mytbildning om att Sverige skulle ha stora problem med sitt agerande i internationella sammanhang.

Jag beklagar om Hans Andersson tyckte att min genomgång av sakfrågan var för teknisk och tråkig. Min avsikt var att ge en så fyllig redogörelse som möjligt.

Anf. 135 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Nej, jag tycker att tekniska redogörelser är alldeles utmärkta. Det är bara det att de måste utmynna i någonting.

Nu har Sverige fällts av ILO för brott mot konventionen. Det är utomordentligt allvarligt. Jag hade tillfälle att tillsammans med arbetsmarknadsutskottet vara nere i Genève i juni. Då fick jag höra den förvåning som fanns bland många delegater över att en anmälan riktades mot Sverige. I det här fallet har det riktats en anmälan mot Sverige och ILO har dömt Sverige.

Jag har förstått av uttalanden i pressen, som jag uppfattar som nonchalanta, att regeringen inte tänker bry sig om det. Med tanke på vilken roll ILO spelar internationellt för normer på arbetsmarknadens område och för att det på något sätt skall finnas ett minimalt skydd för arbetstagarna ute i världen, är detta utomordentligt allvarligt. Jag emotser faktiskt ett initiativ där den här frågan undanröjs som ett problem, dvs. att karensdagen försvinner ur arbetsskadeförsäkringen.

Anf. 136 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Får jag bara rekapitulera hur situationen ser ut. Vi har i Sverige valt, bl.a. av administrativa skäl, att ha en samordning mellan sjuk- och arbetsskadeförsäkringen. Vi har haft det mycket länge i vårt land. ILO har en konvention som i denna del har utgångspunkten – vilket jag nämnde i mitt svar – att det är tillåtet och möjligt med flera karensdagar, om man har det i samband med den senaste ratificeringen av konventionen. Sverige hade vid det senaste tillfället tagit bort karensdagarna i försäkringen.

Om man skulle separera systemen och göra två skilda system – vilket Hans Andersson egentligen begär på grundval av det han har inhämtat från ILO – skulle man få oerhört stora administrativa kostnader för att betala ut relativt ringa ersättningar till dem som Hans Andersson förmodligen värnar om.

Det är beklagligt att de administrativa kostnaderna är mycket stora. Detta har vi infomerat ILO om. Jag har uppfattat att ILO har mycket stor förståelse för de svenska ekonomiska problemen. Jag vågar nog säga att detta inte är någon av ILO:s största frågor, i ett läge där man accepterar karensdagar i systemen långt utöver det vi har. Den ersättningsnivå vi har ligger långt utöver den som ILO rekommenderar.

Anf. 137 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet ansåg att det var olämpligt att införa karensdagar i sjukförsäkringen av många olika skäl, som jag inte hinner ta upp här. Ett skäl är att det drabbar på arbetsskadesidan. Det visste man mycket väl om. Det diskuterades i ILO-kommittén såväl i augusti som i november. Ändå gjorde regeringen på det här sättet. Det innebär att man med öppna

ögon gick in det här. Man kanske chansade men man var på det klara med att man skulle komma att bryta mot det här.

Sakfrågan gäller de arbetsskadade. Jag tycker att det är oetiskt att införa självrisker för människor som skadas i sitt arbete. Nu införde man inte två karensdagar som regeringen ville, utan det blev en karensdag och en lägre nivå. Dessutom gjordes försämringar i själva bevisregeln. Detta gör bara saken värre. De arbetsskadade har fått betala ett verkligt överpris för den svenska ekonomiska krisen. Det fanns andra sparförslag och andra förslag till att förstärka statens inkomster. Jag kan inte acceptera det här resonemanget. Jag ser den administrativa argumentationen som en ren bortförklaring.

Anf. 138 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Om Hans Andersson betraktar de administrativa argumenten som en bortförklaring, vågar jag nog säga att han inte har satt sig in i frågan. Det finns ingen som jag har träffat, som har satt sig in i den här frågan, som inte gör bedömningen att det är förenat med mycket stora administrativa kostnader.

Om vi skall diskutera de arbetsskadades rättigheter snarare än den här artikeln i konventionen, får man med den ersättningsnivå som Sverige har per dag, så fort man har varit sjuk någon vecka, större ersättningsnivå än vad ILO kräver. Med andra ord är självrisker mindre än vad ILO kräver som miniminivå. Diskussionen gäller mycket konkret de som har mycket få dagar beroende på arbetsskada och om det är värt byråkratikostnader på ett par hundra miljoner för att betala ut det här. Det förvånar mig att Hans Andersson gör den prioriteringen.

Anf. 139 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Administrativa problem och kostnader är det förvisso frågan om, men ibland får man betala priset när man ingår internationella avtal och har internationella förpliktelser. Jag kan inte drömma om att den här typen av argumentation kommer att förekomma för alla de merkostnader och utgifter som en EG-anslutning, som regeringen så kraftigt argumenterar för, innebär.

Det är självklart att ILO:s minimiregler ligger på en lägre nivå än Sveriges regler. ILO gäller alla världens stater. Sverige är ett av världens allra rikaste länder med en mycket bra utbyggd social trygghetslagstiftning och med en god situation på arbetsmarknaden, jämfört med situationen i världen i övrigt. Självfallet har Sverige en helt annan standard än vad ILO:s minimiregler innebär och skall inte behöva drabbas av minimiregler.

Det är dock klart att vi inte har lyckats uppfylla uppsatta regler. ILO har tagit hänsyn till Sveriges ekonomiska problem. ILO:s utslag är mycket tydligt. Man uppmanar oss att ta bort karensdagen, och regeringen vägrar. Det har till effekt att Sveriges rykte svärtas ner, vilket i sin tur kraftigt försämrar situationen för miljoner arbetstagare världen över.

Anf. 140 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag tror att Hans Andersson i denna del överdriver ILO:s kritik emot den karensdag som, av de skäl som jag har redogjort för ett par tre gånger, finns med.

Får jag ånyo påminna om att det finns en sjuk- och arbetsskadeförsäkringskommitté som har börjat sitt arbete i höst och som skall se över hela de svenska sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna. Den kommer att arbeta med dessa frågor för att se om man kan få till stånd ett annat system för den totala sjuk- och arbetsskadeförsäkringen.

Eftersom Hans Andersson tog upp frågan om EG-anslutningen, vill jag bara påpeka att i de samtal på socialförsäkringsområdet är vi aldrig i närheten av en sådan detaljreglering som Hans Andersson nu försvarar vad gäller ILO.

Det har kanske inte kommit fram i den hittillsvarande debatten, men de detaljregleringar som finns i dessa konventioner går långt utöver vad någon egentligen skulle acceptera i samband med det medlemskap i EG som vi hoppas på.

Anf. 141 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 142 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Låt mig bara säga att det jag talar mig varm för är att Sverige som nation skall uppfylla de internationella avtal som vi har ratificerat. Jag tror att det är av yttersta betydelse såväl för Sverige som nation som för regeringen och för den svenska riksdagen.

Jag tror att det är bra att man ser över sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna. Det finns mycket att göra. Man skall inte minst se till att de arbetsskadade skyddas. I båda dessa fall anser jag att regeringen har gått fel väg. Tyvärr skedde det i en uppgörelse med Socialdemokraterna. Jag förmodar att det är skälet till att jag i dag står ensam i den här frågan.

Anf. 143 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag vill inte spekulera i vilka skälen är till att Hans Andersson står ensam. Det är inte alltid en merit att vara ensam – det behöver inte vara någon nackdel heller.

När riksdagen diskuterade dessa frågor i december i fjol fanns inte ens detta argument. Det anfördes i stället andra skäl, bl.a. från Hans Anderssons parti.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan jag säga att vi nu har fått påpekanen från ILO. Vi har förstås tagit del av dem, och vi vet att det finns en beredning som ser över hela systemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 16.51 att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Svar på frågor

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

24 § Svar på fråga 1993/94:108 om vapenexport till Indien och Pakistan

Anf. 144 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Ulrica Messing har med hänvisning till dels uppgifter från Sipri om militärutgifterna i Indien och Pakistan, dels regeringens stöd för Kockums ansträngningar att sälja ubåtar till Pakistan frågat mig om det är motiverat att vid ärenden som gäller vapenexport till Indien och Pakistan väga in rustningsnivån i regionen.

Svaret på Ulrica Messings fråga är i princip ja. I varje vapenexportärende gör regeringen en helhetsbedömning utgående från de riktlinjer för utförselpolitiken som riksdagen har godkänt. En aspekt som därvid beaktas är materielens art och vilken betydelse den skulle ha på landets s.k. militära potential, dvs. dess rustningsnivå och sammansättning av krigsmateriel. Detta är en skrivning som föreslogs av 1988 års parlamentariska krigsmaterielexportutredning och som i sin tur ersätter den tidigare gjorda distinktionen mellan defensiv och offensiv materiel.

Denna aspekt har också beaktats i regeringens ställningstagande till Kockums ubåtsaffärer med Pakistan. I detta fall rör det sig om en ersättningsleverans, som enligt regeringens bedömning inte destabiliserar det säkerhetspolitiska läget i regionen. Pakistan har för närvarande sex ubåtar, av vilka de fyra äldsta skall ersättas av tre nya konventionella ubåtar i slutet av 1990-talet. Indien har å sin sida 17 ubåtar plus bl.a. två hangarfartyg.

Som jag sade i kammaren den 20 april 1993 i ett svar på två andra frågor om ubåtsaffären har regeringen i sin bedömning tagit hänsyn till dels den stora försvarspolitiska betydelsen av fortsatt ubåtstillverkning i Sverige, vilket innebär att viss export måste tillåtas, dels det faktum att det i det pakistanska fallet rör sig om en ersättningsleverans och dels, slutligen, det faktum att en eventuell leverans av svenska ubåtar inte på något sätt skulle bidra till spridning av teknologi för massförstörelsevapen i denna del av världen.

Vad jag här har sagt om beaktande av materielens art och dess inverkan på rustningsnivåerna gäller generellt och ingår således i den totalbedömning som görs i alla ärenden, såväl beträffande Indien och Pakistan som beträffande andra mottagarländer.

Anf. 145 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Dinkelspiel för svaret. Jag tycker att denna fråga är viktig. Om man ser på hela området med Indien och Pakistan

och även på andra områden i världen, finner man att det på många håll pågår en stor upprustningskarusell, inte bara när det gäller ubåtar utan också när det gäller andra vapen. I grunden ligger på flera håll många gamla och oftast etniska konflikter.

Genom att regeringen tillåter försäljning av ubåtar till ett område, som man vet är oroligt och där det pågår en hets kring upprustningen med olika vapen, inte bara ubåtar utan alla vapen, accepterar regeringen det faktum att en upprustning pågår. Då blir helhetsbilden oroväckande, vilket jag reagerar mot. Är det bara helhetsbilden kring just antalet ubåtar och den situationen som regeringen har tagit hänsyn till eller är det helhetsbilden kring upprustningen med alla vapen och den situation som detta kan innebära?

Anf. 146 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Vi gör givetvis en övergripande bedömning av läget, då vi tar hänsyn till den samlade rustningsnivån och vad försäljningen kan innebära för förändringar i rustningsnivån. Den grundläggande utgångspunkten är frågan huruvida det föreligger någon överhängande risk för väpnad konflikt. Vår bedömning är att så inte är fallet här. Det finns visserligen svåra frågor i de bilaterala relationerna mellan i första hand Indien och Pakistan. De är t.ex. djupt oeniga om lösningen av Kashmirfrågan, men det är ändå en överdrift att tala om en väpnad konflikt.

I sammanhanget har vi också tagit hänsyn till rustningsnivån på respektive sidor och funnit att det i detta fall är fråga om ersättningsleveranser och därmed ingen höjning av nivån. Det är klart att vi också ser på den politik som under åren har förts mot respektive länder, än en gång i ljuset av de gällande riktlinjerna. Då kan vi konstatera att det har skett mycket stora leveranser av krigsmateriel också till Indien under åren.

Anf. 147 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tycker att det är intressant att debattera sådana här frågor. De är oerhört viktiga för alla människor, och de är djupt politiska och ideologiska. Jag vet att det i en lågkonjunktur är svårt att ta olika hänsyn, men jag tror att vi i framtiden måste engagera oss djupare än vi har förmåga att göra i dag. Vi måste också vara noggrannare med den bakomliggande argumentationen när vi tar hänsyn till skilda vapenexporter. Jag tror att vårt eget intresse ofta på olika sätt avgör vilka slutsatser vi kommer till. Det må vara hänt en del gånger, men vi får inte tumma på gällande regler.

Anf. 148 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Det är inte fråga om att tumma på lagen. Riktlinjerna efterlevs, och detta har heller inte ifrågasatts i detta fall. Jag delar Ulrica Messings uppfattning att det finns all anledning att ställa dessa riktlinjer och även tillämpningen av dem fortlöpande under debatt. Denna fråga är inte lätt. Jag försäkrar att den är en av de besvärligaste frågor som jag själv, regeringen och den rådgivande parlamentariska nämnden har att ta ställning till.

Jag medverkar gärna i en fortlöpande debatt om dessa frågor, som tar sikte inte bara på symptomen – för trots allt är ju köpet av krigsmateriel ett symptom

på en bakomliggande utveckling som det finns än större anledning att försöka angripa. På den punkten tror jag att vi är eniga.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

25 § Svar på fråga 1993/94:147 om antipersonella minor

Anf. 149 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Martin Nilsson har frågat mig om det är regeringens avsikt att i lag förbjuda export av antipersonella minor.

Som Martin Nilsson mycket riktigt påpekar har Bofors nyligen i massmedierna deklarerat att man beslutat att aldrig mer tillverka trampminor. Bofors säger att beslutet har fattats av moraliska skäl och att svenska försvaret får vända sig till utlandet för upphandling av sådana minor, om det någonsin blir aktuellt.

Som jag har förstått frågan vill Martin Nilsson att regeringen på något sätt går längre beträffande antipersonella minor än det generella förbud mot export av krigsmateriel som vi redan har i lag. Eftersom ingen annan tillverkningskapacitet mig veterligen föreligger i landet, har jag svårt att se vad ett sådant mer specifikt exportförbud skulle tjäna till.

Regeringens möjlighet att bevilja undantag från det generella exportförbudet tillämpas mycket restriktivt. Antipersonella minor av trampminetyper har bara exporterats till ett enda land under de senaste 25 åren, och det var ett annat europeiskt land, som nu avser att gallra ut dessa minor och har bett den svenske tillverkan om hjälp med att förstöra dem.

Som utrikesminister Margaretha af Ugglas underströk i ett interpellations-svar i denna kammare i maj i år är Sverige också internationellt aktivt i dessa frågor. Vi har arbetat aktivt för en översyn av 1981 års FN-konvention om särskilt inhumana vapen. En sådan konferens kommer nu till stånd under 1994, och Sverige kommer då att verka för mer omfattande skyddsregler vad gäller landminor. Utrikesministern förklarade också att den svenska regeringen är beredd att verka för ett internationellt tillverkningsförbud för antipersonella minor som saknar självdesarmering och som därför riskerar att drabba civilbefolkning långt efter det att en militär konflikt har avslutats.

Eftersom Sverige inte bidrar till att sprida trampminor internationellt och även aktivt arbetar med att få till stånd internationell disciplin på detta område, har jag svårt att se vad det föreslagna särskilda förbudet skulle tjäna till. Det är en god grundregel att inte stifta lagar som saknar reell innebörd eller som endast har rent symboliska ändamål.

Anf. 150 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag börjar med att tacka statsrådet Dinkelspiel för svaret. Jag tycker att det var ett bra och klart svar, även om jag inte till fullo är nöjd med innehållet i det. Det är mycket glädjande att Bofors som svensk tillverkare av sådana här hemska vapen har valt att avstå från att tillverka dem för all framtid.

Bakgrunden till min fråga är det faktum att det finns en stor skepsis mot

vad den nuvarande svenska lagstiftningen är värd när det gäller förbud mot vapenexport. Vi ser av svaret på föregående fråga och statsrådets tidigare svar på frågor om vapenexport till exempelvis Indonesien att det finns en risk att ekonomiska ställningstaganden alltför ofta ställs framför de etiska ställningstagandena.

Vi vet att svenska minor i dag finns utomlands. Statsrådet medger ju här att minor har exporterats. Det kommer t.o.m. rapporter om att svenska minor har upptäckts i det forna Jugoslavien. Som jag ser det är det en viktig inte bara symbolisk utan också praktisk handling att i lag speciellt förbjuda export av antipersonella minor.

Den amerikanska kongressen har beslutat om att stifta just en sådan lag. FN har rekommenderat sina medlemsstater att införa förbud mot antipersonella minor. Just därför ligger det ett symboliskt värde i att vi i Sverige inför detta förbud. Det kan också få en praktisk betydelse.

Ett förbud har en praktisk betydelse om Bofors eller någon annan tillverkare någon gång skulle ändra sig och börja tillverka sådana vapen. Ett förbud är bra, särskilt som det i dagsläget inte kostar någonting ekonomiskt eller räknat i jobb.

Det är positivt att regeringen uppger sig ha en avig inställning mot antipersonella minor. Innebär det ett principiellt avståndstagande från import av antipersonella minor till det svenska försvaret?

Anf. 151 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Martin Nilsson och jag har samma uppfattning när det gäller det beslut som Bofors har fattat. Det är ett bra beslut, och det sänder rätt signaler.

Jag kan bara upprepa att den ekonomiska avvägningen och avvägningen mot etiska bedömningar är besvärliga att göra. Vi har inrättat en särskild rådgivande nämnd för att kunna diskutera dessa frågor över partigränserna. Det är därför vi ägnar mycket tid och kraft åt att verkligen sätta oss in i förhållandena i de enskilda fallen och aldrig utfärdar generella bestämmelser eller ger generella klartecken. Det är också därför vi ofta har en debatt kring frågorna. Det är svåra frågor.

I och med att Bofors har slutat tillverka antipersonella minor finns ingen tillverkning här i landet. Pressuppgifterna om att svenska minor skulle ha förekommit gällde om jag inte missminner mig Afghanistan. Såvitt jag har förstått har de inte kunnat verifieras. Jag kan naturligtvis inte lämna några garantier eller utesluta det, men vi har försökt att få fram uppgifter och inte funnit belägg för att så skulle ha varit fallet.

Det finns ett förbud. Det råder generellt förbud mot export av krigsmateriel. Om frågan skulle aktualiseras finns alltså de nödvändiga instrumenten.

På frågan om det svenska försvarets inställning kan jag inte ge ett klart svar. Jag känner helt enkelt inte till det.

Anf. 152 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet ännu en gång.

Det finns en lagstiftning; därom tvistar vi inte. Det är bra att det finns en lagstiftning, men den innebär ändå att Sverige gång efter gång i olika sam-

manhang faktiskt exporterar vapen – självfallet till största delen efter de regler som riksdagen har godkänt. Den lagstiftningen framstår inte som så oerhört trovärdig för länder som söker förebilder bland länder som har valt att sluta exportera antipersonella minor.

Vi skulle behöva en lagstiftning som är absolut. Den svenska lagstiftningen och riksdagens riktlinjer är sådana att vi har ett generellt förbud. Riksdagen har stadfäst till vilka länder export absolut inte får ske, och därigenom mer eller mindre sanktionerat export till resten av världens länder.

Det generella förbudet tjänar inte som någon bra symbol, och det fungerar inte som något föredöme för andra länder.

Statsrådet svarade tyvärr inte på frågan om import. Jag hoppas kunna få ett svar på frågan om det är acceptabelt med import av antipersonella minor till Sverige.

Anf. 153 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! På den senare frågan svarade jag att jag inte känner till Försvarets principer i detta avseende och därför föredrar att passa, men jag skall gärna återkomma med svar på den punkten.

När det gäller den övergripande argumenteringen tror jag att det allra viktigaste är det faktum att vi alldeles klart har givit uttryck för vår uppfattning och arbetar för ett avskaffande av antipersonella minor inom ramen för FN:s verksamhet. Att lägga en ny lagstiftning på en gammal som i detta speciella fall över huvud taget icke har skapat några problem – jag förutser inte heller att den kommer att göra det – är helt och hållet ett slag i luften.

Kom tillbaka om det blir ett reellt problem, Martin Nilsson. Då skall jag mycket gärna diskutera frågan, men jag är inte mycket för att slå slag i luften.

Anf. 154 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Statsrådet säger att en lag skulle vara ett slag i luften. Jag tror inte att det är så. Det måste vara oerhört svårt för Sverige att hävda att länder som i dag exporterar sådana här vapen skall införa ett förbud, när dessa länder inte upplever att Sverige självt har ett absolut förbud.

Nu är det så lyckligt att vi inte längre tillverkar antipersonella minor, men vi har gjort det. Vi har en vapenexportlagstiftning som i många fall innebär att vi faktiskt exporterar vapen – om än inte just denna specifika sort. Det innebär att andra länder uppfattar det som om Sverige inte har en absolut lagstiftning. Det är viktigt att vi själva har en absolut lagstiftning om vi vill övertyga andra länder att skaffa en sådan. Om vi inte har det blir argumentationen otvivelaktigt ganska ihållig.

Jag hoppas att regeringen återkommer med sina synpunkter när det gäller import av antipersonella minor. Att inte heller använda sådana i sitt eget försvaret kunde vara en bra symbolhandling gentemot andra länder.

Anf. 155 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag tror att det helt avgörande är att vi icke över huvud taget tillverkar denna typ av minor i Sverige och att någon export inte sker. Det är en signal så god som någon.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1993/94:173 om kvinnorepresentationen i förhandlingsdelegationer

Anf. 156 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Ylva Annerstedt har ställt en fråga angående kvinnorepresentationen i den svenska förhandlingsorganisationen.

Det är viktigt att involvera såväl kvinnor som män i alla politiska frågor. Detta gäller självklart också våra förhandlingar om ett medlemskap i EG/EU. På denna punkt tror jag mig våga säga att Ylva Annerstedt och jag är helt eniga.

I våra förberedelser för ett EG/EU-medlemskap är ett stort antal personer vid såväl myndigheter som departement direkt berörda av förhandlingsarbetet. I flera sammanhang är kvinnorna väl representerade. Jag känner alltså inte igen den bild som Ylva Annerstedt målar upp. Som exempel kan jag nämna att flera av nyckelpersonerna i förhandlingsprocessen på mitt departement är kvinnor – bl.a. rättschefen, ett av tre departementsråd på den direkt ansvariga enheten liksom det för tullrelevanta frågor ansvariga kanslirådet.

Dessutom kan nämnas att den viktiga posten som chef för sekretariatet för Europainformation också innehas av en kvinna.

Slutligen vill jag understryka att den snedfördelning mellan könen som kan förekomma bland personer involverade i medlemskapsförhandlingarna speglar det allmänna läget inom statsförvaltningen. Detta är i sin tur ett resultat av tidigare rekryteringar. Som bekant har betydande förbättringar skett under senare år. Jag är givetvis villig att medverka till att föra denna utveckling vidare framåt.

Anf. 157 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret.

Tyvärr syns inte denna ljusa bild utåt. När medlemskapsförhandlingarna diskuteras och refereras i massmedierna syns ingen av de duktiga kvinnor som statsrådet refererar till. Det är tyvärr den bild som de svenska kvinnorna ute i landet ser. De tror inte att kvinnor får lov att synas i de här sammanhangen.

Vid överläggningar i riksdagens EG-delegation har den kvinnliga representationen varit ganska minimal. Jag tror att det är en enda gång som en kvinna har deltagit. Hon satt då långt nere vid dörren. För att uttrycka sig med Utbildningsdepartementets vokabulär ger detta signaler om "den dolda läroplanen" som finns i dessa sammanhang.

Statsrådet säger att han är villig att medverka till att ytterligare föra denna utveckling framåt. Vilka konkreta planer finns? Har jämställdhetsplanerna på UD några akuta inslag för att förbättra den här bilden? De svenska kvinnorna ser inte några kvinnor i de här sammanhangen, vilket är allvarligt.

Anf. 158 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! När jag satte samman den förhandlingsdelegation som nu förhandlar om medlemskap hade jag naturligtvis utgå från de tjänstemän som fanns på de olika platserna i organisationen. Förhandlingsorganisatio-

nen speglar vilka som var ansvariga, vem som var förhandlare i de olika frågorna – vem som var enhetschef och liknande. De förändringar som i det avseendet kan göras kan bara göras successivt, därför att personalomsättningen är mycket liten. Dessutom kan inte ett förhandlingsteam i en så besvärlig förhandling som det här är fråga om sättas ihop genom att folk plockas utifrån just när förhandlingarna börjar, utan det fordras i allmänhet mycket goda kunskaper på de olika områdena.

När nyanställningar successivt har gjorts – det har varit ett mycket begränsat antal – har jag verkat för en bättre könsfördelning inom departementet. Utan att gå in på de enskilda fallen vågar jag säga att detta speglas i delegationens sammansättning samt också, inom kort, på sakkunnigsidan. Detta är en gradvis utveckling. När det gäller rekryteringen finns många försyndelser som skett i det förgångna, dvs. under de senaste 20–30 åren. Det är oftast männen som är i ledningen för förhandlingarna. Detta är tyvärr ett förhållande som jag inte kan förändra från en dag till en annan.

Om sedan medierna har speglat bilden av att inga kvinnor finns med, kan jag bara beklaga detta. Jag kan inte styra medierna. Bilden är inte rättvisande.

Anf. 159 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag inser att statsrådet inte kan styra medierna, men statsrådet kan styra valet av de medarbetare som skall synas i olika sammanhang.

Vi är båda medvetna om att det är de svenska kvinnorna som är mest tveksamma när det gäller inställningen till EG-medlemskapet. Om de ständigt får se att de svenska kvinnorna inte ens gör sig besvär i den svenska EG-organisationen i förhandlingarna blir de ännu mer tveksamma.

När jag är ute och träffar kvinnor undrar de om detta bara är en gottekiosk för manliga regeringstjänstemän. Jag vill kunna säga att vår Europaminister anstränger sig för att visa att det också finns kvinnlig kompetens som duger i de här sammanhangen. Men jag har väldigt få exempel att peka på. Jag tycker att det är oerhört angeläget att så fort som möjligt göra något konkret åt den här bilden.

Anf. 160 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag delar i grunden Ylva Annerstedts uppfattning. Som jag sade har det också tagits steg i rätt riktning. Med utgångspunkt i den organisation som vi har tror jag helt enkelt inte att det är möjligt att åstadkomma den jämna könsfördelning som vi båda i grunden eftersträvar. Men jag skall gärna, så långt jag någonsin kan, beakta vad Ylva Annerstedt säger i det här sammanhanget. Det är viktiga synpunkter. Jag kan försäkra att vi vid förberedelserna och genomförandet av förhandlingarna så långt det någonsin är möjligt låter synpunkter av det slag som Ylva Annerstedt har framfört vara vägledande.

Anf. 161 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! När den sista pusselbiten i EES-ratificeringen har fallit på plats och EES-avtalet kan börja gälla skall en lång rad av representanter för Sverige placeras i olika samarbetsorgan – i EES-sekretariat och annat. Här

Svar på frågor

finns då ett gyllene tillfälle för statsrådet att se till att de svenska kvinnorna får en lika stor representation som männen.

Anf. 162 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Här finns vissa möjligheter. För att inte leda in Ylva Annerstedt på orimliga förväntningar måste jag ändå säga att vi, när det gäller representationen i en enskild kommitté, självfallet måste utgå från dem som är sakkunniga och kan dessa frågor på hemmaplan. Om majoriteten av dessa är kvinnor, så mycket bättre. Men jag kan inte göra våld på verkligheten. Vi kan göra en gradvis förändring av sammansättningen här hemma, men icke några konstlade grepp för att motverka försvaret av våra egna intressen. Men inom nämnda ramar lovar jag Ylva Annerstedt att verka för det som vi har som ett gemensamt mål.

Anf. 163 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! De kvinnor som vi nu i olika sammanhang träffar från EG:s medlemsländer har under lång tid sett fram emot att Sverige skall bli medlem i EG och därmed förväntas tjäna som motor och förebild när det gäller jämställdhetsarbetet. Nu möter man tveksamma yttringar om huruvida Sverige verkligen är en förebild i jämställdhetssammanhang. Vi ser inte kvinnorna i förhandlingarna, säger man.

Jag vill verkligen vädja till statsrådet att göra allt vad som göras kan för att kvinnorna faktiskt skall få ta aktiv del i förhandlingsarbetet.

Anf. 164 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Det skall jag göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1993/94:186 om vapenexport till Indonesien

Anf. 165 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Bengt Hurtig har med anledning av senare tids medierapportering frågat mig om regeringen och den rådgivande nämnden ställt sig positiva till ytterligare krigsmaterielaffärer med Indonesien utöver de bandvagnar som vissa källor angett.

Med hänsyn till den sekretess som gäller för uppgifter rörande enskilda krigsmaterielärenden och Sveriges förhållande till främmande makt är det inte möjligt för mig att vare sig bekräfta eller dementera påståendena i Bengt Hurtigs fråga. Inte desto mindre finner jag det angeläget att göra två kommentarer som belyser den principiella sidan av saken och som har bäring på behandlingen av enskilda ärenden.

För det första är det viktigt att känna till att positiva förhandsbesked – och det är vad det här är fråga om – lämnas till företagen av Krigsmaterielinspektionen. Detta sker på grundval av en politisk prövning som bl.a. omfattar hörande av den parlamentariska Rådgivande nämnden. Det som meddelas företagen är emellertid formellt en bedömning från KMI. Regeringen binder

sig inte för något ställningstagande förrän det är dags att bevilja utförseltillstånd. Normalt dröjer det månader eller år mellan positivt förhandsbesked och den utförselansökan som regeringen skall ta ställning till. En majoritet av de positiva förhandsbeskeden leder över huvud taget aldrig till export på grund av konkurrensen från andra leverantörer i utlandet. Prövningen i samband med förhandsbesked är preliminär och framåtblickande. Mycket kan hinna ändras innan det blir aktuellt med utförsel och regeringen förblir oförhindrad att väga in sådana förändringar i sitt beslut.

Min andra kommentar rör det som står i 1992 års krigsmaterielproposition om särskild hänsyn till materielens art. Jag citerar från sid. 48:

”Det saknas däremot inte fog att, som ett av flera led i bedömningen av ett enskilt land, väga in materielens art och vilken betydelse den skulle ha på landet s.k. militära potential.”

I mitt svar på Ingela Mårtenssons fråga här i kammaren den 12 oktober var jag noga med att betona att Indonesien bedöms kunna komma i fråga för viss annan materiel. I svaret redovisade jag i grova drag skälen för denna bedömning. Utgångspunkten var att riktlinjerna är en måttstock som bör tillämpas lika för alla länder. Samtidigt är det regeringens ståndpunkt att situationen i Indonesien fortfarande lämnar en del övrigt att önska, särskilt vad gäller respekten för mänskliga rättigheter.

Detta försummar vi inte att påtala i bilaterala kontakter med Indonesien och i relevanta internationella fora. Biståndsminister Alf Svensson redogjorde i ett interpellationssvar den 28 oktober konkret för den svenska regeringens bedömningar och agerande i Östra Timorfrågan. I ett frågesvar den 12 oktober redogjorde biståndsministern för de insatser som görs med svenska biståndsmedel för att främja de mänskliga rättigheternas sak i Indonesien.

På krigsmaterielområdet beaktar vi de interna förhållandena i Indonesien genom att utnyttja den möjlighet som jag citerade, att ta särskild hänsyn till materielens art. Inom riktlinjernas ram för vi sålunda alltjämt en restriktiv krigsmaterielexportpolitik gentemot Indonesien, vilket bl.a. motiveras av situationen på Östra Timor. Av sekretessskäl kan jag inte gå närmare in på saken än så.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att beslut om krigsmaterielexport fattas på grundval av de riktlinjer som redovisats för riksdagen och som tillämpas lika för alla länder. Att använda vapenexportbeslut för att påverka andra länders politik vore att åsidosätta den inriktning som den svenska utrikespolitiken haft sedan många decennier. Av säkerhetspolitiska skäl vill vi undvika att genom positiva eller negativa vapenexportbeslut ta ställning för eller emot någon part i en konflikt utanför vårt eget lands gränser.

Anf. 166 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Det här är en återkommande debatt vid riksdagens frågestunder. Jag minns regeringsförklaringen i höstas, som inleddes så här:

”Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, fru talman, ledamöter av Sveriges riksdag!

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Sveriges utrikespolitik är en klar röst för mänskliga rättigheter, frihet och demokrati.”

Det är alltså själva portalformuleringen inför Sveriges riksdag när det gäller demokrati och de mänskliga rättigheterna. Med den vapenexportpolitik man nu slår in på, håller det moraliska utfallet mot kränkningar av mänskliga rättigheter på att haverera.

Kränkningen av mänskliga rättigheter i Indonesien är väl dokumenterad. Det är inte bara Amnesty som skriver rapporter, utan också Asia Watch och Indonesia Legal Aid. Jag tog med mig de två senaste månadernas rapporter från Amnesty om Indonesien, och det är allt annat än uppmuntrande läsning. Vi kommer ihåg massakern på civila den 12 november 1991. Vi har också fått ett vittnesbörd från de riksdagsledamöter som gjorde en resa dit i höstas. Det fordras en stark press på den indonesiska regeringen för att det här skall upphöra.

Nu säger utrikeshandelsministern att vi ej skall ta ställning mellan parter i en konflikt. Men det är trots allt så att Östtimor är ockuperat. Den ockupationen har Sverige inte godkänt, lika litet som vi erkände Iraks ockupation av Kuwait. Det är i princip samma situation. Har vi ändrat inställning? Håller vi på att erkänna den här ockupationen?

Ett positivt förhandsbesked måste väl också innebära att man öppnar dörren och ger möjligheter för en preliminär och framåtblickande prövning, där vi öppnar möjligheten för att godkänna en sådan här export. Annars vore det inte skäl att ge det positiva förhandsbeskedet.

Anf. 167 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Vi har icke ändrat politik när det gäller frågan om annektering av Östra Timor. Vi anser fortfarande att detta icke är berättigat, och det erkänns icke från svensk sida.

Apropå Amnestys rapport har vi ingen annan uppfattning än Bengt Hurtig när det gäller mänskliga rättigheter, i den meningen att situationen på Östra Timor inte är tillfredsställande. Den präglas fortfarande av hård polisiär kontroll av befolkningen. Vi kan därför säga att situationen när det gäller mänskliga rättigheter är otillfredsställande.

Däremot är det vår bedömning att situationen inte är sådan att man kan tala om grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna i riktlinjernas bemärkelse.

När det är sagt skall också sägas att de indikationer som vi har tyder på att utvecklingen går i rätt riktning – låt vara att vi önskar och verkar för att utvecklingen i den riktningen skall påskyndas.

Vi har genom åren, med rötter tillbaka i början av 80-talet, exporterat krigsmateriel till Indonesien. Vad som har skett under den tiden är att vissa följdleveranser nu har beviljats. Samtidigt har vi sagt att det för viss annan materiel i framtiden kan bli fråga om att säga ja. Men något beslut har icke fattats på den punkten.

Anf. 168 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Vi har nog delade meningar när det gäller grovheten i förtrycket av de mänskliga rättigheterna i Indonesien. Situationen är ju den att

flera folkgrupper – det gäller inte bara Östra Timor, utan även Västpapua, Atjeh och norra Sumatra – vill ha ett ökat självstyre. De har alltså svårt att komma i dialog med den indonesiska regimen, som gärna använder polisiära, militära och auktoritära metoder för att trycka ner opinionen och driva igenom sin vilja.

I ett sådant sammahang kan t.ex. svenska bandvagnar eller elektronik av olika slag mycket väl komma till användning. Det skulle verkligen inte stärka Sveriges anseende som en klar röst för mänskliga rättigheter, om svenska vapen blir inblandade i situationer med ett klart förtryck av minoriteter i det här landet.

Anf. 169 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Visst har Bengt Hurtig och jag delade meningar, på den här punkten och på många andra punkter där Vänsterpartiet har valt att profilera sig. Så är det, och det gör jag ingen hemlighet av.

Det finns andra oroshärdar i Indonesien, och Bengt Hurtig pekade på ett par. Det här är ett land med över 10 000 öar och med över 100 miljoner invånare. Vi måste göra en sammanfattande bedömning, och vår bedömning är att utvecklingen för dessa oroshärdar har gått i rätt riktning, om än situationen inte är tillfredsställande. Totalt sett har en förbättring inträtt, och den tar vi hänsyn till.

Till slut känner jag mig övertygad om att Sverige uppfattas som en klar röst för mänskliga rättigheter. Regeringsförklaringens ord på den punkten förs också ut i verkligheten.

Anf. 170 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! De MR-organisationer som sysslar med Indonesien och de fredsorganisationer som arbetar med frågor om svensk vapenexport tycker att den här vapenexporten skadar Sveriges anseende i detta fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1993/94:96 om olovlig körning i samband med förkommet körkort

Anf. 171 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Lars Björkman har frågat justitieministern vilka åtgärder som kan vidtas för att förhindra olovlig körning i samband med förkommet körkort. Frågan har överlämnats till mig.

Bakgrunden till frågan uppges vara att asylsökande förlustanmäler sitt körkort till polisen vid ankomst till Sverige. De erhåller då ett intyg om att de har gjort en anmälan till polisen. Vid en eventuell körkortskontroll visas detta intyg upp, och eftersom det inte föreligger legitimationskrav saknar polisen möjlighet att kontrollera handlingens giltighet och att den avser rätt person. Polisen kan då inte avbryta en eventuell olovlig körning.

Bestämmelserna om utländska körkorts giltighet i Sverige har framför allt till syfte att underlätta för utländska förare att kunna vistas tillfälligt i Sverige

exempelvis under en semesterresa utan att behöva byta ut sitt utländska körkort mot ett svenskt. En utländsk turist som blir bestulen i Sverige på sitt körkort bör också kunna få ta sig hem igen. Det är i detta sammanhang som bestämmelserna har störst tillämpning. Ett utländskt körkort godkänns i Sverige endast om det är giltigt i sitt hemland enligt 1 § förordningen om godkännande och utbyte av utländska körkort. Det skall också poängteras, att om det utländska körkortet inte är utfärdat på ett skandinaviskt språk, engelska, tyska eller franska så gäller det endast i förening med en bestyrkt översättning till ett av dessa språk. Om körkortet saknar fotografi gäller det endast tillsammans med en identitetshandling med fotografi. Denna bestämmelse är delvis en följd av de internationella konventioner som Sverige har anslutit sig till.

Enligt 8 § körkortsförordningen skall körkort medföras vid färd med bil. Den som inte gör detta kan dömas till böter, högst 2 000 kr, enligt 105 § samma förordning. Till sådant straff skall dock inte dömas om bl.a. förarens identitet genast går att fastställa. Dessa bestämmelser gäller även för den som har utländskt körkort.

Vi saknar däremot möjlighet att vid en poliskontroll omedelbart kontrollera om en persons utländska körkort är giltigt i det land det utfärdades i, eftersom vi inte har tillgång till andra länders körkortsregister. Detta är emellertid en oundviklig följd av de internationella konventioner som vi är anslutna till.

Jag är medveten om att det ibland kan uppstå svåra bevisproblem när en utlänning – turist eller flykting – gör en oriktig polisanmälan om att han eller hon förlorat sitt körkort. Avsikten med gällande bestämmelser är dock att den som saknar förarbehörighet och erforderlig körkunskap inte skall få köra bil här i landet. Jag är dock inte för närvarande beredd att föreslå några ändringar i de bestämmelser som gäller, eftersom bevisvärigheterna med största sannolikhet kommer att bestå även efter en sådan ändring.

Anf. 172 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, även om innehållet kanske inte riktigt är så hoppingivande som jag hade vågat tro i min optimism inför möjligheterna att hjälpa alla de aktiva och rättssökande poliser som anser att detta är ett väldigt stort problem. Jag har i och för sig klart för mig att det är konventioner som styr i det här fallet. Men jag tycker ändå att ministern visar spår av passivitet när han säger att man för närvarande inte är beredd att över huvud taget titta på problemet.

Precis som ministern har gjort kan man naturligtvis hänvisa till att det är en rad svårigheter förknippade med bevisföringen för invandrare och flyktingar när det gäller att visa upp ett försvunnet körkort. Men att kunna visa upp en giltig identitetshandling – dvs. ett minimikrav som ställs på svenska medborgare – är ett minimikrav som på något sätt skulle kunna upprätthållas.

Många flyktingar har i dag satt i system att ganska omgående när de kommer till landet göra en förlustanmälan. Detta har lett till att det finns ett mycket stort antal förlustintyg på marknaden. Enligt en grupp poliser, som jag har varit i kontakt med, finns det en marknad där man t.o.m. bedriver

handel med den här typen av intyg. Självfallet är inte detta någonting som vi är beredda att försvara. Jag vill därför framföra en vädjan till kommunikationsministern och samtidigt ställa ytterligare en fråga: Är det verkligen inte med hjälp av den juridiska expertis och den uppfinningsriktighet som måste finnas inom de olika departementen möjligt att på något sätt stävja detta missbruk, eftersom det handlar om ett missbruk?

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 173 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Visst är detta ett stort problem. Det är vi mycket väl medvetna om. Som jag sade i mitt svar består problemet av de internationella konventioner som vi är bundna vid och som gör just att vi är bundna.

Som Lars Björkman säger kan man naturligtvis spekulera om huruvida det bedrivs en organiserad handel med intyg. Vad är det då som hindrar att man i stället bedriver en organiserad verksamhet med att sälja förfälskade körkort från de berörda länderna? Här föreligger ett problem som är etiskt, moraliskt och som vi med nuvarande konventioner har väldigt svårt att komma åt.

När det gäller ett antal europeiska stater, finns det ett system med att byta ut körkort, och i det fallet är det lättare. Men oftast handlar detta kanske om körkort som har sitt ursprung i andra länder.

Det är i dag inte lätt att ändra på dessa konventioner. Men vi kan självfallet försöka hitta rutiner som gör att man kommer åt den organiserade verksamheten, som går ut på att lura körkortsmyndigheterna och Polisen. Detta är fullt möjligt att strama upp ute på fältet. Men grundproblemet är alltså oerhört svårt att komma åt mot bakgrund av de konventioner som gäller på det här området.

Anf. 174 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag är ändå tacksam för den positiva attityd som ministern nu intar när det gäller att angripa problemet.

I svaret hänvisas till att bestämmelserna i första hand avser att reglera förhållandet när utländska turister genom stöld eller på annat sätt har förlorat sina körkort. Då skall de ha en självklar möjlighet att ta sig ur landet genom att bara styrka att de tidigare har haft ett körkort. T.o.m. där är vi litet för "slappa" i fråga om möjligheterna att skärpa reglerna. Om man köper en veckobiljett för tunnelbanan i London, tvingas man att visa upp en id-handling för att man skall kunna utnyttja denna biljett.

Nog borde väl vår svenska lagstiftning medge möjligheter till kontroll för att stävja ett sådant här etablerat missbruk – jag vidhåller att det är ett sådant. Vi måste kanske visa en större handfasthet och en större vilja för att komma till rätta med problemet. Annars kommer vi som har körkort att få det svårt att visa trovärdighet inför det system som gäller.

Anf. 175 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Bekymret är att Polisen saknar möjlighet att kontrollera om en persons utländska körkort är giltigt i det land som det har utfärdats i. Även om vi ställer krav på att vederbörande skall legitimera sig, är kontroll-

Svar på frågor

möjligheten i fråga om giltigheten mycket begränsad genom de konventioner som gäller.

Anf. 176 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag har ingenting ytterligare i sak att tillföra, men låt mig bara testa en idé som jag har. När en flykting kommer till landet och gör en anmälan om försvunnet körkort, borde det rimligen krävas att flyktingen skaffar sig en id-handling som bekräftar att det är fråga om just den personen. På det viset stävjar man ju i varje fall missbruket med att bedriva handel med dessa intyg. Då har vi kommit, om inte till den slutliga lösningen, så i varje fall en bit på väg.

Anf. 177 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag får ta med mig detta tips till departementet och se huruvida detta är förenligt med de konventioner som Sverige har undertecknat.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1993/94:103 om statsgarantier för Dennispaketet

Anf. 178 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Christina Linderholm har frågat mig hur regeringen avser att agera i statsgarantifrågan när det visat sig att trafiklederna i Dennispaketet blir avsevärt dyrare än vad som tidigare beräknats.

Bakgrunden till frågan är att utbyggnaden av trafiklederna i Dennispaketet och vissa andra åtgärder i regionens trafiksystem i sin helhet skall finansieras med vägtullar. Nya kalkyler från Vägverket visar på betydligt högre investeringskostnader för de planerade trafiklederna än vad som tidigare antagits. Genom vissa standardsänkningar bedöms dock fördyringen kunna begränsas.

Ränta och amortering på upptagna lån för byggandet av Ringen och Yttre tvärleden samt drift och underhåll av dessa trafikleder skall i sin helhet finansieras med vägtullar. Regeringen kommer därför att föreslå riksdagen att besluta om statliga lånegarantier endast i en sådan omfattning att intäkter från vägtullar kan finansiera planerade investeringar.

Regeringen har för avsikt att under hösten 1993 närmare redovisa för riksdagen hur finansieringen av trafiklederna i Dennispaketet skall ske.

Anf. 179 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag kan ha en viss förståelse för bristen på konkret svar när frågan är under beredning. Men man måste ändå kunna göra vissa principiella frågeställningar och antaganden omkring detta.

I dag börjar frågetecknen alltmer hopa sig vad gäller Dennisöverenskommelsen. När vi senast diskuterade denna fråga betonade statsrådet att Dennispaketet var en odelbar helhet. Ville man ändra på någonting var det upp till de avtalsslutande parterna på lokal nivå att göra det. Jag föreslog då att

att man skulle dela upp paketet, införa förbättringarna på kollektivtrafiken först och vänta med att gå in med garantier tills konsekvenserna var bättre utredda.

Nu är detaljplaneringen för Norra länken i full gång, trots att miljökonsekvenserna för Haga-Brunnsviken-området kommer att bli förödande med det förslag som nu håller på att utkristalliseras och trots att det än så länge finns ett moratorium för området.

I fråga om dessa leder har många tunga remissinstanser, bl.a. Boverket, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet, haft betydande invändningar när det gäller både miljöaspekterna och kostnadsaspekterna på den här vägutbyggnaden. Jag är säker på att statsrådet har tagit del av dem, så jag behöver inte upprepa dem här. Men man kan fråga sig vilka bedömningar departementet gör i sin beredning på grundval av de tveksamheter som de tunga remissinstanserna har framfört.

Anf. 180 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag kommer alltså inte att ge mig in i någon diskussion om beredningsläget vad gäller storstadspaketet, utan jag svarar på Christina Linderholms fråga, nämligen hur vi skall agera när det gäller statsgarantierna. Där står mitt svar fast: Vi kommer att föreslå statsgarantier enbart i en sådan omfattning att intäkter från vägtullar kan finansiera de planerade investeringarna. Det är denna princip som gäller.

Vi håller nu på med ett mycket noggrant beredningsarbete. Jag kan försäkra Christina Linderholm om att principen om att miljökonsekvenserna skall provas oerhört noggrant och i enlighet med gällande lagstiftning också är bergfast.

Anf. 181 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Det kan låta väldigt betryggande att från statsrådet få garantier för att man kommer att beakta miljöaspekterna. De ekonomiska aspekterna är totalt förvirrande i dag. T.o.m. statsrådet sägs enligt pressen ha börjat hysa en viss tveksamhet om man skall gå in med statsgarantier för hela projektet. Redan på det stadiet har man börjat fundera på en uppdelning av projektet.

Jag tycker att ett minimikrav som skall kunna ställas på beredningsarbetet är att man noga skall väga de kostnader och kostnadsförskjutningar som redan smärre förändringar av realräntan och byggkostnader och en smärre förändring av trafiken i området kan orsaka. Hur man skall kunna göra noggranna beräkningar är för mig svårt att se.

Anf. 182 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag upprepar att vårt förslag kommer att gälla lånegarantier för sådana projekt och i en sådan omfattning att intäkterna från vägtullarna verkligen skall finansiera dem.

Vi kommer att redovisa allt detta i en proposition senare under hösten. Dess värre tror jag att Christina Linderholm får ge sig till tåls tills propositionen ligger på riksdagens bord. Nu pågår ett noggrant beredningsarbete. Det

Svar på frågor

kommer att resultera i en proposition, och då får vi säkert anledning att återkomma.

Anf. 183 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag tror säkert att vi får anledning att återkomma. Jag upprepar att jag respekterar att statsrådet inte kan föregripa ett beredningsarbete som pågår. Men jag ville ändå betona att miljö- och kostnadsaspekterna är oerhört viktiga för stockholmare och Stockholmsmiljön, framför allt för eko-parken. Man säger att t.o.m. Motormännen har börjat få kalla fötter vad gäller utbyggnaden av trafikleder. Det är någonting som statsrådet bör ta med sig i det fortsatta beredningsarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1993/94:114 om järnvägsverkstaden i Tillberga

Anf. 184 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Roland Sundgren har frågat mig om jag känner till de strukturplaner som gäller för TGOJ:s verkstäder och i så fall vad som kan gälla för Tillbergaverkstaden.

TGOJ AB är ett helägt dotterbolag till SJ och ingår organisatoriskt i Swed-carriergruppen. TGOJ bedriver underhålls- och ombyggnadsverksamhet vid underhållsenheterna i Malmö, Åmål, Örebro, Eskilstuna och Tillberga.

På grundval av uppgifter från TGOJ kan följande sägas om verksamheten vid TGOJ:s verkstäder. SJ har under de senaste åren gjort stora nedskärningar av äldre järnvägsfordon samtidigt som en hel del fordon upprustats. I samband med asbestsaneringen av person- och sovagnsparken har dessa vagnar moderniserats. Asbestsaneringen avslutas under 1993.

När nu SJ:s stora upprustningsprogram går mot sitt slut är det uppenbart att arbetsvolymerna minskar. Lägg därtill de nödvändiga rationaliseringar som genomförts inom såväl SJ som TGOJ, så står det helt klart att nedskärningar kan bli följden, om inga nya om- eller nybyggnationer kan erhållas. Diskussioner pågår mellan SJ och AMS om tidigareläggning av vissa arbeten. Vidare har anbud lagts på ombyggnad av fordon från andra järnvägsförvaltningar i Norden och Nordeuropa. För dagen är det alltså för tidigt att säga hur stora nedskärningar som kan bli aktuella.

De nya fordon som i framtiden kommer att gå runt Mälaren och till Arlanda kommer ej att generera några stora underhållsvolymer under det närmaste decenniet. Tillbergaverkstaden måste alltså leva vidare på andra arbetsuppgifter och då i konkurrens med verkstäder inom och utanför SJ-koncernen.

Anf. 185 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Jag är överens med kommunikationsministern om att det naturligtvis är nödvändigt att göra neddragningar vid TGOJ-koncernens underhållsverkstäder, delvis beroende på att man har dragit ner på underhållet. Det kan diskuteras om man inte har dragit ner för

mycket när man har ändrat från 1 miljon kilometer till 250 000 kilometer i fråga om personvagnar. Det har lett till – i varje fall sägs det så – att man på en del linjer har fått dra in tåg på grund av vagnsbrist. Det är något underligt.

Vad jag upplever är viktigt är att man nu ser långsiktigt i de strukturbeslut som fattas. TGOJ har räknat med att dra ner på verksamheten på alla verkstäder. Det har man varit ganska överens om. Det viktiga är att man inte lägger ner anläggningar och blir av med den kompetens som man om ett antal år kommer att vara i stort behov av.

Jag vill ta upp det som kommunikationsministern nämnde sist i svaret, och det är de enorma investeringar som nu görs när det gäller järnvägar i Mellansverige. Det gäller Arlandabanan, Mälarbanan och Svealandsbanan. Just de tåg som kommer att gå på dessa banor är sådana som Tillbergaverkstaden har ett speciellt kunnande på. Den verkstaden ligger också väldigt centralt i Mälardalen. Eftersom 70–80 % av vagnparken passerar Stockholm, är det viktigt att se till att man har en verksamhet i Tillberga, som geografiskt ligger bra till.

Anf. 186 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Roland Sundgren och jag kan vara helt överens om att Tillbergaverkstaden ligger bra till. Som vi båda är väl medvetna om pågår nu rationaliseringar och omstruktureringar. Det är en fråga som beslutats inom SJ-koncernen.

Det bekymmersamma är naturligtvis det faktum att det på de nya banorna – inte minst runt Mälaren men även på många andra håll, där det kommer att behövas regionala tåg – är ny rullande materiel som inte har samma stora underhållsbehov som den äldre rullande materiel som nu byggs om i ett mycket omfattande ombyggnadsprogram. Det programmet är i stort sett snart genomfört inom SJ. Det skapar den bekymmersamma situationen i dag.

Jag för min del är helt övertygad om att SJ och TGOJ kommer att göra en klok avvägning av hur man skall lägga upp sin verksamhet när det gäller att underhålla också de nya tåg som kommer att finnas exempelvis runt Mälaren.

Anf. 187 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Det är just beträffande hur själva beslutsfattandet sker som man kan känna en liten oro. TGOJ-koncernen ligger nära verksamheten och är på det klara med att man måste bevara en sådan verkstad som Tillberga. När det gäller SJ-ledningen upplever jag dock att det kan finnas ett visst revirtänkande. Persontrafikdivisionen är medveten om att Tillbergaverkstaden har ett kunnande och en kompetens och vill lägga det mesta av beställningarna där. Maskindivisionen kan ha andra intressen och vilja slå vakt om verkstäder som har mera av driftsunderhåll. Det är detta revirtänkande jag är litet orolig för. Jag vet att Tillberga har engagerat sig kraftigt när det gäller ombyggnad av bussar. Där kan det finnas en hel del arbetsuppgifter.

Anf. 188 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag är mycket imponerad av den kreativitet som har visat sig inom TGOJ-koncernen och bland SJ:s egna

underhållsverkstäder. Man går ut och hittar nya marknader. Man har ett unikt kunnande om många av dessa olika segment. Jag har goda förhoppningar om att det skall leda till att denna verksamhet kan utvecklas och leva kvar, även när vi nu går in i en era med betydligt nyare rullande materiel på våra järnvägar.

Anf. 189 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag vill också gärna understryka det. Jag delar den uppfattning som Mats Odell har givit uttryck för.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1993/94:136 om miljö- och trafiksäkerhet och EG-anpassning

Anf. 190 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birgitta Hambræus har frågat mig om jag vill säkerställa att anpassningen till EG-direktiv inte får skadliga effekter för miljö och trafiksäkerhet i vårt land.

Riksdagen beslutade 1987, som ett led i anpassningen till EG, att öka bärigheten på det svenska vägnätet. Åtgärden finansieras till en mindre del av staten men betalas till största delen genom ökade skatter på lastbilar och släpvagnar.

Efter hand som åtgärder har vidtagits på vägnätet har bärigheten kunnat höjas. Den senaste höjningen trädde i kraft den 1 januari i år och innebar ett ökat tillåtet axel- och boggitryck och därmed en ökad totalvikt. Denna överstiger i dagsläget den högsta tillåtna vikten i EG med 20 ton, eftersom vi tillåter längre fordon i Sverige. Det bör påpekas att ökningen av bränsleförbrukning på grund av den tillåtna viktökningen är marginell. Ett modernt 60-tonsekipage förbrukar ca 3,5 liter/mil.

Ökade tillåtna laster ger förutsättningar för ett rationellare transportsystem och att transportererna koncentreras till färre enheter. De nya reglerna har stor betydelse för framför allt skogsindustrins transporter. I skogslänen har inte bara förstärkningsåtgärder vidtagits på huvudvägarna utan också på de mindre trafikerade vägarna, vilket i hög grad är gynnsamt för vår skogsnäring.

Lastbilarna kommer genom förändringen att få möjlighet att ta större laster än tidigare, vilket medför att antalet transporter på vägarna vid samma transportmängd kommer att minska. Detta är till fördel för miljön.

På motsvarande sätt kommer det minskade antalet fordonsrörelser av lastbilar också att bidra till att antalet olyckor minskar.

En eventuell överflyttning av transporter av timmer m.m. från järnvägen till vägen, kan i den mån den överstiger det ytterligare kapacitetsutrymme som kan uppkomma på lastbilarna, ge fler lastbilstransporter på väg, men detta är i första hand beroende av respektive transportörs prissättning.

I denna fråga kan jag bl.a. konstatera att större delen av kostnaden för

den ökade bärigheten har lastbilstransportörerna själva fått betala genom ökade skatter, och detta förhållande bör ha inneburit en konkurrensfördel för järnvägen.

Dessutom är järnvägen föremål för en kraftig upprustning för att kunna öka sin konkurrenskraft på transportmarknaden bl.a. genom det beslut riksdagen fattade i juni i år.

Birgitta Hambræus frågade vad jag kommer att göra för att EG-direktiv inte får skadliga effekter för miljön och trafiksäkerheten. Den viktigaste åtgärden som jag kan se är att verka för att få behålla de fordonslängder som vi i dag har. En ändring i detta avseende skulle inte gagna vare sig miljön eller trafiksäkerheten.

Då Birgitta Hambræus, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Christina Linderholm i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 191 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag ber å Birgitta Hambræus vägnar att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag skall inte ens låtsas som om jag begriper och kan debattera denna fråga särskilt ingående. Men jag tyckte att det var synd att statsrådet skulle stå och prata i tomme, och därför tog jag emot svaret.

En sak som slår mig i svaret är att den främsta fördelen för miljön väl ändå måste vara en fortsatt möjlighet att transportera timmer på tåg. Vad jag förstår är vägtrafiken och vägarnas standard viktiga för skogslänen. Men järnvägen är också oerhört viktig. Timmertransporterna har varit en grundförutsättning för många av dessa järnvägars fortsatta existens, åtminstone för en del av sträckningarna.

Skogsföretagen säger att de naturligtvis väljer det billigaste alternativet. De säger att det blir billigare med lastbil, när man får frakta 60 ton i stället för 51 ton per ekipage och överväger att sluta frakta timmer på tåg. Skogsföretagen behöver inte räkna in kostnader för vare sig miljö eller trafiksäkerhet i sina kalkyler. Det gör att man kan se en något sned fördelning när det gäller kraven på kostnadseffektivitet eller lönsamhet, när inte alla faktorer räknas med.

Jag har en fråga till kommunikationsministern: Vill kommunikationsministern fortsätta verka för att transporter av timmer skall ske på järnväg där så är möjligt och inte slås ut av transporter med lastbil?

Anf. 192 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! På den sista frågan kan jag svara ett obetingat ja. Självfallet vill vi främja att så mycket som möjligt av de tunga timmertransporterna går på järnväg. Detta är en ambition som vi helt och hållet delar med Vägverket.

Låt mig bara säga att frågan om mått och vikt har oerhört stora miljökonsekvenser. Det har gjorts ett antal utredningar, bl.a. en från februari 1992, där Institutet för transportforskning tillsammans med en mängd olika intressenter har genomfört en miljökonsekvensstudie av vad det skulle innebära om vi skulle tvingas gå ner till fordonslängden 18,35 m respektive de vikter

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

som gäller inom EG. Det skulle innebära kraftigt höjda transportkostnader, ungefär 20 % för den svenska industrin. Det skulle innebära att koldioxidutsläppen, i och med det större fordonsantalet, skulle öka med ungefär 900 000 ton på ett år, och att utsläppen av kväveoxider skulle öka med ungefär 14 000 ton per år. Det är 20 % respektive 25 % större utsläpp av dessa mycket miljöskadliga ämnen. Detta är en mycket känslig fråga. Därför är det viktigt för miljön att vi kan få igenom de svenska undantagen, som vi för närvarande driver mycket hårt mot EG.

Det är ytterst få järnvägsspår som går ut till avverkningsplatserna. Det är bilar som kör fram dit. Det finns en annan tendens som jag tycker man skall uppmärksamma, som kanske beror på lågkonjunkturen. Vi har bl.a. en ökad användning av returpapper. Det gör att bruken tar mera massaved t.ex. i närområdet. Det gör att det blir färre långväga transporter. Därmed kommer en ökad andel lastbilstransporter in. Detta är en fråga som vi bevakar, där jag tror att Christina Linderholm, Birgitta Hambræus och jag har helt lika värderingar.

Anf. 193 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag tackar för denna redogörelse, som jag tror att vi kan ha nytta av i det fortsatta arbetet, att vi vet om att det är så här statsrådet och medhjälparna arbetar. Jag tackar återigen å Birgitta Hambræus vägnar för denna redogörelse och ger mig inte in i några ytterligare diskussioner. Vi kanske får tillfälle att återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1993/94:149 om projekt Västtåg

Anf. 194 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Arne Kjörnsberg har frågat mig om jag har för avsikt att se till att statliga bidrag till projekt Västtåg omgående utbetalas.

Som Arne Kjörnsberg säkerligen vet diskuterade kammaren en liknande fråga i torsdags, så svaret blir till en viss del en upprepning av vad jag anförde då.

Bakgrunden till frågan är att staten och berörda parter i Göteborgsregionen i januari 1991 träffade en principöverenskommelse om trafik och miljö i den s.k. Adelsonöverenskommelsen. En slutlig överenskommelse har träffats i juni 1993 mellan Vägverket och Göteborgsregionens kommunalförbund. Uppgåelsen skulle bekräftas av berörda kommuner. Alla kommuner utom Tjörns kommun har tillstyrkt den slutliga överenskommelsen. Kommunstyrelsen i Tjörns kommun har tillstyrkt överenskommelsen, kommunfullmäktige skall behandla frågan i slutet av november. Överenskommelsen kommer därefter att remissbehandlas innan regeringen lägger fram förslag om bl.a. lånegarantier för vägutbyggnaderna.

Frågan om Västtåg bereds för närvarande inom Kommunikationsdepartementet. Det är inte nu möjligt att svara på frågan när ett eventuellt bidrag till motorvagnsanskäffning kan beslutas och om det kräver riksdagens god-

kännande. Jag vill i sammanhanget påpeka att bidragsfrågan också är avhängig av ett ställningstagande till om den nu träffade slutliga överenskommelsen överensstämmer med den preliminära överenskommelsens syften. Regeringens bedömning av detta ingår i beredningsarbetet.

Mot denna bakgrund kan jag alltså inte nu ge besked om och när ett bidrag till motorvagnsanskaffning för Västtåg kan utbetalas.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 195 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Jag vet att det var en interpellationsdebatt här i torsdags, men det visste jag inte att det skulle bli när jag ställde min fråga. Däremot är jag något förvånad. Det brukar nämligen ofta var på det sättet att när både en interpellation och en fråga föreligger besvaras de samtidigt. Men kommunikationsministern har säkert skäl till att det inte blev så den här gången.

Låt mig kommentera svaret. Det är naturligtvis omöjligt för kommunikationsministern att veta varifrån alla riksdagsledamöter är. Men det borde framgå av min fråga vad det handlar om. Jag tycker att svaret är Göteborgscentrerat. Jag säger till kommunikationsministern som jag brukar säga när jag har överläggningar med partivänner och politiska motståndare i Göteborg: Jag vägrar att bli betraktad som den fattige kusinen från landet.

Jag har ställt frågor som rör trafiken mellan Göteborg–Tväåstad och mellan Göteborg–Borås. Det är fler än Göteborgs kommunförbund som är inblandade i dessa frågor, nämligen länstrafikbolagen i Västsverige. Jag har talat om Västsverige, inte om Göteborgsregionen, i motsats till vad som stod i interpellationen. Men tredje stycket i det skrivna svaret är ordagrant taget från interpellationssvaret, så det kan förklara detta svar.

Kommuner, landsting och länstrafikbolag i Västsverige har kommit överens. För att citera en känd industriman vill jag säga att det där snyter man inte ur näsan på en kafferast direkt. Men för varje månad som går, utan att de statliga medlen betalas ut, ökar risken för att det som är så viktigt, nämligen bra förutsättningar för en bra kollektivtrafik, inte fullföljs. Det är det som frågan gäller.

Jag skulle vara glad om kommunikationsministern började fundera över om riksdagens godkännande behövs. Det är ju bra att veta hur ni i regeringen formellt skall gå till väga, när ni berett ärendet färdigt, så att det inte tar två månader till innan pengarna kan komma Västsverige till del.

Anf. 196 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är inte jag, Arne Kjörnsberg, som bestämmer om frågesvar skall lämnas tillsammans med interpellationssvar eller inte. Det avgörs, såvitt jag förstår, av kammarskansliet. Jag har verkligen ingen som helst anledning att försöka få två debatter i ärendet, utan jag hade gärna sett att li hade kunnat ha denna debatt samtidigt med interpellationsdebatten. Men nu har vi denna debatt i dag, och det är väl gott nog.

Arne Kjörnsberg tycker med all rätt att han inte vill bli behandlad som någon kusin från landet. Det är bara så, Arne Kjörnsberg, att exakt samma princip som är under utredning måste prövas även i den här frågan. I den ursprungliga överenskommelsen om Västtåg skulle Västtågsmedlen använ-

das till investeringar i stationer utmed banorna, i första hand i den här regionen. I den slutliga överenskommelsen har detta ändrats till att gälla ett bidrag till motorvagnsanskäffning. Det är den förändringen som eventuellt kan komma att kräva riksdagens godkännande.

Min och regeringens ambition är att så fort som det över huvud taget är möjligt, med hänsyn till de ramar som vi har fått av riksdagen, betala ut dessa och alla andra medel som riksdagen anslagit för kollektivtrafiksatsningar. Den ambitionen har varit vägledande för oss i hela detta arbete.

Det vi har väntat på är att man i regionen skulle komma överens. Det har man nu gjort, även om det fortfarande finns ett antal frågetecken när det gäller gränserna för avgiftsupptagningen i Göteborgsregionen. Men regeringens och regionens ambition tror jag är exakt lika, nämligen att vi vill komma till skott så fort som det över huvud taget är möjligt.

Anf. 197 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Herr kommunikationsminister, det var den *fattige* kusinen från landet som jag inte ville bli betraktad som. Detta sagt i marginalen. Jag citerar mig själv efter många och långa debatter med företrädare för Göteborgsregionen. Det finns nämligen sådana tendenser där, och jag anade sådana även här och då blev jag något stött i kanten.

De olika länstrafikbolagen, kommunerna och landstingen har kommit överens. Det har varit utomordentligt besvärligt. Jag är säker på att kommunikationsministern vid närmare eftertanke kan förstå min rädsla för risken att detta projekt spricker, ju längre tid som drar i väg. För kollektivtrafikens och miljöns skull är det viktigt med ett snabbt besked.

Kommunikationsministern säger ju, vilket jag inte har någon anledning att misstro, att man är beredd att arbeta för högttryck. Det uppskattar jag, och jag hoppas att det innebär kort tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1993/94:165 om järnvägsverkstaden i Malmö

Anf. 198 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Anita Jönsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att tidigare lägga underhåll och investeringar inom järnvägssektorn vid TGOJ i Malmö.

Jag vill inledningsvis hänvisa till mitt svar till Roland Sundgren avseende TGOJ:s verkstäder. Som framgår av detta svar är det för tidigt att säga hur stora neddragningar som kan bli aktuella vid de olika verkstäderna.

I enlighet med det trafikpolitiska beslutet år 1988 skall SJ bedriva verksamhet på företagsekonomiska grunder. Regering och riksdag lägger endast fast de övergripande målen för SJ. Beslut om tidigareläggning av underhåll eller investeringar fattas därmed av SJ. SJ:s beslut påverkas givetvis av möjligheten att erhålla bidrag för att tidigare lägga beställningar på rullande materiel etc. SJ har nyligen anmält sitt intresse för bidrag från AMS för att tidigare lägga vissa beställningar som kan komma att påverka orderläget vid

TGOJ:s verkstäder. Jag kan mot denna bakgrund inte medverka till att tidigarelägga underhåll och investeringar inom järnvägssektorn vid TGOJ i Malmö.

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Svar på frågor

Anf. 199 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Tyvärr har jag inte Roland Sundgrens svar skriftligt, men jag lyssnade på debatten så jag vet ungefär vad kommunikationsministern svarade.

Anledningen till min fråga är att jag gjort ett arbetsplatsbesök på TGOJ i Malmö. Vid det besöket framkom att man var mycket bekymrad över ordergångens utseende, framför allt för de närmaste två åren, därför att man har minskade medel för både underhåll och investeringar. Samtidigt ser man, bortom de här åren, ett stort underhåll.

Man visade också på att de stora investeringar som görs inom järnvägssektorn på den rullande materielen måste vara av sådan standard att folk är villiga att åka med dessa tåg. Man påvisade att det finns vagnar från 1970- och 1980-talet som det på ett tidigare stadium skulle ha kunnat investeras i, för att därmed behålla den kompetens och kunskap som finns i företaget.

Det som är oroväckande är att vi under innevarande lågkonjunktur inte tar till vara de möjligheter till kunskap som finns i dessa företag. När konjunkturen vänder måste vi kanske gå utanför våra egna gränser för att återigen kunna investera i den här typen av verksamhet.

Svaret som jag fått av kommunikationsministern är något defensivt när han säger att han inte kan medverka till att tidigarelägga underhåll. Vi måste på olika sätt försöka hitta lösningar på den arbetslöshetssituation som råder genom att finna bra investeringar för framtiden. Det tycker jag det här företaget påvisar.

Anf. 200 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag vill gärna säga till Anita Jönsson att jag alltid blir lika irriterad över den sista meningen som kommer som ett svar på den fråga som ställs. Man säger att jag därför inte *kan* göra något. Betoningen skall vara: "Jag kan mot denna bakgrund inte medverka till -- --." Därmed är det inte sagt att det inte finns andra som arbetar för detta. Men det är inte min roll att göra det.

Jag har bl.a. varit med om att ta fram en miljard i extraanslag för tidigareläggningar av de olika affärsverkens investeringar. Det är min roll. Jag vet att det där finns några hundra miljoner kronor kvar. Jag vet också att SJ har ansökt om sådana pengar för en tidigareläggning. Nu vet jag inte om det gäller just de vagnar som Anita Jönsson nämner. Men min roll är alltså inte att påverka den processen utan att se till att det finns resurser tillgängliga för affärsverken, just för att överbrygga konjunktursvackor och se till att kompetens kan behållas som annars skulle gå förlorad.

Jag vill inte hålla med Anita Jönsson om att slutsatsen är att jag är likgiltig eller defensiv. Tvärtom! Jag tror att det är viktigt att SJ har modern och upprustad rullande materiel. Här finns ett antal olika projekt som jag för egen del hoppas att SJ skall kunna rusta upp. Det handlar bl.a. om ett antal sov-

vagnar som fortfarande behövs för att kunna upprätthålla linjen Gävle–Falun–Borlänge–Göteborg.

Vi är väl medvetna om dessa frågor. Men det är inte min roll att ta hand om detaljfrågorna. De ligger efter ett beslut i denna kammare hos SJ. Vi har sett till att det finns pengar för upprustning. Sedan är det myndigheterna som skall fatta detaljbesluten.

Anf. 201 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om att upphandlingarna sker affärsmässigt. Men när ett företag som TGOJ i Malmö står inför en svår situation samtidigt som Malmö har en besvärlig situation vad gäller arbetslöshetssiffrorna, den senaste prognosen är på 12 %, anser jag att vi på olika sätt måste hitta lösningar där vi använder de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna så effektivt som möjligt.

Här går man ut och marknadsför sig på den europeiska marknaden. Det finns ett par projekt där man väntar på svar. Samtidigt finns det en risk att dessa projekt kan gå förlorade därför att investeringarna hos SJ är så pass små.

Jag tolkar det som positivt att Mats Odell försöker på sitt sätt att inom sitt område arbeta för att behålla jobben.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1993/94:184 om personnummer vid bokning av SJ-biljett

Anf. 202 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om regeringen avser vidta åtgärder så att SJ upphör att registrera tågresenärer.

I enlighet med 1988 års trafikpolitiska beslut skall SJ bedriva trafik på företagsekonomiska villkor. Regering och riksdag skall endast fastställa de övergripande målen för SJ:s verksamhet. Detta innebär bl.a. att SJ självt fattar beslut om biljettbokningsrutiner m.m. Enligt uppgift från SJ krävs inte att kunden uppger personnummer vid beställning av biljett mot postförskott. Vid beställning av biljetter som skickas direkt till kunden mot efterskott krävs dock personnummer.

Det är mot denna bakgrund inte aktuellt att vidta några åtgärder med anledning av Sigge Godins fråga.

Anf. 203 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, även om det gör mig en aning konfunderad.

Integritetsfrågorna är viktiga i ett demokratiskt samhälle. Det finns människor som blir kränkta av att behöva uppge personnummer i tid och otid. Jag tycker, precis som den kvinna detta handlar om, att personnummer skall användas i verkligt viktiga verksamheter, inte för att registrera resande. Låt mig berätta historien vidare.

När denna kvinna inte kunde få sin biljett hemskickad, sände hon ett bud till Härnösand och bad honom att köpa hennes biljett, vilket han också gjorde. Före honom i kön stod en man som skulle beställa en julresa till sig och sin fru. Då sade personalen att han inte kunde få lämna sin beställning utan personnummer. Han lämnade sitt personnummer. Men då sade personalen att det inte räckte utan att de behövde hans frus personnummer också, trots att mannen i fråga skulle gå till stationen och hämta biljetten. Mannen kom naturligtvis inte ihåg sin frus personnummer och fick gå hem med oför rättat ärende.

SJ i egenskap av ett modernt trafikföretag borde inse att företaget skall handskas vettigare med kunderna. Jag ställer mig frågande till att SJ skall klara detta självt och att regering och riksdag fattar beslut om de övergripande målen. Menar kommunikationsministern att integritetsfrågorna är så oviktiga för regeringen att detta inte skall tas på fullt allvar? Skall inte frågan ställas om SJ skall ha ett annat bokningssystem med ett enklare förfarings-sätt?

Anf. 204 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag tror faktiskt att det föreligger någon typ av missuppfattning i Sigge Godins fråga. Kunden har troligtvis beställt en biljett till sin hemadress mot efterskott. Kunden vill alltså ha kredit av SJ. Det är inte så att kunden behöver kredit om han beställer mot postförskott.

Vid den här typen av efterskott kräver SJ av uppenbara kreditgarantiskäl att få en sådan här uppgift. Det kan vara fråga om en kredit på flera tusen kronor om flera familjemedlemmar skall resa. Därför krävs personnummer vid beställning mot efterskott. Det krävs däremot inte vid beställning mot postförskott, vilket framgår av Sigge Godins fråga. Men postförskott är ovanligt eftersom det är dyrt och omständligt både för kunden och för SJ.

Men frågan är väl närmast, Sigge Godin, om en kreditupplysning är integritetskränkande. Det är den frågan vi måste ta ställning till. Det här handlar om, såvitt jag förstår, att SJ när man skickar ut biljetter, utan någon säkerhet, med post till bostadsadresser för olika resenärer också vill veta personens nyckel för att få betalt. SJ får brottas med frågan om detta är så pass integritetskränkande att SJ förlorar resenärer till ett annat trafikslag, där man inte är så noggrann i sin kreditbedömning.

Anf. 205 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag önskar att det var så. Men till saken hör att kvinnan inte har informerats om detta förhållande när hon försökte beställa en biljett per telefon. Hon har bara fått veta att när hon inte ville lämna sitt personnummer kunde hon inte köpa biljett per telefon.

Det intressanta är att det går till på samma sätt när man går till järnvägsstationen och försöker köpa biljett. Jag har ingen anledning att tro att kommunikationsministern är felinformerad. Jag tror att personalen är dåligt informerad. De vet inte att de skall skilja på de olika sakerna. Därför behandlar de kunderna på detta sätt.

Men ytterst handlar det hela om den fråga jag ställde tidigare. Anser kom-

unikationsministern att dessa integritetsfrågor är så ointressanta att det inte är värt för regeringen att fundera över att ta ett resonemang med SJ?

Anf. 206 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag anser att integritetsfrågorna är mycket viktiga. Jag anser också att detta i första hand är en fråga mellan kund och leverantör. Jag tycker att kunderna alltid skall informeras om i vilket syfte personnummer skall användas. Anser kunden inte att detta är ett tillräckligt gott syfte får han avstå från affären eller göra på något annat sätt. Men i detta fall har SJ fått denna fråga delegerad till sig.

Men, Sigge Godin, jag skall ta ett samtal med SJ och fråga vad som är bakgrunden till att man gör på det här sättet. Om det inte är fråga om en kreditförsäljning, är det naturligtvis betydligt svårare att hitta argument för att SJ skall efterhöra personnumret för den som vill köpa en biljett.

Anf. 207 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag har följt dessa frågor ganska mycket här i riksdagen. Det är bekant att Riksförsäkringsverket har velat göra mycket stora registreringar av människor och att AMS just nu gör sådana. När även SJ har ett sådant system blir det en registreringshärva som inte är nödvändig. Man skulle kunna skilja ut olika inslag för vilka man tillämpar ett annat boknings-system, och en uppföljning skulle kunna ske.

Jag kan mycket väl förstå att det när man i efterhand kräver människor på kostnaden för en biljett som de fått via brevlådan finns en del som inte vill betala sin biljett och att man då för enkelhetens skull kanske måste tillgripa personnummer. Men visst vore det positivt om SJ kunde ha så väl utbildad personal att vi inte skulle behöva föra en debatt om detta i Sveriges riksdag. Jag känner för de människor som reagerar mot att i tid och otid tvingas lämna ut sitt personnummer.

Vi kommer kanske inte så långt i kväll i detta sammanhang. Också jag får väl forska vidare i dessa frågor. Den person som jag talat med är mycket seriös, och hon är dessutom mycket aktiv politiker. Jag tror inte att hon far med osanning. Hon har kanske inte fått rätt information hos SJ.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1993/94:L1–L5 till lagutskottet
1993/94:So19–So29 till socialutskottet
1993/94:Bo10–Bo13 till bostadsutskottet
1993/94:Fi14 och Fi15 till finansutskottet

36 § Förnyad bordläggning

Prot. 1993/94:28
23 november 1993

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU10
Skatteutskottets betänkanden 1993/94:SkU3 och SkU5
Justitieutskottets betänkanden 1993/94:JuU5 och JuU6
Lagutskottets betänkanden 1993/94:LU5, LU6 och LU10
Utrikesutskottets betänkanden 1993/94:UU3 och UU6–UU9
Kulturutskottets betänkanden 1993/94:KrU4 och KrU6–KrU9
Jordbruksutskottets betänkanden 1993/94:JoU4, JoU7 och JoU8
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1993/94:AU8

37 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU9 Kommunala frågor

Finansutskottets betänkande
1993/94:FiU2 Vissa ekonomiska regleringar år 1994 mellan staten och kommunsektorn

Skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU13 Ändringar i beskattningen av vissa oljeprodukter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
1993/94:SfU3 Kommunala bostadstillägg till folkpension år 1994
1993/94:SfU4 Vissa socialförsäkringsfrågor
1993/94:SfU5 Vissa utlänningsfrågor
1993/94:SfU8 Vissa pensionsfrågor m.m.

Trafikutskottets betänkanden
1993/94:TU2 Bilprovning
1993/94:TU3 Vissa parkerings- och yrkestrafikfrågor
1993/94:TU4 Banrätt m.m.

Näringsutskottets betänkande
1993/94:NU5 Ändrad lagstiftning för försäkringsverksamhet, m.m.

38 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 22 november

1993/94:63 av Ulla Pettersson (s) till justitieministern om kriminalisering av innehav av barnpornografi:

Frågan om kriminalisering av innehav av barnpornografi har vid flera tillfällen diskuterats i riksdagen. I en departementspromemoria som bl.a. behandlar detta föreslås nu att ingen sådan kriminalisering skall göras. Som skäl anges att en sådan ändring skulle kräva grundlagsändring med ett "väsentligt avsteg från sedan länge tillämpade tryckfrihetsrättsliga principer". Förslag om grundlagsändring skall framläggas för riksdagen nio månader före nästkommande val.

Avser justitieministern att i tid till nästa val framlägga förslag till kriminalisering av innehav av barnpornografi?

39 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 22 november

1993/94:190 av *Kristina Svensson* (s) till utrikesministern om fältsjukhuset i Somalia:

I den svåra situationen i Somalia har det svenska fältsjukhuset spelat en betydelsefull roll. Skadade har fått vård, och somalisk personal har utbildats. Minst lika viktig är den förtroendeskapande effekt som sjukhuset har i den spända situationen. Det är särskilt viktigt i detta läge när FN-insatsen i Somalia håller på att återfå den humanitära karaktär den bör ha, vilket bl.a. FN:s biträdande generalsekreterare Jan Eliasson starkt argumenterat för.

FN har nu begärt att Sverige förlänger fältsjukhusets närvaro i Somalia, eller åtminstone lämnar kvar utrustningen så att annan personal kan ta vid. Enligt uppgift är regeringen inte beredd att tillmötesgå FN:s begäran. Regeringen sägs inte kunna komma överens om hur kostnaderna för insatsen skall fördelas. Försvarsministern lär ha motsatt sig delad finansiering från anslaget för fredsbevarande insatser.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

Avser regeringen att säga nej till FN:s begäran om fortsatt stöd till fredsprocessen i Somalia genom det fältsjukhus som Sverige har bidragit med?

1993/94:191 av *Hans Gustafsson* (s) till statsrådet Bo Lundgren om byggbranschen:

För några dagar sedan redovisade Byggentreprenörerna i sin rapport 2/93 att produktionen av bostäder på två år går ner med 75 %, att raset är kraftigt även för ombyggnad och att byggarbetslösheten går mot 40 %. Vidare konstateras i rapporten att nedgången i år motsvarar ett BNP-bortfall på 1,5 % och nästa år på 2 %.

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att förhindra denna allvarliga situation för bostadsbyggandet och för byggbranschen?

Varje år faller tusentals barn offer för pedofiler och sexturister till främst asiatiska länder. I länder där barn är ekonomiskt och socialt utsatta kan dessa turister leva ut sin läggning utan större risk för att bli upptäckta.

Barnsexturism är emellertid inte bara ett problem för andra länder. Så länge innehav av barnpornografi inte är kriminaliserat i Sverige kommer pedofili och utnyttjande av oskyldiga barn att fortgå. Övergripp på tusentals barn kommer även i framtiden att ske om vi inte klart tar ställning mot detta.

Genom den snabba utvecklingen inom datatekniken finns det risk för att även gränsen mellan spridning och innehav av barnpornografi suddas ut. Det kommer att bli omöjligt att avgöra skillnaden. Detta innebär en ökad spridning av barnpornografi med uppenbara konsekvenser i form av fler pedofiler.

Avser statsrådet verka för att en lagändring kommer till stånd så att även innehav av barnpornografi blir förbjudet?

40 § Kammarén åtskildes kl. 19.32.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.51 och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 23 november

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Meddelande om svar på interpellationer	1
4 § Svar på fråga 1993/94:86 om diplomatisk representation i Sara- jevo	2
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lars Leijonborg (fp)	
5 § Svar på fråga 1993/94:163 om svensk kandidatur till FN:s säker- hetsråd	3
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pierre Schori (s)	
6 § Svar på fråga 1993/94:166 om asylsökande från Östtimor	6
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Hans Göran Franck (s)	
7 § Svar på fråga 1993/94:175 om tillfälliga uppehållstillstånd för ko- sovoalbanska flyktingar	9
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Märtha Gårdestig (kds)	
8 § Svar på fråga 1993/94:177 om återvinning av freon från kyl- och frysskåp	12
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Inga-Britt Johansson (s)	
9 § Svar på fråga 1993/94:185 om markavsättningar och fusionen av ASSI och Domän	14
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Sinikka Bohlin (s)	
10 § Svar på fråga 1993/94:188 om miljöproblem vid färgmärkning av oljor	17
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Tage Pahlsson (c)	
11 § Svar på fråga 1993/94:155 om s.k. inkråmsförsäljningar	19
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Lars-Olof Karlsson (s)	
12 § Svar på fråga 1993/94:161 om åtgärder mot arbetslösheten . . .	21
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Birthe Sörestedt (s)	
13 § Svar på fråga 1993/94:168 om transportstödet	25
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Sten-Ove Sundström (s)	

14 § Svar på fråga 1993/94:172 om lönegarantin	26	Prot. 1993/94:28 23 november 1993
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)		
Hans Stenberg (s)		
15 § Svar på fråga 1993/94:182 om arbetsmarknadsstöd efter utlandsstudier	28	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)		
Kent Olsson (m)		
16 § Svar på fråga 1993/94:70 om åtgärder mot olaga fiske	29	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Kenneth Lantz (kds)		
17 § Svar på fråga 1993/94:109 om Roma sockerbruk	30	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Ulla Pettersson (s)		
18 § Svar på fråga 1993/94:142 om högskoleutbildning inom hästsektorn	33	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Bo Arvidson (m)		
19 § Svar på fråga 1993/94:169 om småföretagandet	35	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Pehr Löfgreen (m)		
20 § Svar på fråga 1993/94:170 om byggmarknaden	38	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Bengt-Ola Rytting (s)		
21 § Svar på fråga 1993/94:176 om skatteväxling för miljön	42	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Stefan Attefall (kds)		
22 § Svar på fråga 1993/94:102 om villkoren för nämndemän och kommunala förtroendemän	46	
Civilminister Inger Davidson (kds)		
Bengt Hurtig (v)		
23 § Svar på fråga 1993/94:187 om arbetsskadeförsäkringen	47	
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Hans Andersson (v)		
Talmannen (ytterligare inlägg)		
Ajournering	53	
Återupptagna förhandlingar	53	
24 § Svar på fråga 1993/94:108 om vapenexport till Indien och Pakistan	53	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Ulrica Messing (s)		
25 § Svar på fråga 1993/94:147 om antipersonella minor	55	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Martin Nilsson (s)		
26 § Svar på fråga 1993/94:173 om kvinnorepresentationen i förhandlingsdelegationer	58	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Ylva Annerstedt (fp)		

27 § Svar på fråga 1993/94:186 om vapenexport till Indonesien . . .	60
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Bengt Hurtig (v)	
28 § Svar på fråga 1993/94:96 om olovlig körning i samband med förkommet körkort	63
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Lars Björkman (m)	
29 § Svar på fråga 1993/94:103 om statsgarantier för Dennispaketet	66
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Christina Linderholm (c)	
30 § Svar på fråga 1993/94:114 om järnvägsverkstaden i Tillberga	68
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Roland Sundgren (s)	
31 § Svar på fråga 1993/94:136 om miljö- och trafiksäkerhet och EG-anpassning	70
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Christina Linderholm (c)	
32 § Svar på fråga 1993/94:149 om projekt Västståg	72
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Arne Kjörnsberg (s)	
33 § Svar på fråga 1993/94:165 om järnvägsverkstaden i Malmö . . .	74
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Anita Jönsson (s)	
34 § Svar på fråga 1993/94:184 om personnummer vid bokning av SJ-biljett	76
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Sigge Godin (fp)	
35 § Hänvisning av ärenden till utskott	79
36 § Förnyad bordläggning	79
37 § Bordläggning	79
38 § Anmälan om interpellation	
1993/94:63 av Ulla Pettersson (s) om kriminalisering av innehav av barnpornografi	79
39 § Anmälan om frågor	
1993/94:190 av Kristina Svensson (s) om fältsjukhuset i Somalia	80
1993/94:191 av Hans Gustafsson (s) om byggbranschen	80
1993/94:192 av Margareta Viklund (kds) om förbud mot innehav av barnpornografi	81